

Hanna-Maria Hannonen, Outi-Meri Kekäläinen

**KESTÄVÄ KEHITYS OSANA VALMISMATKAA KYPROKSEN LIMASSOLISSA**

Opinnäytetyö  
Kajaanin ammattikorkeakoulu  
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala  
Matkailun koulutusohjelma  
Syksy 2009



**Kajaanin  
ammattikorkeakoulu**

## OPINNÄYTETYÖ TIIVISTELMÄ

Koulutusala Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	Koulutusohjelma Matkailun koulutusohjelma
Tekijä(t) Hanna-Maria Hannonen, Outi-Meri Kekäläinen	
Työn nimi Kestävä kehitys osana valmismatkaa Kyproksen Limassolissa	
Vaihtoehtoiset ammattiopinnot	Ohjaaja(t) Pasi Korhonen Toimeksiantaja
Aika Syksy 2009	Sivumäärä ja liitteet 92+4
<p>Tämän opinnäytetyön päätavoitteena oli saada selville, millä tavoin yksittäinen matkailija voi toimia kestävän kehityksen huomioivalla tavalla valmismatkansa aikana varaustilanteesta kotiinpaluuseen saakka. Tutkimus ottaa huomioon kestävän kehityksen ekologiselta, eettiseltä sekä taloudelliselta kannalta katsottuna. Tutkimusongelmaan haettiin vastauksia Kyproksen Limassolista, joka on kasvattanut suosiotaan matkailijoiden keskuudessa niin ranta- kuin myös kaupunkilomakohteena. Aineisto tähän tutkimusongelmaan kerättiin havainnoinnin avulla, jonka avulla hyödynnettiin videokameraa sekä omia päiväkirjamerkintöjä.</p> <p>Työn toisena tavoitteena oli selvittää, kuinka Limassolin lomakohteessa sijaitsevat Aurinkomatkojen hotellit huomioivat liiketoiminnassaan kestävään kehitykseen kuuluvat toimintaperiaatteet. Matkatoimisto Aurinkomatkat on ottanut kestävän kehityksen periaatteet osaksi omaa liiketoimintaansa suunnittelemalla ohjelman kestävän kehityksen huomioimiseksi. Ohjelma pitää sisällään pisaraluokituksen, jonka mukaan Aurinkomatkojen käyttämät hotellit luokitellaan kestävän kehityksen kriteerien mukaisesti.</p> <p>Opinnäytetyön teoriaosuudessa käsitellään matkailun kehittymistä entisistä ajoista nykyaikaan, mikä ottaa huomioon eri aikakausien mukanaan tuomat matkailulliset vaikutteet sekä esimerkiksi massaturismin kehittymisen. Teoriaosuuden merkittävin osa-alue käsittelee kestävää kehitystä matkailulliselta näkökannalta katsottuna. Neljännessä pääkappaleessa perehdytään matkatoimisto Aurinkomatkojen toimintaan, jonka jälkeen viimeisessä osa-alueessa käsitellään Kyprosta matkakohteena sekä Limassolin matkailullista tarjontaa.</p> <p>Kohteessa päätavoitetta selvitettiin hyödyntäen havainnointia, jonka myötä syntyi kestävän kehityksen mukaisia toimenpiteitä kuvaava DVD. Tämän DVD:n avulla valmismatkalle lähtijöille voidaan tarjota hyödyllisiä ja käytännönläheisiä vinkkejä kestävän kehityksen mukaisesta toiminnasta. Useimpia näistä vinkeistä voidaan hyödyntää myös matkan ulkopuolella jokapäiväisessä elämässä.</p> <p>Limassolin Aurinkomatkojen hotelleilta kerätyn tutkimusaineiston mukaan jokainen tutkimuskohteena olleista hotelleista toteutti omasta mielestään suhteellisen hyvin kestävän kehityksen mukaista liiketoimintaa. Haastattelulomakkeilla kerättyä tietoa voidaan kuitenkin kyseenalaistaa vetoamalla Aurinkomatkojen kehittämään hotellien pisaraluokitukseen sekä henkilökohtaisiin kokemuksiin.</p>	
Kieli	suomi
Asiasanat	kestävä matkailu, valmismatka, Aurinkomatkat, Kypros, Limassol
Säilytyspaikka	<input checked="" type="checkbox"/> Ammattikorkeakoulujen Theseus-verkkokirjasto <input checked="" type="checkbox"/> Kajaanin ammattikorkeakoulun kirjasto

School Tourism	Degree Programme Tourism
Author(s) Hanna-Maria Hannonen, Outi-Meri Kekäläinen	
Title Sustainable Development in Package Tour in Limassol, Cyprus	
Optional Professional Studies	Instructor(s) Pasi Korhonen
	Commissioned by
Date Autumn 2009	Total Number of Pages and Appendices 92+4
<p>The principal aim of this thesis was to find out how an individual traveler can consider sustainable development on a package tour, from booking to the homecoming. The research includes ecological, ethical and economical aspects of sustainable development. The target of the research was Limassol of Cyprus, which is a popular resort among tourists. The material of this research problem was collected via observation, video camera footage and diary notes.</p> <p>The second aim of this case was to find out how the Suntours' hotels in the area of Limassol consider the principles of sustainable development in their business. The Travel Agency Suntours Ltd has adapted the principles of sustainable development in to their business by planning a program which considers sustainable development. This program contains a drop classification which classifies Suntours' hotels according to the criteria of sustainable development.</p> <p>The theoretical part of thesis discusses the development of tourism, focused for instance on mass tourism. The most remarkable section of the theoretical part discusses sustainable development from the aspect of tourism. The fourth main section is orientated on the business of Suntours Travel Agency. The last part of the theory discusses Cyprus as a resort and supply of tourism in Limassol.</p> <p>The principal aim was examined via observation in the resort of Limassol. Based on the observation, a DVD on the operations of sustainable development was made. This DVD can give useful and practical tips about activity conforming to sustainable development to travelers on package tours. Most of these tips are also useful in everyday life.</p> <p>According to the research material on Suntours' hotels, each hotel did quite good business while considering sustainable development. The information collected via interview forms can, however, be questioned in the light of Suntours hotels' drop classification and personal experiences.</p>	
Language of Thesis	Finnish
Keywords	sustainable tourism, package tour, Suntours Travel Agency, Cyprus, Limassol
Deposited at	<input checked="" type="checkbox"/> Theseus Library of Universities of Applied Sciences <input checked="" type="checkbox"/> Library of Kajaani University of Applied Sciences

## SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 MATKAILU	3
2.1 Matkailun historia	3
2.2 Massaturismi	6
2.2.1 Aurinkolomat	8
2.2.2 Seiväsmatkat	10
2.3 Valmismatkat	10
2.4 Matkailu nyt ja tulevaisuudessa	11
3 KESTÄVÄ KEHITYS MATKAILUSSA	16
3.1 Kestävän matkailun kehitys	17
3.1.1 Ekomatkailu	18
3.1.2 Ekologinen jalanjälki	20
3.2 Matkailun vaikutukset ympäristöön	22
3.2.1 Lentoliikenteen ympäristövaikutukset	23
3.2.2 Lentomaksujen kompensointi	24
3.3 Kestävän matkailun sidosryhmät	25
3.3.1 Matkailijan ympäristötietoisuus	27
3.3.2 Matkailuyrityksen ympäristövastuu	28
3.4 Kymmenen R:n periaatteet osana ympäristövastuullisuutta	30
4 MATKATOIMISTO AURINKOMATKAT	31
4.1 Aurinkomatkojen historia	31
4.1.1 Lentoliikenteen kehittyminen	33
4.1.2 Matkatarjonnan kehittyminen	33
4.2 Kestävä kehitys osana toimintaa	36
4.2.1 Kestävän matkailun kymmenen sääntöä	37
4.2.2 Hotellien pisaraluokitus	39
5 KYPROS	41
5.1 Kyproksen historia	42
5.2 Kyproksen ympäristötekijät	43
5.3 Kypros matkailukohteena	45
5.3.1 Kyproksen vetovoimatekijät	45

5.3.2 Kyproksen matkailuedellytykset	46
5.4 Limassol	47
6 TUTKIMUSONGELMAT JA -MENETELMÄT	49
6.1 Tutkimusongelmat	49
6.2 Kvalitatiivinen tutkimus	50
6.3 Aineiston koko	51
6.4 Havainnointi	51
6.5 Havainnointi aineistonhankintamenetelmänä	53
6.6 Lomakehaastattelu	55
6.7 Lomakehaastattelu aineistonhankintamenetelmänä	56
6.8 Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden arviointi	58
7 KESTÄVÄ KEHITYS OSANA YKSILÖN VALMISMATKAA LIMASSOLISSA	61
7.1 Valmismatkan suunnittelu ja varaaminen	61
7.2 Kohteen kulttuuriin tutustuminen	62
7.3 Valmismatkalle lähtö	63
7.4 Majoittuminen	65
7.5 Liikkuminen kohteessa	66
7.6 Vapaa-ajan vietto kohteessa	67
7.7 Rahan käyttö	68
7.8 Luonnonvarojen säästäminen	72
7.9 Vedenkulutus	76
7.10 Paluu kotimaahan	78
8 KESTÄVÄ KEHITYS AURINKOMATKOJEN HOTELLIEN TOIMINNASSA LIMASSOLISSA	79
8.1 Taustatietoa hotelleista	79
8.2 Kestävä kehitys majoitustoiminnassa	80
8.3 Kestävä kehitys kuljetustoiminnassa	81
8.4 Kestävä kehitys ravintolapalveluissa	82
9 POHDINTA	84
LÄHTEET	87
LIITTEET	

## 1 JOHDANTO

Ihmiset ovat matkustaneet kautta aikojen. Matkustamisen kehittyessä myös erilaiset matkustusmuodot ovat kasvattaneet suosiotaan. Viimeisen vuosikymmenen aikana kestävän kehityksen mukaisia toimintatapoja ja periaatteita on pyritty liittämään yhä läheisemmin osaksi matkailua. Kestävällä kehityksellä tarkoitetaan toimintaa, joka on taloudellisesti tehokasta, ympäristön huomioivaa sekä yhteiskunnallisesti tasa-arvoista. Kestävästä kehityksestä polveutuva kestävä matkailu painottaa muutosta jatkuvasta taloudellisesta kasvusta kohti nyky-päivän tarpeet huomioivaa kehitystä. Kehityksen päämääränä on turvata ihmisten elinympäristö nyt sekä tulevaisuudessa.

Yhä useammat ihmiset tiedostavat matkailun aiheuttavan ympäristölle ylimääräistä kuormitusta. Vastuullinen, ympäristön huomioiva, matkailu on saanut osakseen erityistä huomiota eri medioissa, minkä myötä myös ihmisten kiinnostus kestävästä matkailusta on kasvanut. Kestävän kehityksen huomioiva matkailu voidaan kuitenkin nähdä haasteellisena ja vaikeanakin toteuttaa, minkä vuoksi matkailijat voivat alkaa pohtimaan matkailun lopettamista jopa kokonaan. Matkailuelinkeino kattaa kuitenkin hyvin suuren osan ihmisten toimeentulosta maailmanlaajuisesti, joten sen totaalinen lopettaminen toisi todennäköisesti enemmän haittaa kuin hyötyä ihmiskunnalle. Tärkeintä olisi oppia toteuttamaan matkailu mahdollisimman kestäväällä tavalla huomioiden niin taloudellinen, yhteiskunnallinen kuin myös ympäristöllinen näkökanta.

Opinnäytetyön päätavoitteena oli saada selville, millä tavoin yksittäinen matkailija voi toimia kestävän kehityksen huomioivalla tavalla valmismatkansa aikana varaustilanteesta kotiinpaluuseen saakka. Tutkimuksessa otettiin huomioon kestävä kehitys ekologiselta, eettiseltä sekä taloudelliselta kannalta katsottuna. Tutkimusongelmaan haettiin vastauksia Kyproksen Limassolin aurinkolomakohteesta.

Päätavoitteen ohella tarkoituksena oli selvittää, kuinka Limassolin lomakohteessa sijaitsevat Aurinkomatkojen hotellit huomioivat liiketoiminnassaan kestävään kehitykseen kuuluvat tekijät. Matkatoimisto Aurinkomatkat on ottanut kestävän kehityksen periaatteet osaksi omaa liiketoimintaansa suunnitteleamalla ohjelman kestävän kehityksen huomioimiseksi. Ohjelma pitää sisällään pisaraluokituksen, jonka mukaan Aurinkomatkoilla käytössä olevat hotellit luokitellaan kestävään kehityksen kriteerien mukaisesti.

Kohteessa päätavoitetta selvitettiin hyödyntämällä havainnointia, jonka myötä syntyi kestävä kehityksen mukaisia toimenpiteitä kuvaava DVD. Kootun DVD:n avulla valmismatkalle lähtijöille voidaan tarjota hyödyllisiä ja käytännönläheisiä vinkkejä kestävä kehityksen mukaisesta toiminnasta. Useimpia näistä vinkeistä voidaan hyödyntää myös valmismatkan ulkopuolella jokapäiväisessä elämässä.

Tutkimuskohteina olleilta hotelleilta kerätyn aineiston perusteella jokainen hotelleista toteutti omasta mielestään suhteellisen hyvin kestävä kehityksen mukaista liiketoimintaa. Haastattelumakkeilla kerättyä tietoa voidaan kuitenkin kyseenalaistaa vertaamalla tuloksia Aurinkomatkojen hotellien pisaraluokitukseen sekä matkan aikana kertyneisiin henkilökohtaisiin kokemuksiin.

## 2 MATKAILU

Matkailusta puhuttaessa tarkoitetaan yleensä henkilön poistumista kotipaikkakunnalta. Matkan kesto ja pituus voivat kuitenkin vaihdella. Matkailu tuo esille eri aikojen ilmiöitä ja vaikuttaa omaan aikaansa. Matkailua voidaan tarkastella historialliselta näkökannalta lähes koko ihmiskunnan elinkaaren ajalta. Ihmisten liikkumiseen liittyvät motiivit ovat vaihdelleet paljon vuosien varrella. Useimmiten matkailu yhdistetään vapaa-ajalla toteutettavaan liikkumiseen, mutta sen taustalla on voinut olla monia muitakin syitä, kuten esimerkiksi toimeentulon hankkiminen, ihmiskuntaan vaikuttavat katastrofit, kuten sodat sekä tällaisten mullistusten alta pakeneminen. (Ahtola, Koivunen, Korpela, Kostiainen & Syrjämaa 2004, 7–8.)

Liikkumiseen kehitetty tekniikka on osattu hyödyntää matkailussa eri aikakausina (Ahtola, Koivunen, Korpela, Kostiainen & Syrjämaa 2004, 8). Yhä suuremmat väestöryhmät ja laajemmat alueet ovat saaneet osansa matkailusta merenkäynnin, kaupanteon, pääomaliikkeiden sekä tiedonvälityksen kehityksen johdosta (Ahtola & Kostiainen 2004, 116). Paikasta toiseen liikuttaessa ihmiset ovat levittäneet mukanaan tietoa, tapoja sekä vaikutteita, joiden myötä on voitu vaikuttaa ihmisten asenteisiin ja ajatusmaailmaan. Näiden lisäksi ihminen on saanut tyydytettyä henkisiä ja ruumiillisia tarpeitaan matkailun avulla (Ahtola, Koivunen, Korpela, Kostiainen & Syrjämaa 2004, 8).

### 2.1 Matkailun historia

Matkailun historiaa voidaan lähteä tarkastelemaan eri aikakausien pohjalta. Jokainen aikakausi vaikutteineen on jättänyt jälkensä matkailun historiaan, jonka voidaan katsoa alkaneen jo varhaisista Egyptin ajoista lähtien. Antiikin kreikkalaiset ovat jatkaneet matkailun kehityskulkua, jonka jälkeen roomalaiset jatkoivat heidän viitoittamallaan tiellä (Ahtola 2004b, 18–19). Keskiajalla ihmisten liikkuminen lisääntyi, jota seurasi renessanssiaika tuoden mukanaan uusia matkailun motiiveja (Syrjämaa 2004b, 24, 35). Grand tour -matkan aikana koulutuksellinen sekä kasvatuksellinen tarkoitus korostuivat. Myöhemmin matkailuun levisi valistusajan ajattelu, jolloin oli tyypillistä olemassa olevien olojen kritisointi, yhteiskunnan uudenlaistaminen, toiminnan järkiperaistaminen sekä kansanvallan lisääminen. (Kostiainen 2004a, 64.) Romantiikan aikana luontoon suhtauduttiin ihailevasti ja intohimoisesti, kun taas Belle épo-



que -aikakaudelle oli tyypillistä elämästä nauttiminen (Ahtola 2004c, 139). Aikakausien voidaan nähdä antaneen vaikutteita tuleville suuntauksille. Esimerkiksi Grand tour -matkojen voidaan pitkälti katsoa muistuttavan nykyajan Interrail-matkoja, kielikursseja sekä vaihtopilasvuosia ulkomailla (Ahtola 2003, 21–22).

Matkailun historia pitää sisällään kiinnostavia aihealueita, jotka käsittävät lähes koko ihmiskunnan historian. Matkailun katsotaan sisältävän ihmiskunnan historian eri tekijöitä, joita ovat yksilön muodostama motivaatio sekä muutokset motivaatiossa. Matkailu auttaa ihmisiä ymmärtämään erilaisten arvojen ja käsitysten merkityksiä. Ihmisten maailmankuva on muokautunut erilaisten teknologisten kehitysten, kuten höyrykoneen, yksityisautoilun sekä lentokoneen tulon myötä. (Kostiainen 2004b, 10.) Infrastruktuurin kehityksen ansiosta myös kaukaiset ja vaikeasti saavutettavat kohteet on kyetty saavuttamaan (Koivunen 2004a, 73).

Matkailun tarjoamat majoituspalvelut ovat kehittyneet vuosisatojen aikana vaatimattomista majataloista majataloketjuihin jatkaen kehitystä motelleihin, hotelleihin sekä saavuttaen viimeisimpänä suuret kansainväliset hotelliketjut. Hotellien rakentamista voidaan pitää seurauksena rautatieverkoston ja yksityisautoilun kasvusta. Autoilu, tieverkostojen kehitys sekä lentoliikenteen kasvu toivat majoitusmuodot lähemmäksi ihmisiä valtateiden varsille ja lentokenttien läheisyyteen. (Kostiainen 2004c, 221.) Markkinointi ja mainonta kasvoivat huomattavaa vauhtia ihmisten kulutusikäytymisen myötä. Euroopan sisällä sekä myös kaukaisemmissa maissa alkoi merkittävä kilpailu matkailijoista sekä heidän tuomistaan varoista. (Syrjämaa 2004a, 194.) Majoituspalveluiden ohella myös matkailun tarjoamat oheispalvelut ovat aikojen alusta kuuluneet osaksi matkailua. Vuosien varrella palvelut ovat kehittyneet ihmisten vaihtuvien kiinnostusten mukaan, mutta esimerkiksi kylpylätoiminta on säilyttänyt asemansa matkailijoiden suosiossa keisariajalta lähtien (Ahtola 2004b, 22).

Myöhemmin matkoilta etsittiin erilaisia elämyksiä, jolloin kiinnostuksen kohteiksi nousivat myös alkoholi, kokaiini sekä maksullinen seura. Huvittelua alettiin pitää sallittuna osana matkailua, vaikka se sai aluksi osakseen paheksuntaa. Huvittelun seuraukset kohteissa alkoivat näkyä suurten matkailijajoukkojen myötä. (Syrjämaa 2004a, 183–184.)

Matkailussa tapahtui lukuisia muutoksia ensimmäisen ja toisen maailmansodan välissä. Matkasesongit ja kohdetyypit alkoivat muuttua. Talvimatkailijat suuntasivat matkansa lumisiin vuoristomaisemiin, kun taas kesämatkailijat lähtivät etelän lämpöön. Matkailutottumukset olivat seurausta yhteiskunnallisista, taloudellisista sekä kulttuurillisista muutoksista. (Syrjämaa

2004a, 172–173.) Useat eri keksinnöt ovat olleet vaikuttamassa matkailun kehittymiseen. Panoraamojen, kuultokuvien, stereoskooppisten kuvien sekä elokuvien avulla pystyttiin vaikuttamaan ihmismieleen. (Salmi 1994, 19–20.) 1840-luvulta alkaen valokuvauksen mukaantulo muutti olennaisesti matkailua (Koivunen 2004c, 155). Myöhemmin matkailu on kokenut uuden ulottuvuuden virtuaalisuuden tullessa osaksi matkailua. Jatkuvasti kehittyvä tietoliikennetekniikka antaa mahdollisuuden yhä monipuolisemmalle virtuaalimatkailulle, käyttäen uusia välineitä sekä sovelluksia. (Kostiainen 2004d, 319.)

Pikku hiljaa matkailullisia tarpeita alettiin ottamaan huomioon lainsäädännössä, muun muassa matkailuverojen käyttöönnotolla. Ennen ensimmäistä maailmansotaa matkailua edistivät lähinnä yksittäiset tahot, kuten seurakunnat ja yrittäjät. Sodan jälkeen taloudellinen tilanne oli heikko koko Euroopassa, jonka vuoksi julkinen valta alkoi kiinnostua matkailusta elinkeinona. Matkailuorganisaatioita alkoi syntyä Euroopassa taloudellisen aseman turvaamisen sekä matkailualalla vallitsevan kilpailun seurauksena. Suomen matkailua alettiin tehdä tunnetuksi vuonna 1930 perustetun Suomen Matkat ry:n johdolla. Vielä tänäkin päivänä vaikuttava Suomen Matkailun edistämiskeskus, MEK perustettiin 1970-luvulla. (Syrjämaa 2004a, 188, 190.) Matkailu on muodostunut vuosien varrella yhdeksi merkittävimmistä elinkeinoaloista. Aikojen kuluessa matkailu on kehittynyt, laajentunut ja tuonut mukanaan uusia piirteitä (Kostiainen 2004b, 11). Kansalaisten yleinen vaurastuminen sekä vapaa-ajan lisääntyminen ovat vaikuttaneet merkittävästi matkailuun (Ahtola & Kostiainen 2004, 95).

Kansainvälinen matkailu on saavuttanut jalansijaa matkailussa toisen maailmansodan jälkeen. Tätä ilmiötä kutsutaan nimellä massaturismi, joka sai valtavan suosion matkailijoiden keskuudessa valmiiksi räätälöityjen pakettien avulla. (Kostiainen 2004b, 11–12.) Tämän tyylisiä, useita palveluja sisältäviä pakettimatkoja on toteutettu Sveitsiin jo 1800-luvun alussa (Koivunen 2004a, 85). Vuonna 1841 paketti- ja seuramatkojen kehittäjä, Thomas Cook järjesti ensimmäisen seuramatkailuun liitettävän ekskursion, joka toteutettiin junalla matkustaen. Tätä julkisesti mainostettua ja markkinoitua matkaa voidaan pitää modernin seuramatkailun lähtökohtana. (Ahtola 1994b, 39.) Varsinaisen massaturismin aikana liikkuminen nopeutui, tuli halvemmaksi sekä matkailusta saatava hyöty kasvoi ja monipuolistui (Kostiainen 2004b, 12).

## 2.2 Massaturismi

Turismi on mahdollista rinnastaa liiketoiminnaksi sekä teollisuudenalaksi, jossa turisti voidaan nähdä niin kuluttajana kuin myös tuotteena. Tuote turistista muodostuu turistiteollisuuden luodessa mainonnan avulla halun matkustaa tiettyyn kohteeseen, synnyttäen samalla turistin. Matkustustarvetta hän tyydyttää ostamalla turismiteollisuuden tarjoamia palveluja. Turismi käsittää kaikki turistien kuljettamiseen, majoittamiseen ja yleiseen viihtymiseen luettavat palvelut. (Selänniemi 1994, 7.) Turismi voidaan nähdä kulttuurin tuotteena, psykologisesti merkittävänä kulttuurin jäsenille sekä konkreettisesti osana spatiaalista liikkuvuutta (Selänniemi 1996, 184).

Massaturismin aikaansaamiseksi tarvitaan yhteiskunnalta myönteisiä asenteita turismia kohtaan, riittävästi vapaa-aikaa ja matkailuun käytettäviä ylimääräisiä varoja (Selänniemi 1994, 21). Massaturismille on tyypillistä suurten ihmisjoukkojen matkustaminen sekä matkustajien, matkakohteen ja matkalle sijoittuneiden tapahtumien samankaltaisuus ja keskinkertaisuus (Kostiainen 1998, 10).

Massailmiöksi kehittynyt turismi syntyi toisen maailmansodan jälkeen, jolloin lentokoneet kehittyivät suurten matkustajamäärien kuljettamisessa (Selänniemi 1994, 21). Kansainvälinen massaturismi alkoi muotoutua niin sosiaalisten, poliittisten, taloudellisten, kulttuuristen sekä teknologisten muutosten myötä. Massaturismin käännekohtana voidaan pitää vuotta 1958, jolloin kehittyneen lentokoneteknologian myötä käyttöön tuli Boeing 707 -suihkukone. Koneen myötä halvemmat charterlennot tulivat mahdollisiksi. Myöhemmin vuonna 1970 otettiin käyttöön Boeing 747 -suihkukone, jonka myötä massaturismi alkoi levittäytyä uusille alueille. Etenkin Välimeren saaret saavutettiin aikaisempaa paremmin lentokoneella. (Korpela 2004a, 224–225.)

Massaturismin syntyyn vaikuttavina tekijöinä voidaan pitää toisen maailmansodan jälkeistä taloudellisen aseman kohentumista, palkallisia kesälomia, kiinnostusta auringonottoa kohtaan sekä edullista öljyä. Massamatkailussa keskitytään tuottamaan samantyyllisiä pakettimatkoja massatuotantona, huomioimalla samalla taloudellisuus. Tälle matkailun alalajille on olennaista massoittain toteutettu markkinointi sekä massakulutus kohteissa, joiden seurauksena paikallinen kulttuuri, väestö sekä ympäristökysymykset jäävät huomioimatta. (Kostiainen 1998, 10, 13.)

Massaturismin kehittyminen voidaan jakaa viiteen eri osa-alueeseen. 1920- ja 1930-luvuille sijoittuu kotimaisen massaturismin ensimmäinen vaihe, joka tapahtui Yhdysvalloissa. 1950-luvulle sijoittuneen toisen vaiheen aikana kotimainen massaturismi levisi Eurooppaan. Kolmas vaihe sijoittuu 1950- ja 1960-luvuille, jolloin kansainvälistä massaturismia alkoi esiintyä Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa. Neljännessä vaiheessa 1960-luvulla kansainvälinen massaturismi alkoi saada eurooppalaisia piirteitä keskittyen lähinnä Välimeren seudulle. 1980-luvulla koitti massaturismin viimeinen vaihe, globalisoituminen ja uusille seuduille, kuten Australiaan, Thaimaahan sekä Gambiaan, leviäminen. (Korpela 2004a, 225.)

Euroopassa massaturismin syntyyn ja nopeaan kasvuun ovat vaikuttaneet useat tekijät, joihin lukeutuvat matkanjärjestäjien toiminta, vapaa-ajalle sijoittunut matkailu, charterlennot ja pakettimatkat Välimeren aurinkorannoille (Korpela 2004a, 225). Lisäksi kehittynyt matkailuelinkeino on luonut matkailuun massakulutuksen muotoja, markkinointia, tuotantoa, sovellutuksia niin automaatiassa kuin tietokoneteknologiassa ja monikansallisia hotelleja (Kostiainen 1998, 13–14).

Lomalainsäädännön tullessa osaksi matkailua kansalaiset yhteiskuntaryhmästä riippumatta pystyivät lähtemään matkalle. Palkalliset vuosilomat tulivat osaksi kansalaisten elämää 1930- ja 1940-luvulla. Pakettimatkoja tarjoavien matkatoimistojen markkinoille tulo edesauttoi massaturismin syntymistä. Useat matkatoimistot omistivat charterlento-yhtiöitä sekä suosituissa lomakohteissa sijaitsevia hotelleja. Pakettimatkat suuntautuivat Euroopan pääkaupunkiin, joista suosituimmiksi muodostuivat Rooma, Pariisi, Bryssel sekä Lontoo. (Korpela 2004a, 227–228.)

Espanjan Malaga oli ensimmäinen massaturismin keskittymä, joka kohosi suosioon lento-matkustajien ansiosta. Malagasta massaturismi levisi myös muualle Etelä-Euroopan rannikkoalueille sekä muihin Välimeren maihin. Pohjois-Amerikasta varsinkin Yhdysvallat ja Kanada kohosivat kansainvälisen massaturismin kohteiksi. Eurooppalaiset matkailijat suuntasivat kuitenkin lähellä sijaitsevalle Välimeren alueelle Amerikan sijaan. Amerikka alkoi kuitenkin kilpailla niin kotimaisten kuin myös eurooppalaisten matkailijoiden suosiosta Disney Worldin ja Miami Beachin avulla. (Korpela 2004a, 228–229.)

1960-luvulla Itä-Eurooppa ei kyennyt vastaamaan massaturismin kasvavaan kysyntään toisin kuin kehittyneempi Länsi-Eurooppa. Matkailu on suuntautunut Euroopan, Pohjois-Amerikan ja Kaukoidän ohella myös jonkin verran Karibian seudulle, Pohjois-Afrikkaan se-

kä Lähi-itään. Aasia kasvoi massaturismin kohteeksi vasta 1990-luvulla. Toisaalta Aasian kohteista Thaimaa ja Indonesia olivat osa massaturismia jo 1980-luvulla. Myöhemmässä vaiheessa myös Vietnam, Laos ja Kambodza tulivat turisteille tutuiksi. (Korpela 2004a, 230, 232–233.)

Tärkeimpänä massaturismin kohteena pidetään Välimeren aluetta ja etenkin sen aurinkorantoja. Viime vuosikymmeninä vierailijoiden määrä alueilla on kasvanut huimaa vauhtia. Seuramatkoista tuli massamatkoja samaan aikaan, kun matkat tulivat varallisuudesta riippumatta kaikkien saataville. Puhuttaessa suomalaisten etelänmatkoista tarkoitetaan Välimeren maihin sekä Kanariansaarille suuntautuvia matkoja. Kohdemaiden edelläkävijöinä voidaan pitää Espanjaa ja Italiaa, joiden jälkeen matkailu levisi myös muihin Välimeren kohteisiin. (Korpela 2004a, 236, 249.)

Massaturismi on ollut mukana luomassa uutta, yksilöllisemmin suuntautunutta turismin muotoa, johon ovat vaikuttaneet taloudellisen kasvun asettamat rajat, massaturismin myötä tulleet ympäristölliset, taloudelliset, kulttuuriset sekä jopa poliittiset ongelmat. Tällaiseen uudentyyppiseen turismin muotoon lukeutuvat aikaisempaa eriytyneempi suunnittelu ja markkinointi, uuden teknologian hyväksikäyttö, toimintojen koordinointi suunnitelmallisemmin sekä kestävä kehitys. (Kostiainen 1998, 14.)

### 2.2.1 Aurinkolomat

Etelä merkitsee matkailijalle paikkaa, jossa irrottaudutaan arjesta harrastamalla erilaisia aktiviteetteja, kuten auringonottoa ja uimista. Samalla rentoudutaan ja nautitaan huolettomasta oleilusta. Aurinkorantaa ei kutsuta eteläksi ainoastaan sijaintinsa vuoksi, vaan sanonta ”etelä” muodostuu matkailijoiden mielissä esimerkiksi lomakohteeseen liitetystä mielikuvista, kohteen maisemien, fyysisen ulkomuodon sekä kohteessa koettujen aktiviteettien ja kokemusten vaikutuksesta. (Selänniemi 1996, 185.) Etelä koetaan turistisen kulttuurin ympäristönä, jossa noudatetaan tiettyä normistoa. Tämä normisto koostuu erilaisista toimintatavoista, kuten esimerkiksi tekemättömyydestä, rentoutumisesta, irrallaan olosta ja huvittelusta. (Selänniemi 1996, 193.) Etelään suuntautuneet matkat tuovat mukanaan positiivisia vaikutteita, kuten matkailijoiden kaipaamaa irrottautumista arjesta ja jokapäiväisestä ympäristöstä. Toisaalta matkoista syntyy myös kielteisiä vaikutuksia, kuten ympäristöhaittoja. Näitä vaikutuksia pyri-

tään vähentämään sovittamalla kestävä kehitys osaksi etelänmatkailua. (Selänniemi 1996, 231.)

Etelänmatkailu on kehittynyt kylpylä- ja merenrantalomailusta. Varakkaat ihmiset suuntautuivat lomailemaan merten rannoille, mutta taustalla vaikuttivat myös terveydelliset syyt. Kylpylöiden kapasiteetti ei riittänyt kaikkien halukkaiden käyttöön, kun taas rantakohteisiin mahtui suuretkin määrät matkailijoita ja ne olivat edullisempi vaihtoehto kylpylöihin verrattuna. Myös alemmilla yhteiskuntaluokilla oli mahdollisuus matkustamiseen johtuen elintason noususta ja pikaisesta kaupunkilaistumisesta. 1900-luvulla etelänlomailuun kuuluu olennaisena osana ruskettumisen ihannointi. Buumi levisi Amerikasta Eurooppaan ja se sai alkunsa 1910-luvulla Hollywoodin filmitähtien käyttäytymismallista. Massaturismin kasvuun vaikutti toisen maailmansodan jälkeen merkittävästi auringonvalon ihannointi. (Korpela 2004a, 236–237.)

1800-luvulla merenrantakohteet ja kylpylät Italiassa sekä vuoristoseudun kylpylät Pohjois-Espanjassa alkoivat kiinnostaa matkailijoita. Espanjan Malagaa pidettiin terveyskohteena jo 1800-luvun puolivälistä eteenpäin. (Korpela 2004a, 238.) Maailman tunnetuimpana aurinkorantana voidaan pitää Espanjan Costa del Solia. Turismiteollisuudesta tuli Espanjan tuottavin elinkeino 1950-luvulla. Valtio sekä myös yksityiset rakennuttivat autolla liikkuvien matkustajien käyttöön hotelleja ja majataloja. Teitä rakennettiin, käytettäviin liikennevälineisiin panostettiin ja samalla työllistettiin uusia työntekijöitä. 1950-luvun lopussa Espanjan lentoliikenne alkoi kehittyä hallituksen varojen avustamana ja 1960-luvulla Espanjasta tuli charterlentojen osalta tärkein kohdema. Lentoliikenteen kehitys mahdollisti Espanjan alueen saarten saavutettavuuden. (Korpela 2004a, 239, 242.) Espanjan perinteiset kulttuuripiirteet eivät vaikuttaneet matkailijoiden kohdevalintaan, vaan valinnassa tärkeimmiksi tekijöiksi muodostuivat neljä ässää eli sun, sand, sea ja sex. Näiden neljän tekijän löytyminen kohteesta teki Espanjasta suosituimman massaturismin kohteen. (Korpela 2004a, 243.)

Vuonna 1973 kehittynyt öljykriisi toi hankaluuksia turismielinkeinolle, jonka seurauksena matkailijamäärät vähenivät 1970-luvun puolivälissä. Matkailuelinkeinoa vaikeuttivat öljykriisin lisäksi monet sisäpoliittiset konfliktit, joita esiintyi muun muassa Kreikassa, Espanjassa sekä Portugalissa. (Korpela 2004a, 243, 245–246.)

### 2.2.2 Seiväsmatkat

Kalevi Keihäsen omistama matkatoimisto Keihäsmatkat perustettiin vuonna 1965. Suomalaiseen etelänmatkailuun ja massaturismiin voidaan läheisesti liittää seiväsmatkoina tunnetut ulkomaan lomamatkat, joita toteutettiin 1960-luvun lopulta aina 1970-luvun alkuun saakka. Keihäsen perusti vuonna 1972 lentoyhtiön, joka tunnettiin nimellä Spearair. (Ahtola 2003, 39, 41.) Keihäsmatkat matkatoimisto tuli tiensä päähän vuonna 1974, jonka jälkeen vuonna 1976 Keihäsen perusti Seiväsmatkat -nimellä tunnetun yhtiön. Tämän yhtiön liiketoiminta jäi kuitenkin lyhyeksi. (Korpela 2004a, 240.)

Keihäsen merkitys suomalaisten ulkomaanmatkailussa on ollut merkittävä. Hän sai ihmiset kiinnostumaan seuramatkailusta, riippumatta ammatista tai elämäntilanteesta. Keihäsen toteuttama mainonta huomioitiin erilaisuuden ansiosta. Hän järjesti huomiota herättäviä tempauksia, käytti alkoholia houkuttimena sekä vetosi yksinäisyyden aikaansaamiin tuntemuksiin. Seiväsmatkoilta lähdettiin etsimään halpaa alkoholia, seksiä sekä aamusta iltaan kestäväää juhlintaa. Seiväsmatkoille lähtijät eivät olleet kiinnostuneet matkakohteen kulttuurista tai itse kohdemaasta. Matka suuntautui hyvin usein Espanjaan, joka olikin suosituin matkakohdema. (Korpela 2004a, 240–241.)

### 2.3 Valmismatkat

Lämpimiin rantalomakohteisiin suunnatut matkat toteutetaan usein niin sanottuina valmismatkoina. Valmismatkat ovat valmiiksi suunniteltuja sekä varattu ja maksettu matkanjärjestäjälle usein kuukausia ennen matkan toteutumista. Tyypillisesti valmismatkaan on yhdistetty eri matkailupalveluita. Valmismatkapaketti voi sisältää esimerkiksi lennon kohteeseen sekä majoituksen kohteessa. Valmismatka voi koostua myös kuljetuksesta tai majoituksesta sekä tietystä, ennalta määritellystä matkailupalvelusta. Valmismatkoiksi luokitellaan myös ennakkoon varatut niin sanotut all-inclusive -matkat, jotka sisältävät melkein kaiken, mitä matkailija tarvitsee lomansa toteutumiseen, kuten meno-paluu lennot, majoituksen, täysihoitoruokailut, ohjelman sekä opaspalvelut. Valmismatkan voi toteuttaa myös asiakkaan toiveiden mukaan suunnitteleamalla matkan etukäteen asiakkaan mieltymysten mukaiseksi. (Kuluttajavirasto. Valmismatka. Matkustaminen. 2009.)

Valmismatkalle lähtijällä on oikeus peruuttaa varaamansa matka, mikäli siihen on valmismatkaehtoihin perustuva syy. Matkalle lähtijän valmismatkan maksuun suunnatut varat ovat turvattu vakuudella, joka turvaa matkatoimiston konkurssin varalta. Ennen valmismatkaa matkanjärjestäjällä on velvollisuus toimittaa asiakkaalle matkaa koskevat tarpeelliset tiedot, kuten matkustusasiakirjat ja turvallisuustekijät. Matkanjärjestäjä on vastuussa ennakkoon ilmoitettujen palveluiden toteutumisesta. Lisäksi hän on asiakkaan apuna matkan aikana tapahtuvissa yllättävissä tilanteissa, joita ovat esimerkiksi sairastuminen sekä rikos- ja vahinkotilanteiden selvittely. (Kuluttajavirasto. Matkustaminen. 2009.)

#### 2.4 Matkailu nyt ja tulevaisuudessa

Viimeisten vuosikymmenten aikana matkailun tarjonta on kasvanut huomattavasti ja saanut uusia piirteitä. Massatuotantona toteutetun matkailun sijaan ihmisiä on alkanut kiinnostaa vaihtoehtoiset matkailumuodot, kuten yksilölle suunnattu matkailu. Kiinnostuksen kohteena ovat myös luonto-, kulttuuri-, hyvinvointi- ja elämysmatkailu. Matkailuun on tullut näiden edellä mainittujen lisäksi myös uusia trendejä, kuten seikkailu- ja kannustematkailu. WTO:n eli maailman matkailujärjestön aikaisemmin laaditun ennusteen perusteella matkailu tulee kasvamaan varsinkin luonto- ja kulttuurimatkailun osalta, lyhyiden lomien ja matkailukeskusten suosion kasvaessa. Toisaalta myös seniorimatkailu lisääntyy ajan kuluessa. Matkailuun vaikuttavista motiiveista mainittakoon etenkin itsensä ylittäminen ja tunteminen esimerkiksi lähdettäessä tutusta yhteiskunnasta villiin luontoon tai mukaan hurjapäisiin tempauksiin. Matkailusta etsitään elämyksiä, toiset hakevat niitä aktiviteeteista kun toiset kaipaavat lomataan rauhaa, hiljaisuutta sekä oman tilan tuntua. Matkailumuodoista yksi selkeimmin nousseista on kongressimatkailu, jonka kehittyminen on pitkälti kansainvälistymisen ansiota. 1990-luvulla nousussa olivat ekoturismi sekä nostalgia- ja liikuntamatkailu. Toiset matkailumuodot ovat matkailijoiden keskuudessa hyväksyttävämpiä kuin toiset, kuten esimerkiksi makaaberimatkailuun kuuluvat Dracula-matkat sekä seksiturismi. (Ahtola 2004a, 294–296.)

Matkailun laajuuden hahmottaminen on haasteellista, mutta Internetin avulla sitä on voitu helpottaa verkostoitumalla sekä seuraamalla nousevia muotitrendejä. Matkailu voidaan nähdä elinkeinoista varsin herkkänä erilaisille väestössä ja yhteiskunnassa tapahtuville muutoksille. Matkailussa kiinnostusta herättävät vitaalisuus, tunteikkaus, esteettisyys ja kulutuksesta nauttiminen. Matkailu lisääntyy jatkuvasti varhaisemman eläkeiän yleistyessä sekä erilaisten mat-



kailumahdollisuuksien tiedostamisen kasvaessa. Erityisesti seniorimatkailun kasvuun vaikuttaa myös ihmisten vaurastuminen, kielitaidon kehittyminen ja matkailun tutuksi tuleminen. Toisaalta ihmisten kuluttamiseen vaikuttaa nykypäivänä kiinnostusta herättänyt tietoisuus ympäristöasioista. Eläkeiän madaltumisen lisäksi myös tutuksi tulleet perherakenteet tulevat muuttumaan. Ydinperheiden vähentyessä ja yhden hengen matkojen suosion kasvaessa matkailupalveluita tarjoavien tulisi miettiä toimivia ratkaisuja uutta tilannetta varten. (Ahtola 2004a, 296–297.)

Nuorisomatkailu alkoi kehittyä 1900-luvun alkupuolella Saksassa. Nuorison käyttäytymiselle oli tyypillistä vapaamielinen asenne. Nuoret muun muassa vaeltelivat metsissä lauleskellen ja soitellen sekä syöden suoraan luonnosta. Wandervögel-liikkeeksi kutsuttu toiminta lopetettiin natsien toimesta 1930-luvulla. Nuorisomatkailu nousi uudelleen suosioon etenkin 1960–1970-luvuilla. Interrail-matkailu sai alkunsa vuonna 1972 ja se on alusta asti mielletty nuorien suosimana matkailun muotona. Kuukauden kestänyt rajaton ja edullinen matkustelu Euroopan sisällä oli alun perin kansainvälisen rautatieliiton keksintö, jota seurasi suuren suosion vuoksi vuoden kestävä matka. Interrail-matkalle tyypillistä on liikkumisen ja valinnan vapaus sekä kulkeminen pienellä budjetilla. Matkustustapana Interrail on menettänyt suosiotaan osittain nykyaikaisen vyöhykekorttijärjestelmän ja toisaalta junayhtiöiden laatimien lisämaksujen seurauksena. Interrail-matkustamisen kilpailijoita ovat lentopaketit, joiden sisältö on mahdollista määritellä. (Koivunen 2004b, 233–234.)

Matkailualalla kilpaillaan erinäisten kohteiden sekä ideoiden myyntiluvuista. Yhtenä merkittävimmistä matkailullisista vetovoimatekijöistä pidetään erilaisia juhlia, joista erityisesti joulu on kokenut voimakkaan tuotteistamisen ja siitä on tehty erilaisia matkailupaketteja ja -tuotteita ympäri maailman. Joulua on hyödynnetty niin perinne-, kaupunki- kuin myös maaseutumatkailussa. (Ahtola 2004a, 298–299.)

Yhtenä mielikuvitusta kiehtovana matkailumuotona voidaan pitää avaruusmatkailua, joka on kuitenkin vain harvojen saatavilla sen hintavuuden vuoksi. Samasta syystä avaruusturismi ei ole kokenut läpimurtoa matkailun saralla. (Kostiainen 2004d, 304–305.)

Matkailu tarjoaa seikkailunhaluisille ja vaaraa hakeville henkilöille samantyyllisiä matkailun muotoja, kuten sota-, sankari-, vaara-, ja makaaberimatkailu. Sankarimatkailussa tulee hyvin esille nykyinen elämyksiä etsivä sekä kokemuksista riippuva yhteiskunta. Yleisesti ottaen sotaturistit toimivat passiivisesti eivätkä osallistu taisteluihin itse. Vaaramatkailuun voidaan kat-

soa myös kuuluvaksi aggressiivisinakin pidetyt mielenosoitusmatkat. Edellä mainittuihin matkailumuotoihin lukeutuu myös toisen maailmansodan ajalle sijoittuva teloitusturismi, jolloin paikalliset hakeutuivat seuraamaan juutalaisten teloituksia Baltiassa. Teloitustapahtumiin liitettiin kaupankäyntiä, kuten jäätelön, juomien sekä matkamuistojen myyntiä. Aikaisemmilta ajoilta tiedetään julkisten mestausten, teloitusten ja polttorovioiden olemassaolosta, joita kansa seurasi suurella osanottajamäärällä. (Ahtola 2004a, 300–301.)

Nykypäivänä vaaramatkailun rinnalla laajempaa huomiota on herättänyt ja jopa trendiksi muodostunut, perinteisempänä tunnettu seikkailumatkailu, joka pitää sisällään erilaisia aktiviteetteja aina sukelluksesta kiipeilyihin ja safarimatkoihin. Edellä mainittuun matkailumuotoon lukeutuu myös extreme-matkailu, jossa omia rajoja kokeillaan äärirajoille saakka seurauksista välittämättä. Seikkailumatkailusta käytetään myös nimitystä vaihtoehtoinen matkailu. Ihmiset mieltävät tällaisten luonnossa tapahtuvien matkailupalvelujen kehittämisen huomioivan kestävämpää kehitystä ja samalla vältetään pakettimatkoja etelän massaturistikohteisiin. Ongelmatekijöitä syntyy, kun luonto- ja kulttuurinähtävyyksiä otetaan matkailulliseen käyttöön. Luonnon elinympäristö pienenee matkailun aiheuttamien rakennustöiden seurauksena, mutta toisaalta matkailutoimiala kerryttää tuloja uhanalaisten luonto- ja kulttuurikohteiden suojelemiseksi. Tärkeää olisi myös, että jokainen matkailuun liitettävä taho, aina valtiosta eri järjestöihin sekä kuluttajiin, osallistuisi suunnittelemaan ympäristöystävällisempää kehitystä. Vahingoittunutta ympäristöä on jälkeenpäin vaikea tuoda takaisin, joten helpompaa on kehittää ympäristöä säästäviä tuoteideoita. (Ahtola 2004a, 301–303.)

Suosituin matkailun maanosa Suomessa on Eurooppa, mutta matkailu kasvaa vuosittain paljon voimakkaimmin varsinkin Aasian ja Afrikkaan suuntautuvien matkojen osalta. Välimeren alueen kohteiden suosion ja meren saastumisen seurauksena alueen matkailun ennustetaan laskevan. Tämän ohella myös lyhyet ja keskipitkät matkat Euroopan sisällä tulevat väheneään, johtuen osittain tärkeimpien kulkuväylien ruuhkautumisen johdosta. (Ahtola 2004a, 303–304.)

Matkailun elinkeino on kasvanut vuosien saatossa huimaa vauhtia ja siitä on syntyneessä maailman suurin teollisuuden ala, jonka vaikutukset ovat hyvin merkittäviä. Turismissa on havaittavissa kulttuuri-imperialismin piirteitä sekä uhkakuvina nähdään myös suoranainen paikalliskulttuurin rappeutuminen. Liiketoiminnan kasvu lisää kansantalouden kasvua yritysten emämaissa, mutta paikallisten asukkaiden hyvinvointi ja kohdemaan kulttuurin säilyminen eivät aina ole verrannollisia kansainvälisten matkailualalla toimivien yritysten liiketoi-

minnan toteutumisen kanssa. 2000-luvulla taloudelliset, sosiaaliset, poliittiset sekä teknologiset muuttajat, ja niiden seurauksena eri aikoina vallitsevat yhteiskunnalliset arvot määrittävät loppujen lopuksi matkailuelinkeinon tulevaisuuden. Myönteiset asenteet turismia kohtaan vaikuttavat matkailun kehitystrendien toteutumiseen. Matkailun kasvua rajoittaviksi tekijöiksi voivat muodostua erilaiset poliittiset ja lainsäädännölliset rajoitukset sekä matkailuturvallisuusasioiden korostus. Edellä mainittuihin asioihin vaikuttavat niin terveydelliset asiat, rikollisuus sekä terrorismi. (Ahtola 2004a, 309–310.)

Länsimaisten ihmisten matkailu suuntautuu eri puolille maapalloa sijaitseville ainutkertaisille ja luonnon tarjoamille alueille. Näistä matkoista on muodostunut massailmiö. Tällainen matkailu on aiheuttanut muutoksia useiden kohteiden alkuperäisissä rakennuskannoissa, uudisrakentamisessa, maankäytössä, luonnossa ja maisemissa, kulttuurissa sekä väestön elinkeinorakenteessa huomioiden matkailulliset tarpeet. Näiden muutosten seurauksena sekoittuvat kulttuurista saadut vaikutteet sekä käsitteet aitoudesta ja autenttisuudesta muuttuvat. Matkailun positiivisiin vaikutteisiin voi kuulua kohdemaan väestöä työllistävä vaikutus. Maaseudun kohdalla elinmahdollisuudet lisääntyvät matkailusektorin laajenemisen ansiosta. (Ahtola 2004a, 310–311.)

Useissa kulttuurikaupungeissa toimivat matkailuyritykset pystyvät korkeamman kysynnän puolesta jatkamaan liiketoimintaansa ydinkeskustassa, toisin kuin muuhun elinkeino- ja yritystoimintaan lukeutuvat yritykset väistyvät matkailun tieltä osittain keskustan korkeiden vuokrien takia. Kulttuurikaupunkien kävelykadut ja useat nähtävyyalueet ovat ruuhkautuneita matkailijoiden vuoksi, mikä voi aiheuttaa näiden kohteiden kulumista. Matkailijoiden siirtymiseen käytettävät bussit saavat aikaan ruuhkia, tuovat mukanaan päästöjä sekä pilaavat nähtävyyden visuaalisuuden pysäköidessään nähtävyyden edustalle. Samalla ilmansaasteet vahingoittavat tunnettuja kulttuuri- ja rakennuskohteita. Liikennemuodoista erityisesti kaupungin henkilöautoliikenne ja lentoliikenne sekä vuoristoon sijoittuva liikenne saastuttavat ympäristöä. Vuoristoalueiden herkäät ekosysteemit joutuvat uhatuksi liikenteen mukana tuoman saastumisen seurauksena. (Ahtola 2004a, 313–316.)

Yhtenä huomioon otettavimpana uhkana matkailulle pidetään terrorismia. Vuonna 2001 World Trade Centeriin kohdistettu terrori-isku sai matkailuelinkeinon pelokkaaksi tulevaisuuden terrorismin aikaansaannoksia kohtaan. Matkailualueista Egypti ja Turkki ovat joutuneet ajoittain kärsimään maan sisäisistä konflikteista, jotka ovat johtaneet länsimaisten mat-

kailijoiden kidnappauksiin ja surmaamisiin. Näiden tapahtumien seurauksena kyseisten maiden matkailullinen suosio on saattanut väliaikaisesti laskea. (Ahtola 2004a, 316–317.)

### 3 KESTÄVÄ KEHITYS MATKAILUSSA

Kestävän kehityksen keskeisinä periaatteina pidetään ekologista, kulttuurista sekä sosioekonomista kestävästä kehityksestä, joiden avulla myös tuleville sukupolville luodaan mahdollisuus tasa-arvoisiin oikeuksiin sekä mahdollisuuksiin käyttää luonnonvaroja ja ympäristöä (Saukonen 1999, 32). Kestävällä kehityksellä pyritään toimintaan, joka on taloudellisesti tehokasta, ympäristön huomioivaa sekä yhteiskunnallisesti tasa-arvoista. Kehityksen päämääränä on turvata ihmisten elinympäristö myös pitkällä aikavälillä katsottuna parantaen samalla elämänlaatua.

Vuonna 1987 YK:n ympäristön ja kehityksen maailmankomissio esitteli raportin, joka käsiteli ihmiskunnan tulevaisuutta, nostaen käsitteen kestävästä kehityksestä ihmisten tietoisuuteen. Vuonna 1992 YK:n Rio de Janeirossa pidetty ympäristö- ja kehityskonferenssi toi kestävästä kehityksestä esille maailmanlaajuisesti. (Global.finland 2006.) Konferenssissa saatiin solmittua sopimuksia, joilla pyrittiin saamaan aikaan käytännön toimenpiteitä. Sopimukset käsitelivät maapallon ilmaston lämpenemisen ehkäisemistä, luonnonvarojen suojelua ja oikeudenmukaista käyttöä, geneettisten luonnonvarojen suojelua, metsien kestävästä käytöstä sekä Rion julistusta, jolla tarkoitetaan kestävyuden periaatteet sisältävää kansainvälisten ohjelmien perusjulistusta. (Borg 1997, 37.)

Kestävä matkailu pohjautuu kestävään kehitykseen, joka painottaa muutosta jatkuvasta taloudellisesta kasvusta kohti nykypäivän tarpeet huomioivaa kehitystä kuitenkin vaarantamatta tulevien sukupolvien mahdollisuuksia. Tällaista matkailullista kehitystä voidaan kutsua prosessiksi, jolla halutaan vaikuttaa positiivisesti paikallisyhteisöjen taloudellissosiaaliseen elinvoimaan tuhoamatta kuitenkin yhteisöjen sosiaalista rakennetta sekä luonnon- ja kulttuuriperintöä. Kestävän matkailun määritelmän mukaan paikallisyhteisöt ja asukkaat asetetaan etusijalle sekä matkailun kohdealueilla huomioidaan taloudellisen toiminnan tärkeys. Matkailussa kestävyydellä tarkoitetaan uudenlaista suhtautumista, luovuutta sekä tietoa, eikä niinkään yksittäisiä parannuksia tai lopputulosta. Näiden edellä mainittujen toimintamallien avulla saadaan matkailun toimialaan sisällettyä kestävästä kehityksestä sisältö, joita on mahdollista käyttää kaikilla matkailualan osa-alueilla. (Borg 1997, 51–53.)

Kestävän kehityksen mukaiseen matkailuun ei kyetä ainoastaan korjaamalla vanhoja toimintamalleja ympäristöystävällisempään suuntaan, vaan se vaatii matkailullisen toiminnan uudel-

leen ajattelemista. Näin voidaan turvata ympäristön laadun säilyminen, ekologisten prosessien toimivuus, paikallisyhteisön hyötyminen sekä matkailijan viihtyvyys. Kestävän matkailun toiminnan turvaaminen sen koko olemassaolon ajaksi edellyttää innovatiivisuutta, visioita, ennakointia sekä asioiden etukäteissuunnittelua. Kestävyyden kannalta on tärkeää saada kaikki matkailuun kuuluvat sidosryhmät mukaan suunnittelemaan toimintamalleja kohti kestävä kehitystä. (Borg 1997, 51–53.)

Matkailutoimialan haasteeksi voidaan luokitella ympäristöongelmien ratkaiseminen useissa massaturismikohteissa. Tämä vaatii suuria investointeja etenkin jätevedenpuhdistamojen, jätteenkäsittelylaitosten sekä kierrätyksen järjestämisen osalta. Suurien alkuinvestointien jälkeen kertyy kuitenkin voittoa, kun matkailijat kiinnostuvat puhtaana säilyneestä kohteesta. (Selänniemi 1996, 235.) Markkinoinnin tarkoituksena on saada matkailija sisäistämään, mistä kestävässä kehityksessä on todella kyse, sekä olemaan osallinen tässä prosessissa (Borg 1997, 51–53). Pelkällä markkinointikeinojen luomisella ei voida aikaansaada kestävä matkailua. Sen sijaan ideoimalla uusia, kestävä kehityksen huomioivia tuotteita voidaan luoda kestävä matkailua.

### 3.1 Kestävän matkailun kehitys

Jo ennen vuosituhannen alkua kestävä kehityksen mukainen ekomatkailu oli kasvanut huijaa vauhtia, kuten myös muu matkailu. Ihmiset halusivat irrottautua päivittäisestä elämästään täysin erilaiseen ympäristöön. Kiinnostuksen kohteiksi nousivat muun muassa safariajelut, sademetsät sekä koralliriutat. Asiantuntijoiden keskuudessa polttavana kysymyksenä nähtiin tämän irrottautumisen halun mahdollinen hyödyntäminen luonnon säilyttämisen hyväksi. Ihmiset ovat kiinnostuneita etsimään koko ajan uusia matkakohteita vanhojen aurinko- ja kaupunkikohteiden sijaan. Jo 1990-luvun alussa matkailua arvosteltiin runsaasti muun muassa sen tuottamien negatiivisten kulttuuri- ja ympäristöseurausten perusteella. Luontomatkailun katsottiin kuitenkin tuovan asiaan uusia ulottuvuuksia. Sen mukana nousi ajatuksia matkailusta luonnonkehityksenä sekä suojeluna. Matkailijat nostavat omalla olemuksellaan luonnon suhteellista arvoa ja ovat mukana sen säilyttämisessä. Tuohon aikaan aloitettiin yhteistoimintaa erilaisten luonnonsuojelujärjestöjen, kuten WWF:n ja IUCN:n sekä eri matkailuhankkeiden välillä. Myös ekomatkailun kohdalla on muistettava sen vaikutukset kohteeseen.

Ekoturismin mukana syntyy hotelleja, tieverkostoja, liikennettä sekä jätteitä, aivan kuin matkailusta yleensä. (Simonen 1997, 19–20.)

Matkailun ympäristövaikutukset ja kestävä kehityksen huomiointi ovat nousseet puheenaiheiksi 1990-luvulla, jolloin tiedostettiin massamatkailuun tarvittavat muutokset kestävä matkailun aikaansaamiseksi. Tämä uskottiin saavutettavan jokaisen matkailuun liitetävän sidosryhmän panoksella sekä pyrkimyksellä kohti yhteistä tavoitetta. Sidosryhminä nähtiin matkanjärjestäjät, yrittäjät kohteessa, paikalliset, järjestöt sekä matkailijat. Samoihin aikoihin tiedostettiin matkailun aiheuttavan laajat ympäristövahingot sekä niistä johtuvat muutokset paikallisten elinympäristöön, mikäli matkailulle ei pian asetettaisi selviä rajoituksia. (Pellinen 2001, 8–9.)

Vuosituhanne alussa kestävä matkailu luokiteltiin matkailuksi, joka huomioi toiminnassaan kohteen kulttuurin, luonnonympäristön sekä alkuperäisväestön. Selänniemen mukaan juuri mikään liiketoiminta ei voi täysin täyttää näitä kriteerejä. Tästä syystä hän piti tärkeämpänä kehittää jo olemassa olevaa järjestelmää mahdollisimman hyvin kestävyuden huomioivaksi. Jo tuohon aikaan kestävä kehityksen katsottiin olevan ainoa keino säilyttää matkailuelinkeino. Kohteen ympäristön ja kulttuurin kärsiessä matkailun seurauksena matkailijat kaikkoavat alueelta uusille seuduille. Massaturismi jo tutuksi tullessiin kohteisiin katsotaan olevan parempi vaihtoehto kuin tuntemattomille seuduille suunnatut matkat. (Ahonen 2001, 8–9.)

### 3.1.1 Ekomatkailu

Ympäristöystävällisen ajattelun taustalla nähdään 1800-luvun lopulla Euroopassa alkanut luonnonsuojeluaate sekä vihreä liike. 1980-luvun alussa Saksan liittotasavalta ja Hollanti panostivat voimakkaasti ympäristöpolitiikan huomiointiin. Kiinnostus ympäristöasioita kohtaan heräsi myös kansalaisten keskuudessa, minkä seurauksena alkoi kehittyä ekoturismi vaihtoehdoksi massaturismille. Ekoturismi on matkailua, jossa otetaan huomioon ympäristö, luonto ja paikallisen väestön hyvinvointi. Se on saanut alkunsa luonto- ja ulkoilmamatkailusta. Matkustaminen tapahtuu yksin tai pienissä ryhmissä, joissa halutaan kokea alkuperäinen luonto puhtaimmillaan sekä aito kulttuuriympäristö. Korpelan (2004) mukaan ekoturisti on matkailijaprofililtaan noin 31–50-vuotias henkilö, jolla on takanaan korkeakoulutus tai hän on eläkeläinen. Ekoturismin syntyyn vaikuttivat ihmisten huolestuneisuus maailmanlaajuisia

ilmastonmuutoksia, otsonikatoa, metsien tuhoutumista sekä matkailun seurauksena syntyviä ympäristöhaittoja kohtaan. Ekoturismiin kuuluu olennaisena osana myös kaupunkikohteiden suojele, joiden sosiaalinen sekä fyysinen kantokyky on kuormittunut. Matkailu on tuonut mukanaan enemmän haittaa kuin hyötyä kohteelle. Paikallinen väestö on joissain kaupunkikohteissa joutunut luopumaan omasta elintilasta turismin seurauksena. Lisäksi useat eri eläin- ja kasvilajit ovat joutuneet matkailun vuoksi uhatuiksi etenkin saarilla, joilla ei ole asutusta. (Korpela 2004b, 306–308.)

Ekoturistin ohella niin sanottua ”post-turistia” pidetään myös luontoa säästävänä matkailijana, joka kokee turismin ilot kotoa käsin, kuten katselemalla lomakuvia sekä surffailemalla Internetissä. Selkeästi post-turistista ja ekoturistista eroaa antituristi, joka aiheuttaa kohteelle ympäristöhaittoja. Hän myös pyrkii löytämään aina uuden ja koskemattoman kohteen. Samalla antituristi toimii massaturistien houkuttelijana uusille, turmeltumattomille seuduille. Ympäristöongelmat, kuten vesistöjen saastuminen, rantojen ja metsien kuormitus, eläinlajien vahingoittuminen sekä antiikinaikaisten muistomerkkien korroosio, ovat taas seurausta massaturismista. (Korpela 2004b, 307.)

Ekologisuuden ja matkailun yhdistämistä on kritisoitu useissa lehtiartikkeleissa ja julkaisuissa. On jopa sanottu, ettei mikään matkailu ole ekologista (Ahonen 2001, 9). Ympäristön suojelelun tavoittelemiseksi olisi matkailusta periaatteessa luovuttava kokonaan, joka ei kuitenkaan realistisesti ajatellen tule onnistumaan (Mustonen 2000, 33). Ekologisen matkailun ei katsota tuhoavan ympäristöä, vaan siinä päinvastoin pyritään luonnon suojeeluun, säilyttämiseen ja siitä oppimiseen. Usein ekomatkailu on sekoitettu luontomatkailuun, jossa luontoa voidaan käyttää hyväksi elämysten aikaansaamiseksi. Näitä kahta tulisi kuitenkin tarkastella toisistaan eroavina käsitteinä. Ekologisen matkailun on pysyttävä pienimuotoisena, sillä mikäli yksilölliset ekomatkat kasvavat massaturismin mukaisiin raameihin, matkan ekologisuudesta ei ole enää tietoakaan. (Ahonen 2001, 9.)

Ekomatkailun tulisi täyttää lukuisia vaatimuksia, jotta se voitaisiin nähdä kestäväenä matkailun muotona. Matkailun tulisi tapahtua paikallisasutuksen ehdoilla, tukemalla kohdetta taloudellisesti sekä hyödyttäen osaltaan myös alueen luonnonympäristön ylläpitoa ja parannusta. Kestävyys on koetuksella, kun uusia kohteita aletaan perustaa entisten kohteiden tilalle. Uusille seuduille suuntautuvaa matkailua voidaan kehittää vain, kun sen havaitaan edistävän niin globaalin kuin myös lokaalin kestävämmän kehityksen saavuttamista. (Mustonen 2000, 33.)



Käsitteet ekoturismi (ecotourism) ja ekomatkailu (ecotourism) ovat yleisesti kansainvälisten matkatoimistojen käytössä olevia ilmaisuja ympäristöystävällisestä luontomatkailusta. Käsitteillä he haluavat viestittää asiakkailleen tarjoavansa jotain tavanomaisesta turistilomasta poikkeavaa. Näiden edellä mainittujen ohella voidaan puhua myös käsitteestä kestävä matkailu, joka pitää sisällään kestävä kehityksen periaatteen. Käytännössä kestävällä matkailulla voidaan tarkoittaa luonnonsuojelun ja turismin yhteensovittamista. Kestävä matkailun kriteerejä on varsin vaikea määritellä. Pyrkimyksenä tulisi kuitenkin olla mahdollisemman vähäinen ympäristölle koitua rasitus, joka sisältää muun muassa joukkoliikennevälineiden suosimisen. (Paronen 2000, 42–43.)

Maailman Luonnon Säätiö eli WWF on yksi kestävä matkailun kriteerien laatijoista. Se on mukana erilaisissa ympäristöhankkeissa, joiden tarkoituksena on kehittää hankealueen kestävä kehityksen mukaista toimintaa. WWF on kokeillut edistää kestävä matkailua Kreikan turistirannoilla uudistamalla muun muassa jätevesihuoltoa sekä jätehuoltoa. Projekti toteutettiin yhdessä kansainvälisen matkatoimiston sekä paikallisen hotelliyrittäjän kanssa. WWF:n ohella myös Suomen Luonnonsuojeluliitto pohtii kestävä matkailuun sisällytettäviä periaatteita, jossa ongelmakohtiksi muodostuu lentokoneilla liikkuminen. (WWF 2009; Paronen 2000, 42–43.)

Suppealle kohderyhmälle suunnatut ekomatkat saattavat vaikuttaa merkittävästi kohteen elinoloihin. Vaihtoehtoisen matkailun ei kuitenkaan nähdä vaikuttavan valmismatkojen kysyntään, joten matkailijamäärät ja ympäristön kuormitus tulisivat lisääntymään. Monet matkailijat saattavat toteuttaa keväällä niin sanotun ekomatkan, kun taas syksyllä voidaan hyvillä mielin lähteä valmismatkalla etelän lämpöön. Tällainen toiminta kasvattaa ympäristön kuormitusta globaalilla tasolla. Samalla turismin mukanaan tuomat vaikutukset kohdistuvat uusiin kohteisiin, kun taas vanhat kohteet jäävät kaivatun kehityksen ulkopuolelle. (Mustonen 2000, 33.)

### 3.1.2 Ekologinen jalanjälki

2000-luvun alussa kestävä kehityksen tueksi luotiin myös määrite nimeltä ekologinen jalanjälki, jonka avulla kuluttaja pystyy arvioimaan omien kulutustottumuksien ympäristövaikutuksia. Se kertoi kulutustottumuksia vastaavan luonnonvarojen määrän sekä oikeasti käytet-

tävissä olevan luonnonvarojen määrän. Jokaisen kuluttajan omilla valinnoilla katsottiin jo tuolloin olevan suuresti vaikutusta ekologisen jalanjäljen suuruuteen. Ekologinen jalanjälki rakentuu liikkumisen, asumisen, ruokatottumusten sekä vedenkulutuksen muodostamasta yhtälöstä. Merkittävimpänä voidaan pitää sitä, kuinka paljon energiaa ja luonnonvaroja kyseisten asioiden toteuttamiseen kuluu. Ekologinen jalanjälki pienenee kun työmatkat kuljetaan julkisilla liikennevälineillä omalla autolla kulkemisen sijaan. Toisaalta paras ratkaisu olisi kulkea työmatkat jalan tai polkupyörällä, tällöin jalanjälki pienenesi entisestään. Hyvin paljon merkitystä on myös lentokoneella suoritettavilla matkoilla. Kahden ulkomaille suunnatun lentomatkan katsotaan vaikuttavan ekologisen jalanjäljen kasvuun yhtä paljon kuin vuoden kestävä autolla ajelu. (Aronen 2002, 31–32.)

Maapallolla on tuottavaa pinta-alaa 11,4 miljardia hehtaaria. Kun tämä pinta-ala jaetaan kuuden miljardin maapallolla elävän ihmisen kesken, jää ekologisen jalanjäljen suuruudeksi 1,9 hehtaaria. Käytännössä ihmisten ekologinen jalanjälki kasvaa paljon suuremmaksi, esimerkiksi vuonna 2002 maapallon asukkaiden ekologinen jalanjälki oli keskimäärin 2,3 hehtaaria. Oman ekologisen jalanjäljen voi mitata Internetin tarjoamilla laskureilla. Tällaiset keksinnöt auttavat kuluttajaa tiedostamaan toimintansa aiheuttamat ympäristöhaitat ja toimimaan jatkossa ympäristön huomioivalla tavalla. Myös eri maille on mitattu oma ekologinen jalanjälkensä. Vuonna 1999 suomalaiselle laskettu ekologinen jalanjälki oli 8,4 hehtaaria. Suomi kipusi maiden välisessä vertailussa viidennelle sijalle, joka kertoo suomalaisten ympäristöä kuormittavista kulutustottumuksista. (Aronen 2002, 32–33.) Toisaalta Suomessa ihmiset ovat levittäytyneet laajalle alueelle, jolloin välimatkat ihmisten välillä ovat pitkät. Tämä näkyy ihmisten kulutuksessa ja ekologisen jalanjäljen suuruudessa.

Omaan ekologiseen jalanjälkeen voi vaikuttaa esimerkiksi huomioimalla eettisyyden ostopäätöksiä teossa. Itse asiassa eettiset toimintatavat ovat alkaneet kiinnostamaan kuluttajia jo vuosia sitten. Eettinen kuluttaminen pitää sisällään ihmisten ja eläinten kohtelun, ympäristökysymykset, hyvinvoinnin epätasaisen jakautumisen maapallolla sekä halun vaikuttaa omalla toiminnallaan. Ostoksilla käydessään kuluttajilla on mahdollisuus suosia reilun kaupan tuotteita, jotka ottavat eettisyyden huomioon tuotannon eri vaiheissa. Vuosituhannen alussa puheenaiheeksi nousseilla eettisillä kysymyksillä voidaan nähdä olevan pitkälle historiaan sijoituvia vaikutteita. Yhtenä eettisen kuluttamisen ajattelutapaan vaikuttavana tekijänä pidetään yli sata vuotta sitten alkunsa saanutta osuustoimintaa, koska sen myötä aatteellisia kehoitettiin tiettyjen tuotteiden suosimiseen ja toisien välttämiseen. (Koistinen 2003, 8–9.)

### 3.2 Matkailun vaikutukset ympäristöön

Matkailun suhteet ympäristöön voidaan jakaa kielteisiin ja myönteisiin vaikutuksiin. Kielteisiin vaikutuksiin lukeutuu rakenteista sekä matkailijoiden toiminnasta aiheutuvat ongelmat. Nämä ongelmat pitävät sisällään muun muassa liikenteestä koituvat ilmaan ja veteen joutuvat päästöt, meluhaitat, luonnonmaiseman häviämisen sekä väestöön ja paikalliseen elinkeinon kohdistuvat muutokset, joita ovat esimerkiksi omasta identiteetistä luopuminen, voittojen virtaaminen ulkomaille, liikennemuutokset, yhtiömäiset kulutustottumukset, roskaantuminen, lajien uhanalaisiksi joutuminen sekä erilaiset ristiriidat paikallisväestön ja alueella vallitsevan kulttuurin kanssa. (Borg 1997, 39–40.)

Luonnon, kulttuurin ja ympäristön olemassaolo on matkailun jatkuvuuden kannalta välttämätöntä, jonka vuoksi myönteiset vaikutukset tunnustetaan helposti. Matkailun avulla matkailuelinkeinossa on kasvanut ympäristötietoisuus, jota pidetään lähes merkittävimpänä ympäristöhyötynä. Ympäristötietoisuus on kasvanut myös matkailijoiden keskuudessa, niin luonnon- kuin myös joukkomatkailemisen osalta. Ruuhkaiset ja ympäristöltään vaurioituneet alueet eivät enää houkuttele matkailijoita, jonka seurauksena matkailutoimiala on alkanut kiinnittämään huomiota ympäristöpolitiikkaansa sekä luonnon ja ympäristön suojeluun, kunnostamiseen ja hoitamiseen. Kulttuurirakennusten ja monumenttien kunnostus, säilyttäminen ja hoito voidaan luokitella matkailun myönteisiin vaikutuksiin, samoin kuin luonnonsuojelukohteiden määrällinen kasvu ja niiden hoito. Matkailun avulla eri maiden kulttuuriperinteet sekä paikalliset tapahtumat ja juhlat saadaan säilytettyä osana kulttuuria. Matkailusta saatujen tulojen avulla saadaan kehitettyä alueen palveluita ja infrastruktuuria. Alueen talousrakenne monipuolistuu matkailutulon ansiosta ja tuo haluttua lisätuloa marginaalinelinkeinoihin. Alueen identiteettiä ja ylpeyttä kiinnostusta herättävistä kohteista voidaan pitää matkailutoimintaa voimistavina tekijöinä. Elinkeinojen ympäristövastuullinen ja harrastuspohjainen toiminta eivät kehity monipuolisemmiksi ilman toiminnasta seuraavaa taloudellista tulosta. Tästä syystä ympäristönhoidon ja -kestävyyden mukana tulevat taloudelliset hyödyt on tärkeää tuoda matkailuelinkeinojen tietoisuuteen, jotta ympäristökysymykset saisivat enemmän huomiota osakseen. (Borg 1997, 40.)

### 3.2.1 Lentoliikenteen ympäristövaikutukset

Lentäminen on suoraan yhteydessä kansantalouksien tilaan. Teollisuusmaiden kansantalouksien kasvun myötä myös lentäminen on lisääntynyt. Kansallisten rajojen vapautuminen on myös omalta osaltaan lisännyt lentämistä. (Simonen 1999, 36.) Lentoliikenne tuottaa vuosittain runsaasti ilmakehälle haitallisia päästöjä, jonka vuoksi lentämisen minimoimiseen tulisi kiinnittää huomiota. Lentoliikenteen vähentäminen koetaan kuitenkin hankalana, sillä ihmisten liikkuminen on pitkälti riippuvainen tästä liikennemuodosta. (Ahtola 2004a, 313–316.)

Lentoyhtiö Finnair julkisti vuonna 1998 ympäristöraportin toiminnastaan. Lentoliikenteen kaikista haitallisista ympäristöön kohdistuvista vaikutuksista jopa 95 prosenttia on moottoripäästöistä aiheutuvia. Päästöistä pahimpiin kuuluvat typen oksidit sekä hiilidioksidi. Ne aiheuttavat muun muassa ilmakehän lämpenemistä, nostavat otsonipitoisuutta sekä happamoittavat välillisesti maaperää ja vesistöjä. Lentokoneista peräisin oleva vesihöyry lisää myös ilmakehän lämpenemistä. Moottoripäästöjä voidaan kuitenkin vähentää ilmanvastusta pienentämällä sekä uusien materiaalivalintojen avulla. Polttoaineen kulutus on suoraan verrannollinen työntövoiman vähentymiseen. Hiilidioksidipäästöjä on kaikista vaikeinta saada väheneään, mutta typpioksidipäästöjen vähentämiseksi on olemassa enemmän vaihtoehtoja. (Simonen 1999, 37–38.) Myös lentokenttien olemassaolosta aiheutuu päästöjä ja erilaisia ympäristöhaittoja, kuten meluhaittoja, veden ja maaperän saastumista, pohjavesihäiriöitä sekä jätehuolto-ongelmia (Ahtola 2004a, 313–316). Lentoliikenteen aikaansaamat ilmastonvaikutukset ovat neljä kertaa niin suuret kuin autoilun aikaansaamat vaikutukset. Lentokoneen ylittäessä kerran Atlantin valtameren kuluu noin 60 000 litraa fossiilista polttoainetta, joka on enemmän kuin useimpien yksityisautoilijoiden aikaansaama fossiilisten polttoaineiden määrä heidän koko elämän aikana. Kansainvälinen lentoliikenne kasvaa joka vuosi noin viisi prosenttia. Lentoyhtiöt ovat myös ennustaneet kaksinkertaistavansa matkustajamäärät tulevina vuosikymmeninä ja lisätä samassa suhteessa käyttämäänsä kalustoa. (Haugaard Nielsen 2008, 56.)

Lentokone on yleisesti käytössä oleva liikkumismuoto, jonka käyttöä välttävät vain ympäristötietoisimmat matkailijat. Viimeisen 50 vuoden aikana moottoreiden hyötysuhdetta on onnistuttu parantamaan kymmeniä prosentteja. Clean Sky eli Puhdas taivas -niminen hanke on Euroopan unionin ja lentokoneenvalmistajien yhteinen tutkimushanke, jonka tavoitteena on vähentää hiilidioksidipäästöjä puoleen nykyisestä käyttämällä apuna tiedettä ja tekniikkaa.

Heidän tavoitteisiin kuuluu myös löytää vuoteen 2020 mennessä ratkaisuja, joiden avulla voitaisiin huomattavasti leikata uusien konetyyppien polttoainenkulutusta. Polttoainetta menee hukkaan koneiden odottaessa laskeutumisvuoroaan. Huomattavia säästöjä voitaisiin saada aikaan, jos kone voisi laskeutua suoraan kentälle. Lentokoneen aiheuttavien päästöjen haitallisuutta lisää se, että suurin osa päästöistä joutuu ilmakehään 10–12 kilometrin korkeudessa. Koneiden aiheuttamiin ympäristökuormituksiin voidaan vaikuttaa jopa kymmenien prosenttien verran rakentamalla lentokoneista entistä kevyempiä sekä varustamalla ne hyötysuhteiltaan nykyistä paremmilla moottoreilla. Käynnissä on myös hankkeita, joiden tarkoituksena on tutkia uudentyypisiä runko- ja siipirakenteita sekä polttoaineita. (Haugaard Nielsen 2008, 56, 58.)

### 3.2.2 Lentomaksujen kompensointi

Kestävän kehityksen huomiointi on pyritty liittämään osaksi lentoliikennettä viime vuosina. Markkinoille on tullut useita yrityksiä, jotka tarjoavat yrityksille sekä yksittäisille henkilöille mahdollisuuden kompensoida suoritetuista lennoista aiheutuneet päästöt. Kyseiselle yritykselle maksetaan päästöjä vastaava summa rahaa, jotka ohjataan eteenpäin tietyn ympäristöhankkeen tukemiseksi. Ympäristöhankkeet vaihtelevat uusiutuvan energian tukemisprojekteista kehitysmaiden puiden istutukseen. Lentojen päästöistä johtuvat ilmastovaikutukset ikään kuin kumotaan tukemalla rahallisesti jotain tiettyä, vireillä olevaa ympäristöhanketta. Useat kansainvälisesti tunnetut, suuret yritykset ovat luvanneet hyvittää kaikki lentoliikenteestään aiheutuneet hiilipäästöt. Suurin osa lennoista on henkilökunnan lentomatkoja. Suomalaisten yritysten kiinnostus lentomaksujen kompensointiin on vielä suhteellisen pientä. Syynä tähän voi olla kotimaisten lentomaksuja vastaanottavien tahojen puute sekä yleinen tietämättömyys asiaa kohtaan. Lentomaksujen kompensointia pidetään järkevänä ympäristön hyvinvoinnin kannalta, vaikka se ei välttämättä ole merkittävin syy päästöjen kompensoimiseen. Usein ympäristön hyvinvointia tärkeämpänä pidetään yrityksen imagoon liittyviä teki-  
jöitä. (Laitinen 2009, 29, 31.)

Lentokoneista peräisin oleva ekologinen jalanjälki on suuri. Internetistä on löydettävissä sivustoja, joilla omasta lentomatkastasta aiheutuvat päästöt voi laskea. Päästöt lasketaan lähtöpaikan ja matkakohteen mukaan. Lentomaksuista kertyvät varat käytetään esimerkiksi tuulivoiman rakentamiseen, metsiensuojeluun, metsitykseen sekä aurinkopaneelien kehittämiseen.

Monet näistä hankkeista toteutetaan kehitysmaissa. Vapaaehtoisia lentomaksuja voi kukin matkailija halutessaan maksaa myös lomamatkastaan. Vapaaehtoisena lentomaksuna matkailija voi esimerkiksi lahjoittaa lentolipun hinnasta 10 prosenttia jollekin kansalaisjärjestölle. Kansalaisjärjestöt käyttävät rahat ilmastosuojelutyöhönsä. Näin ollen jokainen matkailija voi vapaaehtoisesti tukea ilmastosuojelua sekä tiedostaa omasta kulutuksesta aiheutuvia vaikutuksia. (Toivonen 2007, 15.) Travellink -matkatoimiston asiakkaila on mahdollisuus laskea ja kompensoida lennostaan kertyvät hiilidioksidipäästöt yhteistyökumppanina toimivan Tricorona Climate Partnerin avulla. Tricoronan hankkeissa uusiutuvan energian tuotantoa halutaan lisätä maissa, jotka ovat muilta osin hyvin riippuvaisia energiantalouden fossiilisista polttoaineista. Näitä hankkeita tukemalla tuetaan ympäristöystävällisen energiantuotannon vakiinnuttamista sekä vähennetään fossiilisiin polttoaineisiin suuntautuvaa riippuvuutta. (Tricorona.)

### 3.3 Kestävän matkailun sidosryhmät

Matkailukohteiden luonnonvarat omistavat useimmiten julkiset tahot, ja tästä syystä alueet ovat matkailijoiden käytettävissä. Jokainen kestävän matkailun sidosryhmään kuuluva vaikuttaa omalta osaltaan kohteen ympäristöä käsitteleviin kysymyksiin. Alueella asuvat ihmiset, jotka toimivat matkailualan palveluksessa, kykenevät vastaanottamaan matkailusta johtuvia ympäristöongelmia, mikäli matkailijoiden tyytyväisyys ja paluu kohteeseen turvataan. Suosimalla paikallisten tarjoamia palveluja ja tuotteita varmistetaan matkailutulojen jääminen paikallisten elinkeinon tukemiseen ja samalla heidän huomaamat ympäristöongelmat eivät koidu matkailun kehittämisen esteeksi. (Borg 1997, 40–41.)

Toisen kestävän matkailun sidosryhmän muodostaa matkailuyrittäjä, joka pitää tärkeänä mahdollisimman suurien tulojen ja pienien kustannusten yhteensovittamista. Matkailuyrittäjien suosimissa, lyhyelle ajalla sijoituvissa suunnitelmissa ei ympäristöön usein investoida, jonka seurauksena luonto ja ympäristö joutuvat kärsimään. Tällaisen toiminnan seurauksena ympäristötietoiset asiakkaat eivät palaa enää kohteeseen, joten voittoa pääsee kertymään vain lyhyellä aikavälillä. Toimimalla kestävän kehityksen huomioivalla tavalla saadaan voittoa kertymään pidemmällä tähtäimellä. Yrityksen kiinnittäessä huomiota erilaisiin ympäristöä huomioiviin investointeihin saadaan tuottoa kerrytettyä, esimerkiksi tehostamalla energian käyttöä ja minimoimalla veden kulutusta. Lisäämällä yhteistyötä sekä verkostoitumalla muiden

alueella toimivien yritysten kanssa pienennetään kertyviä kuluja ja saadaan osittain toteutettua uudet ympäristöä koskevat ratkaisut. (Borg 1997, 41.)

Matkanjärjestäjien rooli kestävässä matkailussa muodostuu tärkeäksi ympäristökysymysten kohdalla. Paikalliseen luontoon ja kulttuuriin kohdistuvia ongelmia syntyy matkanjärjestäjien toteuttamalla suurten matkailijajoukkojen muodostamalla matkoilla, jotka suuntautuvat samoille alueille ja kuormittavat samalla ympäristöä. Lyhyen aikavälin voittoa tavoitellessaan jotkut matkanjärjestäjät eivät näe tarpeellisena suojella uhanalaista luontoa. He eivät myöskään ole kiinnostuneita näiden alueiden hoidosta eivätkä uusien alueiden perustamisesta. Joidenkin matkanjärjestäjien toiminnan kohdalla ympäristökysymykset voidaan kokea myönteisenä mahdollisuutena oman elinkeinon edistämiseksi. Matkailukohteissa sijaitsevat ympäristöongelmat sekä matkailijamäärien lasku ovat vaikuttaneet hyvin pitkälti matkanjärjestäjien elinkeinon. Uusien kohteiden vähäisen olemassaolon johdosta matkanjärjestäjät ovat alkaneet ymmärtää nykyisten kohteiden ympäristöolojen parantamisen merkitystä. (Borg 1997, 41.)

Yhtenä matkailun sidosryhmänä voidaan pitää kansallisia matkailuorganisaatioita, jotka asettavat pääpainon markkinoinnin edistämiseksi kansainvälisten matkailijoiden lisäämiseksi. Matkailuun liitettävät ympäristöstrategiat tulevat vain osittain hoidettua, mikäli tehtävät siirretään alalla toimivien sektoriviranomaisten sekä elinkeinon vastuulle. Erilaiset tehtävät, kuten maakuvan kirkastaminen, ympäristökäyttäytymisen ohjeiden sekä matkailutuotteiden laatu- ja ympäristöluokituksen kehittäminen, ympäristökoulutuksen järjestäminen, kansallisen tason tuotteistaminen ja kohdennettu markkinointi, tulisi kuulua matkailuviranomaisten toimenkuvaan. Näin toimimalla helpotettaisiin matkailuyrittäjiä ja elinkeinoa omien voimavarojen jäädessä tehtävien osalta riittämättömiksi. (Borg 1997, 41.)

Ympäristöasiat otetaan vastaan matkailijoiden keskuudessa eri tavoin. Massamatkailukohteisiin suuntautuvat eivät pidä ympäristöasioita kovinkaan tärkeinä, kulutustottumusten ollessa ylellisiä. Kuluttavien länsimaisten elämäntapojen vaikutuksia matkailukohteen luonto- ja kulttuuripiirteisiin ei aina tiedosteta. Tällaisissa kohteissa ympäristön laatutaso voidaan useimmiten luokitella vaatimattomaksi. (Borg 1997, 41.)

Elinkeinona matkailu tulee muuttumaan koko ajan, joten on tärkeämpää kiinnittää huomiota kehittämisen periaatteisiin kuin hetkellisiin lopputuotteisiin. Kestävän kehityksen matkailutoiminnassa olevat prosessit vaikuttavat positiivisesti matkailun kestävyteen ja vastuullisuu-

teen. Massamatkailun negatiivisista piirteistä huolimatta sen ympäristövastuullisuutta pystytään kehittämään monin keinoin. Massamatkailussa suuri määrä matkailijoita pysyy pienellä alueella, jolloin useimpiin ympäristöongelmiin voidaan puuttua tehokkaasti. Massamatkailun alueella pystytään kehittämään vaihtoehtoisia matkailutuotteita, jolloin samalla lisätään alueen tarjontaa. (Borg 1997, 41–42.)

### 3.3.1 Matkailijan ympäristötietoisuus

Luonnon ja ihmisen välillä vaikuttaa vuorovaikutussuhde. Jokaisen ihmisyksilön elämän aikana ja siirryttäessä sukupolvesta toiseen suhteemme ympäristöön muuttuu jatkuvasti. Ympäristöön suhtautuminen vaihtelee maapallon eri puolille siirryttäessä. Luonnon ja ihmisen muodostama vuorovaikutussuhde vaihtelee tilapäisestä jatkuvaan. Vieraillemalla satunnaisesti luonnon tarjoamassa ympäristössä, esimerkiksi marjoja poimien tai sienestäen, kuvastaa tilapäistä suhdetta. Jatkuvaksi vuorovaikutussuhteeksi voidaan luokitella pysyvä oleskelu luonnon tilassa. Matkailijoiden luontosuhde nähdään tilapäisenä ja se eroaa sisällöltään paikallisen väestön suhteesta luontoon. Varsinkin massamatkailijoiden luonnossa liikkumisen vaikutukset nähdään usein kielteisinä, riippumatta tilapäisestä vierailusta ympäristössä. Yksittäisten matkailijoiden voi olla vaikea saada aikaiseksi positiivista vaikutusta liikkueensa luonnossa. Suuri osa maailmalla matkaavista turisteista on lähtöisin kaupungeista, jonka seurauksena luonto koetaan myönteisenä vastakohtana omalle elinalueelle elämyksien tarjoajana sekä voimavarojen lähteenä. Luontomatkailija kunnioittaa ja hyödyntää sopivassa määrin luontoa saaden siitä elinvoimaa ja pitäen sen omana liittolaisenaan. (Hemmi 1995, 55–58.)

Ympäristötietoinen henkilö seuraa ympäristössä tapahtuvia muutoksia tiedotteiden ja uutisten kautta, käsittelee ympäristökysymyksiä keskustelemalla aiheesta tuttavien kanssa sekä on tietoinen tiedostusvälineissä esiin tulleista ympäristöongelmista. Ihmisten ympäristötietoisuus on kasvanut esimerkiksi erilaisten luonnossa tapahtuvien katastrofien, ympäristöaktivistien ja -vaikuttajien avulla. Ympäristötietoiset kuluttajat olettavat yritysten kiinnittävän huomiota ympäristöasioihin ja ympäristöystävällisiä tuotteita olevan saatavilla. (Hemmi 1995, 52–53.)

Ympäristövastuullisen ihmisen ja matkailijan erottaa toisistaan vain tilanne-ero. Matkailija pysyy ympäristötietoisena ihmisenä kotonakin, ja matkalla ympäristötietoisuus ja -vastuullisuus seuraavat mukana. Ympäristöasenteet eivät muutu matkustustilanteen seurauksena. Ympäristövastuullisille matkailijoille on tärkeää pitää matkansa aiheuttamat ympäristö-



vahingot mahdollisimman vähäisinä ja hankkia kattavaa etukäteistietoa kohteessa asuvien paikallisten jokapäiväisestä elämästä. Kohteen ympäristön hoidossa näkyvät puutteet eivät jää huomaamatta ympäristövastuulliselta matkailijalta. Luontomatulle lähtijän motiiveiksi voidaan lukea tutustuminen koskemattomiin luonnonalueisiin, luonnonvaraisten kasvien havainnointi ja tutkiminen, eläimistöön tutustuminen, luonnon opiskelu, linturetket, järvi- ja jokiretkeily, valokuvaus luonnossa, käynti kansallispuistoissa, vuoristoihin ja valtameriin tutustuminen, rasiuksen kokeminen fyysisesti sekä samanhenkisten ihmisten tapaaminen. Kohdevalinnoissa vältetään huvipuistoja, yöelämää, uhkapelejä, suuria kaupunkia, urheilua sisällä, urheilutilaisuuksia, lomakeskuksia, ostoksilla käyntiä sekä yleistä tekemättömyyttä. (Hemmi 1995, 62–63.)

Ympäristöön asennoitumisen on noustava arvoiksi, jotta ympäristön myönteisyydellä saavutettaisiin näkyviä tuloksia. Luonnon ja ympäristön noustessa merkittävään arvoon eivät eriävät mielipiteet enää suuremmin vaikuta ihmisten suhtautumiseen. Ihmisten arvot huomataan esimerkiksi halusta asua saastumattomassa ympäristössä ja toiveesta tiukentaa ympäristönormeja. Ympäristötietoisuuden ja siitä heränneiden vaatimusten lisääntyessä yritykset eivät voi jättää huomioimatta kuluttajien vaatimuksia. (Hemmi 1995, 55.)

### 3.3.2 Matkailuyrityksen ympäristövastuu

Matkailijoiden ympäristötietoisuuden kasvaessa sekä koettaessa perinteet ja arvot tärkeinä matkailuyritysten tulee osata ottaa huomioon muutokset ekologisessa toimintaympäristössä ja uusissa ehdoissa. Lisäksi päättäjät ovat kokeneet tärkeänä laatia tiukempia ympäristönormeja ja säädöksiä ympäristöuhkien seurauksena. Matkailuyritys voi erottua kilpailijoistaan ympäristövastuullisella toiminnallaan. Alalla toimivien yritysten tarkastelu ja arviointi ovat kasvaneet samanaikaisesti ympäristövastuullisen- ja kestävä kehityksen huomioivan matkailun kanssa. Useissa matkailuyrityksissä ja -keskuksissa on alettu kiinnittää huomiota ympäristövastuullisempaan toimintaan, energian säästöön, jätteiden lajitteluun, kierrätykseen ja niiden uusiokäyttöön sekä ympäristöä säästävempiin ruoanvalmistusmenetelmiin ja teknologian suosimiseen. Ympäristövastuu merkitsee käytännössä lakisääteisen ympäristönsuojelun tason ylittämistä selkeästi, ympäristönsuojelun periaatteisiin sitoutumista ja tuloksellisuutta toiminnassa ympäristönsuojelun hyväksi. (Hemmi 1995, 65.)

Yrityksen ympäristöjohtamiseen kuuluvia toimenpiteitä toteutetaan liittämällä ympäristöasiat osaksi yrityksen muuta päätöksentekoa sekä asettamalla ne tavoitteiksi. Ympäristöministeriön määritelmän perusteella ympäristöjohtaminen pitää sisällään yrityksen sisäisten johtamisjärjestelmien ja ulkoisen tiedotuspolitiikan kehittämistä ympäristöä koskevien kysymysten tarvittavan käsittelyn takaamiseksi yrityksen toiminnassa. Yritys on riippuvainen ympäristöpolitiikan tavoitteista ja päämääristä varmistaakseen ympäristöjohtamisen toiminnan ennalta toivotulla tavalla. Ympäristöpolitiikan tueksi tehdään ohjelma, joka etenee varta vasten suunnitellun ympäristöasioiden hallintajärjestelmän mukaan. Ympäristöjohtamisen apuvälineinä käytetään auditointia, elinkaarianalyysia, ympäristö- asioidenhallintajärjestelmää ja ympäristön laskentatoimea. (Hemmi 1995, 66, 70.)

Matkailuyrityksissä sekä palvelun että tuotteiden laatua tarkastellaan koko ajan. Yrityksen palveluiden ja tuotteiden laatu pitää sisällään ympäristölaadun, jota on mahdollista tarkastella tuotteen valmistuksen, palveluyksiköiden tai yrityksen kaikkien osa-alueiden kattavana laatu-  
na. Ympäristölaadun tulee säilyä korkeana tuotteen elinkaareen jokaisessa vaiheessa. Valtion ja järjestöjen myöntämien erilaisten ympäristömerkkien avulla ympäristölaatua halutaan tuoda esille matkailuyrityksissä. Matkailuyrityksen merkittävimpana markkinointikeinona sekä yrityskuvalaadun muodostajana nähdään korkean ympäristölaadun tuottaminen. Ympäristöpolitiikan tavoitteena on ympäristönsuojelun sekä muiden ekologisten periaatteiden kiinnittäminen. Tavoitteiden täytyy pohjautua matkailuyrityksen ympäristönhoidon lähtökohdan arvioimiseen. Tärkeintä on kuitenkin liiketoiminnan turvaaminen pitkällä aikavälillä, eikä ainoastaan voiton kasvun havitteleminen. Matkailuyritysten ylläpitämiä ekologisia tavoitteita on mahdollista laatia tuotteille ja niiden muodostamille ryhmille, palveluyksiköille, yrityksen eri osastoille sekä koko yritykselle. (Hemmi 1995, 67–68.)

### 3.4 Kymmenen R:n periaatteet osana ympäristövastuullisuutta

Ympäristövastuullisuuden ja kestävyuden yleisinä vaatimuksina pidetään kymmenen R:n periaatteita, joita pitäisi käyttää minkä tahansa tuotteen tai toimenpiteen suunnittelussa. Kymmenen R:n periaatteet pohjautuvat englanninkielisiin sanoihin, joita ovat

- Recognize, joka merkitsee tietoisuutta ja ymmärrystä matkailun vaikutuksista. Tämä periaate perustuu soveltavaan tutkimukseen, joka ottaa huomioon analyyttisen sekä kriittisen puolen.
- Refuse, jonka mukaan ympäristölle vaaralliset aineet, päästöt ja toimenpiteet kiellään tai niistä kieltäydytään.
- Reduce, jonka myöten haitallisia päästöjä ja käytäntöjä vähennetään.
- Replace, jonka mukaan haitalliset päästöt pyritään korvaamaan ympäristöä vähemmän kuormittavilla tai vaihtamalla tavarantoimittajat ympäristövastuullisempiin.
- Re-use, jolla tarkoitetaan uudelleenkäytön suosimista.
- Recycle, joka merkitsee materiaalien kierrättämistä.
- Re-engineer, jonka myötä aikaisempaa toimintaa suunnitellaan ympäristövastuullisemmaksi.
- Retrain, jolla tarkoitetaan henkilöstölle toteutettavaa lisäkoulutusta, jonka avulla he voivat palvella asiakkaita vastuullisesti ja jakaa heille uutta tietoa.
- Reward, joka merkitsee henkilöstön kannustamista ja palkitsemista heidän toteuttamastaan ympäristövastuullisuudesta.
- Re-educate, jonka avulla asiakkaiden ympäristökäyttäytymistä muutetaan vastuullisemmaksi. (Saukkonen 1999, 34.)

## 4 MATKATOIMISTO AURINKOMATKAT

Aurinkomatkat Oy - Suntours Ltd Ab on suurin ja monipuolisin valmismatkojen järjestäjä Suomessa. Aurinkomatkat kuljettaa vuositasolla 350 000 matkailijaa maailmalle. Valmismatkoille lähtevistä suomalaisista melkein 40 % valitsee matkanjärjestäjäksi matkatoimisto Aurinkomatkat, joka toimii osana Finnair-konsernia. Yhtiön myyntitoimistot sijaitsevat viidellä eri paikkakunnalla: Helsingissä, Lahdessa, Tampereella, Turussa ja Oulussa. Matkoja on mahdollista tiedustella myös ympäri Suomea sijaitsevista Aurinkomatkojen valtuuttamista matkatoimistoista. Aurinkomatkat palvelevat asiakkaita myös puhelimitse sekä yhtiön omilla Internet-sivustoilla. Yhtiön palveluksessa on yhteensä 310 henkilöä, joista 180 toimii oppaina eri lomakohteissa. Kohteiden opaspalvelut toteutetaan suomen kielellä. Aurinkomatkojen liikevaihto oli lähes 290 miljoonaa euroa vuonna 2008. Aurinkomatkat tarjoavat lomailijoille matkoja 40 eri maahan, 150 lomakohteeseen sekä mahdollisuuden valita hotelli 900 eri vaihtoehdosta. Perinteisten ranta- ja kaupunkilomien ohella Aurinkomatkojen lomavalikoima pitää sisällään risteilyjä, kiertomatkoja, omatoimimatkoja sekä erilaisia aktiivilomia, kuten SunGolf-, SunSki- ja SunSail-matkat sekä vaellukset. (Aurinkomatkat. Yritystiedot. Yritysinfo 2009.)

### 4.1 Aurinkomatkojen historia

Aurinkomatkojen toiminta alkoi 1960-luvun alussa. Toiminnan aikaansaaminen oli aluksi hidasta sekä vaikeaa useiden osakkaiden erimielisyyksistä johtuen. Aurinkomatkat perustettiin kahteen kertaan. Suomen Ulkomaanmatkat Oy:ssä toimineen Erkki Haneliuksen mukaan Aurinkomatkojen perustaminen koettiin yksityisellä taholla pyrkimyksenä sosialisoida Aeron ja Aeron aloituksesta koko matkailuelinkeino. Tilanne koettiin valtion ja yksityisten väliseksi taisteluksi. Ongelma ratkaistiin puolittamalla toimitusjohtajan valta sekä pyrkimällä hankkimaan edustus yhtiön hallitukseen yksityiseltä taholta. (Marttinen, Matekovits & Selänniemi 2003, 13–14.)

Tammikuussa 1963 kauppa- ja teollisuusministeriö vahvisti ensimmäistä kertaa yhtiöjärjestyksen, johon kymmenen matkatoimistoa lukeutui osakkaiksi. Tällöin perustettu yhtiö purkaantui, johtuen Aero -lentoyhtiön pääjohtajan Gunnar Korhosen halusta saada maan mat-

katoimistot mukaan seuramatkaohjelmaan, kuitenkin siinä onnistumatta. Marraskuussa 1963 kaupparekisteriin kirjattiin Oy Suntours Ltd Ab, jonka merkittävimpinä osakkaina olivat Area, Suomen Matkatoimisto Oy sekä Matkatoimisto Oy Kaleva. Näiden kolmen ohella myös muutamat pienemmät matkatoimistot olivat osakkaina. (Marttinen, Matekovits & Selänniemi 2003, 14.) Aurinkomatkojen ensimmäisen toimintavuoden tulosta pidettiin onnistuneena, kun myynti kohosi noin 5000 ulkomaanmatkaan. Seuraavana vuonna myynti kasvoi kolminkertaiseksi. Toiminnan alkumetreillä, vuoden 1963 kesällä, ilmestyi Aurinkomatkojen ensimmäinen matkaesite. (Marttinen, Matekovits & Selänniemi 2003, 17.) Esitteessä oleva ohjelma sisälsi muun muassa laivamatkoja Gotlantiin, lepomatkoja lentäen sekä laivalla Bornholmiin, kiertomatka Saksassa lentokoneella ja bussilla liikkuen. Tuolloin oli tyypillistä yhdistää lentokone, juna ja bussi saman matkan kulkuvälineiksi. Kaupunkikohteita olivat esimerkiksi Wien, Rooma, Ateena, Pariisi ja Venetsia. 1960-luvulla uutuuskohteena oli Rhodos, jonne pääsi vain yhdistelmämatkalla viipymällä ensin viikko Ateenassa ja siirtymällä toiseksi viikoksi Rhodokselle. Myös Italian ja Espanjan lomakohteita oli tarjolla. (Falkenberg 2000, 19–20.)

Yhtiön käytössä oleva nimi Oy Aurinkomatkat - Suntours Ltd Ab otettiin käyttöön tammikuussa 1966. Aurinkomatkoista tuli Finnairin tytäryhtiö samaan aikaan, kun Suomen Matkatoimisto siirtyi vuonna 1964 lähes kokonaan nykyään Finnairina tunnetun lentoyhtiön alaisuuteen. (Marttinen, Matekovits & Selänniemi 2003, 13–14.) Vuonna 1978 Aurinkomatkojen pääosakkaina toimivat Finnair, SMT ja Area, joiden lisäksi osakkaina oli useita matkatoimistoja (Falkenberg 2000, 26). Aurinkomatkojen ensimmäinen toimitusjohtaja oli Erkki Palonkorpi, joka toimi aikaisemmin Arean Tähtimatkoina tunnettujen seuramatkojen vetäjänä (Marttinen, Matekovits & Selänniemi 2003, 13–14).

1960-luvun alussa seuramatkojen järjestäjinä toimi kolme eri ryhmittymää. Ensimmäinen tunnettiin nimellä Suomen Ulkomaanmatkat Oy, jonka piiriin lukeutui yksityisiä matkanjärjestäjiä, joita olivat Suomen Matkatoimisto Oy, Suomen Turistiauto Oy, Matkatoimisto Oy Kaleva sekä Kar-Airin lentomatkatoy. Nämä Suomen Ulkomaanmatkat Oy:n järjestämät seuramatkat tunnettiin A-matkoina. Toisen seuramatkojen ryhmittymän muodosti matkatoimisto Area, joka on nykyinen Finnair. Arean seuramatkoja myytiin Tähtimatkojen nimellä. 3M-matkat muodostivat kolmannen seuramatkaryhmittymän, johon lukeutuivat yksityiset matkatoimistot eli Suomen Matkatoimisto Oy, Matkatoimisto Oy Kaleva ja matkatoimisto Area. (Marttinen, Matekovits & Selänniemi 2003, 13–14.)

#### 4.1.1 Lentoliikenteen kehittyminen

Aurinkomatkojen kohteisiin lennettiin suihkukoneilla osittain jo kesällä 1966. Suihkukoneiden käyttö lisääntyi nopeasti ja vain harvat lyhyet lennot suoritettiin pienemmällä nelimoottorisella DC-6 B -koneella. Aurinkomatkat siirtyivät käyttämään ainoastaan Finnairin koneita kesällä 1969. Uusiin DC-8-62 -suihkukoneisiin mahtui 189 matkustajaa, lentomatka nopeutui ja niitä käytettiin lennettäessä useimpiin kohteisiin. Myöhemmin vuonna 1971 käyttöön otettiin DC-9 -koneita, jotka olivat osittain myös tilauslentojen käytössä. Vuoden 1975 keväällä alkoi liikennöidä Finnairin DC-10-30 -koneet myös tilauslentoliikenteessä, jolloin koneeseen mahtui 345 matkustajaa. (Falkenberg 2000, 20–22.)

Euroopan lentoyhtiöistä ensimmäisenä Finnair otti käyttöön MD-83 -koneen kesällä 1985, jolla matkustettiin pisimmät lentoreitit Euroopassa, saavuttaen myöhemmässä vaiheessa myös rantalomakohteita (Falkenberg 2000, 26). Vuoden 1990 lopussa Finnair sai maan lentoyhtiöistä ensimmäisenä käyttöönsä MD-11 -koneen, joka oli edeltäjiensä taloudellisempi sekä kuljetuskyyvyltään suurempi. Tilauslennoilla koneeseen mahtui 407 matkustajaa. Jo ensimmäisen talven kuluessa aurinkolomailijat lensivät koneella Teneriffalle. Vuodesta 1998 lähtien Aurinkomatkojen kohteisiin lennettiin Boeing-757 -koneilla, joiden kapasiteetti tilauslennoilla on 219 matkustajaa, joita käytetään edelleen lomalennoilla. (Falkenberg 2000, 28.)

#### 4.1.2 Matkatarjonnan kehittyminen

Aurinkomatkat kehittivät Pohjoismaihin suunnatun ohjelman 1960-luvulla. Ohjelma sisälsi 58 lomakohdetta vuoden 1965 kesällä. Matkailijoille oli tarjolla esimerkiksi kiertomatkoja, risteilyjä sekä terveysmatkoja eri kohteisiin, kuten Kanarian saarille, Egyptiin, Israeliin, Afrikkaan sekä Sierra Nevadaan. Pohjoismaihin suunnattua kesäohjelmaa oli tarjolla 1960-luvun ajan ja sen lisäksi talviohjelma piti sisällään Keski-Euroopan hiihtokohteet. Seuramatkojen kysynnässä tapahtui selkeä lasku Suomessa syksyllä 1967 tapahtuneen devalvaation vuoksi. (Falkenberg 2000, 20–21.)

Espanjasta tuli suosituin kohdema 1970-luvulla. Kohde tarjosi matkailijoille rentouttavaa aurinkolomaa, jota kaivattiin kulttuurillisten elämyksien sijasta. Samana vuonna uutuuskohdeeksi nousi Kreetta, josta on myöhemmin tullut erittäin suosittu kohde suomalaisten kes-

kuudessa. 1970-luvun alussa muita matkailukohteita olivat Agios Nicolaos, Tunisia, Madeira, Beirut sekä Italian eri kohteet. Kanarian saarista Gran Canaria, Teneriffa sekä Fuerteventura olivat myös matkailijoiden suosiossa. Thaimaan kohteista Bangkok ja Pattaya olivat talven lomakohteina vuoden 1974 lopussa. Suomalaisista matkanjärjestäjistä Aurinkomatkat toteuttivat ensimmäisinä matkoja Kyprokselle vuoden 1977–1978 talviohjelmassa. Myöhemmin Kypros kehittyi saarikohteena suomalaisten suosikiksi. Aurinkomatkojen uutuuskohteista ja toiminnasta painettiin Aurinkouutiset -tiedotuslehteä vuosina 1976–1978. Samoihin aikoihin käyttöön otettiin seuramatkojen varausjärjestelmä MARS. Aurinkomatkat suunnittelivat ajanvietto- ja harrastusmahdollisuuksia matkailijoille. Matkoja kehitettiin eri teemoihin ja harrastuksiin pohjautuviksi, kuten esimerkiksi ratsastukseen, gastronomiaan, taiteeseen, kulttuuriin ja sukellukseen. (Falkenberg 2000, 24–25.)

Suurempien matkustajakoneiden käyttöönoton seurauksena seuramatkat pystyttiin hinnoitteluun edullisemmiksi, jonka myötä 1960-luvun lopulta vuoteen 1975 seuramatkojen suosio kasvoi. Vuonna 1973 tapahtuneen öljykriisin seurauksena polttoaineen hinta nousi vaikuttaen samalla lentohintoihin korottavasti. Suomen matkailuun öljykriisi vaikutti vasta muutamaa vuotta myöhemmin. Muiden eurooppalaisten matkustamisen myötä myös suomalaisten innostus matkailua kohtaan kasvoi. Vuonna 1979 tapahtui toinen öljykriisi Iranissa vallan vaihtumisen seurauksena, jonka myötä tilauslentojen hinnat nousivat huomattavasti. (Falkenberg 2000, 22.)

Vuosien 1980–1981 talvikaudella Aurinkomatkat lensivät ensimmäistä kertaa Yhdysvaltoihin. Vuoden 1981 syksyllä tulivat käyttöön Aurinkomatkojen toimistoissa maksua vastaavat aurinkosetelit ja retki- sekä hiihtovälinevuokrauspaketit. Heinäkuussa 1982 rantalomakohteissa oli käytössä sadevakuutus, joka toi jokaisesta päivittäisestä tunnin kestävästä vesisateesta matkailijalle 100 markkaa hyvityksenä takaisin matkan hinnasta. Tämä etu oli voimassa, mikäli matka oli varattu tiettyyn ajankohtaan mennessä. Aurinkomatalla oleville matkailijoille kehitettiin oma aurinkotili eli niin sanottu luottokortti vuonna 1983, jolla omalle matkalleen sai maksuaikaa kymmeneksi kuukaudeksi. Jatkossa aurinkotilin käyttöominaisuudet laajenivat. (Falkenberg 2000, 26.)

Turkkiin suuntautuneet matkat aloitettiin vuonna 1982, jolloin kohteena oli Marmaris. Viiden vuoden kuluttua kohteiksi nousivat myös Alanya ja Side. 1980-luvun aikana Turkin suosio kasvoi lomakohteena, johon vaikuttivat esimerkiksi kohteen eksoottisuus ja edullinen hintataso. 1984–1985 vuosien välisestä talvikaudesta lähtien on tuotettu SunSki-ohjelmaa.

Aurinkomatkat alkoivat toteuttaa pikavuoroja auringon lämpöön 1980-luvulla. Tunnetuimpiin matkakohteisiin alettiin tehdä lomalentoja myös pienemmiltä paikkakunnilta, kuten Turusta, Tampereelta ja Oulusta. Myöhemmin liittymälentoja on toteutettu jo 20 paikkakunnalta Suomesta. Vuodesta 1986 lähtien Thaimaan kohteista, kuten Bangkokista ja Pattayasta tuli talvikauden ohella myös kesäkohteita. Vuosien 1989–1990 välisenä talvena uutuudeksi nousivat viikonloppumatkat Pariisiin ja Istanbuliin. Suomalaisten matkustaminen lisääntyi vuodesta 1982 eteenpäin koko 1980-luvun ajan saavuttaen vuonna 1990 pakettimatkojen myynnissä 1 200 000 kappaleen myyntiennätyksen. Talvella 1991 sattuneen Lähi-idän kriisin sekä Persianlahden sodan seurauksena Finnair joutui keskeyttämään lennot useaan eri lomakohteeseen, kuten Israeliin, Egyptiin, Ateenaan sekä Kyprokselle. Samana vuonna matkojen hinnat kohosivat devalvaation seurauksena ja seuramatkalaisille säädettiin kaksi vuotta kestänyt matkavero, matkojen kysynnän hiipumisesta huolimatta. 1990-luvun aikana useat eri tapahtumat vaikuttivat matkailun kysyntään: vuonna 1990 Portugalin lennonjohtajien lakko, vuonna 1991 Persianlahden kriisi, vuonna 1992 Suomen talouslama ja Floridan hirmumyrsky sekä Suomen lennonjohtajien lakko kevättalvella 1999. (Falkenberg 2000, 26–28.)

1990-luvun alusta alkaen Aurinkomatkat suunnittelivat Aurinkoklubia, joka tarjosi jäsenille matka- ja klubietuja kotimaassa sekä loman aikana. Aurinkomatkojen matkaohjelma monipuolistui 1990-luvun aikana ja matkojen tarjonta lisääntyi Kiinan, Persianlahden, Intian kohteiden myötä. Useimpiin kohteisiin järjestettiin myös kiertomatkoja ja lisäksi kaukokohteet, kuten Kuuba, Meksiko, Vietnam, Jamaika ja Bali, tulivat suomalaisten tietoisuuteen. Australian Sydney ja Port Douglas otettiin Aurinkomatkojen lomaohjelmaan talvikaudella 1997–1998. Aktiivilomalaisia vetivät puoleensa muun muassa erilaiset harraste- ja sukellusmatkat, vaellukset Italiassa ja Itävallassa, Turkin purjehdukset sekä Euroopan kiertomatkat. Vuosituhannen lopussa suosittuja olivat eri kohteisiin, kuten Vietnamiin, Guatemalaan, Egyptiin, Intiaan ja Israeliin suuntautuneet kiertomatkat sekä Thaimaa vuoristokyliseen. 1990-luvun aikana Aurinkomatkojen ohjelmassa on ollut useita Euroopan suurkaupunkeja, kuten Rooma, Lontoo, Pariisi, Ateena, Praha, Barcelona, Nizza sekä Dublin. 2000-luvun alussa kesän uutuudeksi nousi esimerkiksi risteily Bangkokissa. (Falkenberg 2000, 28–29.)



## 4.2 Kestävä kehitys osana toimintaa

Kestävän matkailun periaatteet ja niiden pohjalta kehitetty kestävän matkailun ohjelma ovat nousseet yhdeksi Aurinkomatkojen toimintaa siivittämäksi tekijäksi. Ympäristö- ja kulttuuri-tekijät otetaan kokonaisvaltaisesti huomioon yrityksen toiminnassa, jotta toimitaan kestävän tulevaisuuden turvaamiseksi. Aurinkomatkat ovat toimineet pitkään kohtuuttoman kuormituksen välttämiseksi suomalaisten suosimissa matkakohteissa. Turvatakseen matkailijoilleen unohtumattoman lomakokemuksen myös tulevaisuudessa sekä huomioiden samalla ympäristön ja kulttuurin hyvinvoinnin Aurinkomatkat ovat suunnitelleet kestävän matkailun ohjelman toimintansa ohjaamiseksi. (Aurinkomatkat. Yritystiedot. Kestävän matkailun periaatteet toiminnassamme 2009.)

Aurinkomatkojen kestävän matkailun ohjelma koostuu seitsemästä eri osa-alueesta. Toiminnassa on ymmärrettävä ympäristön, kulttuurin sekä talouden mukana tuomia vaikutuksia ja pyrittävä toimimaan näistä koituvien kielteisten vaikutusten minimoimiseksi. Yhteistyökumppaneina suositaan ympäristön ja paikallisen kulttuurin huomioivia sopimuskumppaneita välttämällä samalla yhteistyötä näille osa-alueille haittaa aiheuttavien tahojen kanssa. (Aurinkomatkat. Yritystiedot. Kestävän matkailun periaatteet toiminnassamme 2009.) Aurinkomatkat pienentävät toiminnassaan tarpeettoman materiaalin käyttöä pyrkien hyödyntämään käytettyjä ja ehjiä materiaaleja sekä kierrättämään jätteet aina, kun se koetaan mahdolliseksi. Aurinkomatkat toteuttavat ympäristöystävällistä toimintaa kotimaassa, esimerkiksi kierrättämällä pääkonttorin toimistossa syntyvä paperijäte mahdollisimman tehokkaasti. Lisäksi Aurinkomatkojen esitteissä käytettävät materiaalit ovat täysin kierrätettäviä, koska ne valmistetaan pohjoismaisen ympäristömerkinnän mukaisella paperilla, painoväreillä, liimalla sekä tekniikalla. (Aurinkomatkat. Yritystiedot. Mitä me teemme kotimaan pääkonttorissamme 2009.) Henkilöstökoulutuksen ansiosta työntekijät osaavat huomioida työssään kestävän tulevaisuuden mukanaan tuomat haasteet. Kohdemaan ympäristö- ja kulttuuriasioiden tiedottamista matkailijoille halutaan kasvattaa. Aurinkomatkat ovat mukana tukemassa kohdemaiden hankkeita, jotka parantavat kohteen ympäristön ja paikalliskulttuurin asemaa. Ympäristöajattelun vieminen Suomesta osaksi lomakohdetta sekä yhteydenpito kohteen viranomaisiin tarpeelliseksi koetun kierrätyksen aloittamiseksi ja jätehuollon parantamiseksi ovat osa Aurinkomatkojen kestävän kehityksen mukaisia tavoitteita. Aurinkomatkat vievät viestiä kohteeseen asiakkaiden luontoon liittyvistä toiveista. Lomailijoille kerrotaan kohdemaan ympäristöstä ja paikalliskulttuurista sekä näiden asioiden huomioonottamisesta. Palautekyselyyn vas-

tanneiden lomailijoiden avulla kohteen ympäristössä vaikuttavia tekijöitä voidaan seurata ja niihin voidaan reagoida. (Aurinkomatkat. Yritystiedot. Kestävän matkailun periaatteet toiminnassamme 2009.)

#### 4.2.1 Kestävän matkailun kymmenen sääntöä

Kestävän matkailun ohjelman ohella Aurinkomatkat soveltavat toiminnassaan kestäväan kehitykseen ja ympäristövastuullisuuden kuuluvia kymmenen R:n periaatteita (Aurinkomatkat. Yritystiedot. Kestävän matkailun kymmenen sääntöä 2009). Tiedostamisella tarkoitetaan Aurinkomatkojen toiminnassa erilaisten tutkimushankkeiden käynnistämistä ja tukemista, joiden avulla voidaan analysoida matkanjärjestäjän toiminnan vaikutuksia. Lisäksi Aurinkomatkat järjestävät työntekijöilleen henkilöstöpalavereita, joiden tarkoituksena on pohtia työtehtävien suhdetta kestäväan kehityksen osana sekä tutustua kestäväan tulevaisuutta vaikeuttaviin tekijöihin. Palavereita järjestetään myös lomakohteissa, joissa Aurinkomatkat yhdessä kohteessa vaikuttavien henkilöiden ja asiantuntijoiden kanssa tarkastelevat toimintansa kestävyyttä sekä sen mahdollisia ongelmakohtia. (Aurinkomatkat. Yritystiedot. Sanoista tekoihin 2009.)

Aurinkomatkat haluaa välttää harjoittamassaan liiketoiminnassa sellaisia sopimuskumppaneita, joiden toiminnasta aiheutuu selkeästi joko tahallista tai tarpeetonta harmia ympäristölle ja paikallisasutukselle. Tällaisesta toiminnasta esimerkkinä voidaan mainita esimerkiksi uuden hotellin rakentaminen luonnonsuojelualueelle tai yhteistyösopimuksen laatiminen hotellin kanssa, jolla ei ole käytössä minkäänlaista ympäristöohjelmaa. (Aurinkomatkat. Yritystiedot. Kestävän matkailun kymmenen sääntöä 2009.)

Ympäristöystävälliseen toimintaan kuuluu paperitulosteiden käytön välttäminen ja sähköisen viestinnän suosiminen sen tilalla. Toiminnan kannalta on myös tärkeää pyrkiä välttämään kertakäyttöisiä tuotteita sekä viestiä lentoyhtiöille toiveesta siirtyä käyttämään vähemmän luontoa saastuttavia lentokoneita. (Aurinkomatkat. Yritystiedot. Kestävän matkailun kymmenen sääntöä 2009.)

Korvaamisen periaatteessa halutaan pyrkiä vaihtamaan hyötysuhteeltaan heikot toimintamuodot ja -ketjut tehokkaimmiksi. Tähän voidaan pyrkiä esimerkiksi poistamalla toiminnan

kannalta tarpeettomia työvaiheita. (Aurinkomatkat. Yritystiedot. Kestävän matkailun kymmenen sääntöä 2009.)

Ympäristöä säästävän uudelleenkäytön periaatteena on kaiken käyttökelpoisen materiaalin hyödyntäminen. Uudelleenkäyttöä voidaan hyödyntää esimerkiksi toimistotarvikkeiden, kuten mappien ja kalusteiden osalta. (Aurinkomatkat. Yritystiedot. Kestävän matkailun kymmenen sääntöä 2009.)

Kierrätystä suosivassa toiminnassa pyritään tehokkaasti kierrättämään kaikki kierrätyskelpoinen materiaali sekä viemään tällainen toimintamalli myös lomakohteisiin. (Aurinkomatkat. Yritystiedot. Kestävän matkailun kymmenen sääntöä 2009.)

Toiminnan uudelleenorganisoinnin ja tehostamisen avulla voidaan vastata asiakkaiden vaatimuksiin, unohtamatta kuitenkaan ympäristöasioita. Ympäristöasiat voidaan ottaa huomioon, esimerkiksi hotellisopimusten tekovaiheessa. (Aurinkomatkat. Yritystiedot. Kestävän matkailun kymmenen sääntöä 2009.)

Oppaiden sekä henkilökunnan uudelleenkouluttamisen avulla voidaan parantaa kestävästä tulevaisuudesta koskevien periaatteiden huomioimista työssä. Uudelleenkouluttautuminen toteutetaan käytännössä järjestämällä koulutuspäiviä, henkilöstöpalavereja sekä oppaille suunnattujen kulttuurien välisen viestinnän ja kestävästä tulevaisuuden opintojaksojen avulla. (Aurinkomatkat. Yritystiedot. Kestävän matkailun kymmenen sääntöä 2009.)

Palkitsemisjärjestelmän tarkoituksena on palkita yrityksen työntekijöitä heiltä saaduista erilaisista ideoista ja kokemuksista, joiden avulla yrityksen toimintaa voidaan kehittää entistä kestävämpään suuntaan (Aurinkomatkat. Yritystiedot. Kestävän matkailun kymmenen sääntöä 2009).

Uudelleenkasvattamisella tarkoitetaan matkailijoille suunnattua ympäristö- ja kulttuuriasioita koskevaa tietoa, jonka avulla he voisivat tehdä vastuullisia valintoja ja päätöksiä. Aurinkomatkojen jakamista esitteistä löytyy heidän kestävästä matkailun ohjelma ja heidän toimintaansa kuuluu antaa asiakkaille tietoa lomakohteen ympäristöstä sekä paikalliskulttuurista. (Aurinkomatkat. Yritystiedot. Kestävän matkailun kymmenen sääntöä 2009.)

#### 4.2.2 Hotellien pisaraluokitus

Aurinkomatkoilla on käytössä Pisaraluokitus -järjestelmä, jonka mukaan hotellit jaetaan kolmeen eri luokkaan. Luokat määräytyvät sen mukaan, kuinka hotellit huomioivat ekologisen, taloudellisen ja kulttuurillisen kestävyuden toiminnassaan. Luokituksessa korostetaan ympäristöön liitettäviä asioita sekä lisäksi tarkastellaan hotellin omistussuhteita ja asemaa paikallisen yhteisön osana. Yhteistyösopimusta tehdessä Aurinkomatkojen noin 800 hotellia täyttävät kestävä kehityksen tarkistuslistan, jonka 35 kysymyksen enimmäispistemäärä on 100. Hyväksyttävän alarajan saavuttaa 30 pisteellä, yhden pisaran luokituksen 40 pisteellä, kahden pisaran luokitukseen vaaditaan 60 pistettä ja kolmen pisaran eli parhaimman luokituksen eteen on saatava 80 pistettä. Yhden pisaran saaneilla hotelleilla on perusasiat kunnossa, kahden pisaran hotelleissa ympäristöasioihin kiinnitetään erityistä huomiota ja kolmen pisaran saavuttaneet hotellit voidaan lukea kestävä matkailun kärkeen. (Aurinkomatkat. Hyvä tietää. Ympäristötietoisen valinta 2009.) Vuonna 2007 kahdeksan prosenttia Aurinkomatkojen hotelleista omisti kolme pisaraa ja yhdellä neljäsosalla oli kaksi pisaraa. Hotelleista 15 prosenttia ei ole saanut luokituksessa yhtään pisaraa. Aurinkomatkojen tavoitteena on, että vuoteen 2010 mennessä kaikki käytössä olevat hotellit täyttäisivät asetetut ympäristökriteerit. (Törmenen 2007.)

Paikallisten omistuksessa olevat hotellit voivat saada pistehyvitystä, jotta luokitusrajat olisivat heidän osaltaan helpompi saavuttaa. Nämä useimmiten pienehköt hotellit ovat hyödyksi kohdemaan taloudelle ja usein myös tuovat työpaikan paikalliselle väestölle. Luokituksessa voi saada pisteitä esimerkiksi olemassa olevilla ympäristöohjelmilla, mahdollisilla ympäristöpalkinnoilla tai -sertifikaateilla sekä henkilöstön koulutuksella. (Aurinkomatkat. Hyvä tietää. Ympäristötietoisen valinta 2009.)

Pisteitä annetaan hotellin jätevesihuollon perusteella, mikäli hotelli on liitettyä kunnalliseen jätevesihuoltoon tai siltä löytyy oma puhdistuslaitos. Pisteitä kertyy myös puhdistetun jäteveden uudelleen hyödyntämisestä. Hotellin jätehuolto jätteen lajitteluineen kuuluu pisteytettävien asioiden joukkoon, kuin myös kompostoinnista ja ongelmajätteistä huolehtiminen. Monissa lomakohteissa on veden kulutukseen kiinnitettävä erityistä huomiota. Hotelli saa pisteitä esimerkiksi seuraamalla veden kulutusta, wc-istuimien ja vesihanojen vettä säästävistä ominaisuuksista sekä hotellihuoneissa sijaitsevista ilmoituksista, joissa muistutetaan veden säästämisestä. Pisteitä kertyy myös, mikäli hotelli vaihtaa pyyhkeet ja lakanat ainoastaan asi-

akkaan toiveesta. Kestävän matkailun kehittämisen keskeisimpiin tekijöihin lukeutuu vedenkäytön ohella energianhuolto ja siihen on kiinnitetty pisteityksessä huomiota tuhlailevan energian käytön vuoksi. Hotelli saakin pisteitä energiansäästämisestä ja uusiutuvien energianlähteiden käytöstä. Kohteiden hotelleissa aurinkoenergia on yleisin käytetty uusiutuva energianlähde, jonka avulla esimerkiksi käyttövesi lämmitetään. (Aurinkomatkat. Hyvä tietää. Ympäristötietoisen valinta 2009.)

Hotelli tukee paikallista taloutta suosimalla lähellä tuotettuja elintarvikkeita ja tuotteita, huomioiden samalla kestävän kehityksen. Samalla vältetään tuotteiden pitkistä kuljetusmatkoista koituvista päästöistä. Edellä mainittujen asioiden täyttymisestä sekä ympäristöystävällisten tuotteiden suosimisesta hotelli saa pisteitä ja pienentää samalla ekologista jalanjälkeään. Hotelli kerryttää pisteitään suosimalla hankinnoissaan luomu- tai Reilun kaupan tuotteita. Vähentämällä valkaisuaineiden, torjunta-aineiden ja myrkyllisten kemikaalien käyttöä, suosimalla biologisesti hajoavia pesuaineita sekä minimoimalla uima-altaissa käytettävän kloorin määrän, hotelli saa pisteitä. Tarkistuslista ottaa huomioon myös hotellin yhteiskuntasuhteet. Paikalliseen ympäristönsuojeluun osallistuminen, perinteistä ja luonnosta kertominen asiakkaille, ympäristönsuojelun ja kouluissa toteutettavan ympäristökasvatuksen rahallinen tukeminen sekä paikallisten asukkaiden suosiminen työllistämässä, tuovat jokainen hotellille pisteen. Pisaraluokituksen puuttuessa hotelli ei vielä saavuta Aurinkomatkojen asettamia vaatimuksia tai kartoitus kyseisen hotellin kohdalla on vielä keskeneräinen. (Aurinkomatkat. Hyvä tietää. Ympäristötietoisen valinta 2009.)

## 5 KYPROS

Kyproksen saarivaltio sijaitsee Välimeren itäosassa, jonka naapurimaita ovat Turkki pohjoisessa (75 km), Syyria idässä (105 km), Egypti etelässä (380 km) sekä Kreikan Rodos-saari lännessä (380 km). Sijainti kolmen maanosan risteyskohdassa tekee maan sijainnista erikoisen. Kypros on pinta-alaltaan 9250 km<sup>2</sup>, sijoittuen näin ollen Välimeren kolmanneksi suurimmaksi saareksi heti Sisilian ja Sardinian jälkeen. Kyproksen suurimpiin kaupunkeihin lukeutuvat Kyproksen keskiosaan sijoittuva pääkaupunki Nikosia, jossa asukkaita on noin 280 000 sekä maan rannikkoalueelle sijoittuvat Limassol (noin 162 000 asukasta), Larnaka (noin 72 000 asukasta) sekä Pafos (noin 47 000 asukasta). Maan pohjois-osan suurimpiin kaupunkeihin lukeutuvat Kyrenia, Famagusta sekä Morphou. (Cyprus.com. Full Cyprus Guide. Things to Know about Cyprus 2004–2009; Suomi-Kypros yhdistys ry 2009; Suomen suurlähetystö, Nikosia 2008.)

Kypros jakautuu kahteen osaan. Saaren pinta-alasta 37 % on Pohjois-Kyprosta, jota asuttaa kyproksenturkkilainen väestö. Loput Kyproksen pinta-alasta kuuluu kyproksenkreikkalaisille. Kyproksen pääkaupunki Nikosia on myös jakautunut kreikkalaisen ja turkkilaisen alueen mukaan. Kyproksesta tuli Euroopan Unionin eteläisin valtio vuoden 2004 toukokuussa maan liittyessä osaksi unionia. Kyproksenturkkilaisen väestön kansoittama saaren pohjoispuoli jäi EU:n ulkopuolelle. Kyproksen presidenttinä toimii Demetris Christofias, joka valittiin virkaansa vuoden 2008 vaaleissa. (Larnakan ja Famagustan Suomi-Koulu Kypros 2009; Suomen suurlähetystö, Nikosia 2008.)

Koko maan väkiluku vuonna 2008 oli noin 810 000, joka voidaan etnisesti jakaa maan eteläosassa asuviin kyproksenkreikkalaisiin, joita on lähes 80 % väestöstä sekä saaren pohjoisosaa asuttaviin kyproksenturkkilaisiin, jotka muodostavat alle 20 % maan väestöstä. Kyproksen suurimman uskontoryhmän muodostavat ortodoksit, joita on noin 78 % väestöstä. Tämän ryhmän edustajiin lukeutuu kyproksenkreikkalaiset. Maan väestöstä noin 18 % on muslimeja, joka muodostuu kyproksenturkkilaisista. Jäljelle jäävän 4 % väestöstä muodostavat pienemmät ryhmät, kuten maroniitit, armenialaiset, apostolit ja latinalaiset. (Cyprus.com. Full Cyprus Guide. Things to Know about Cyprus 2004–2009; Suomi-Kypros yhdistys ry 2009; Suomen suurlähetystö, Nikosia 2008.)

Eurosta tuli Kyproksen virallinen rahayksikkö vuonna 2008, joka syrjäytti aikaisemmin käytössä olleen Kyproksen punnan. Pohjois-Kyproksella turkkilaisten keskuudessa käytetään vielä Turkin liiraa ja myös Englannin punta on saarella yleisessä käytössä. (Cyprus.com. Full Cyprus Guide. Things to Know about Cyprus 2004–2009.)

Kyproksen puhutuimmat kielet ovat kreikka ja turkki, joiden lisäksi englannin kieli on paljon puhuttu. Englantia ymmärretään niin kreikkalaisten kuin myös turkkilaisten muodostamien etnisten ryhmien keskuudessa. Näiden edellä mainittujen lisäksi ranskaa ja saksaa käytetään yleisesti varsinkin matkailualan työtehtävissä. (Cyprus Tourism Organisation- Languages and Religions; Cyprus.com. Full Cyprus Guide. Things to Know about Cyprus 2004–2009.)

## 5.1 Kyproksen historia

Kyproksen monipuolinen ja vaiherikas historia on kehittynyt Euroopan, Afrikan ja Aasian risteyksessä sijaitsemisen seurauksena (Suomen suurlähetystö, Nikosia 2008). Saaren tiedetään olleen asuttu jo myöhäisemmän kivikauden aikana 5800 eaa. Kypros alkoi kiinnostaa muiden maiden kansoja strategisen sijainnin, kuparilöydösten sekä runsaan puuvarantonsa ansiosta. (Larnakan ja Famagustan Suomi-Koulu Kypros 2009.) Kypros on valloitettu useaan kertaan lähimaiden imperiumien johdolla (Suomen suurlähetystö, Nikosia 2008). Vallassa ovat olleet muun muassa foinikialaiset, assyrialaiset, egyptiläiset sekä persialaiset. Tämän jälkeen roomalaiset pitivät valtaa useita satoja vuosia. Valtakautta jatkoivat bysanttilaiset, Lusignanin suku Ranskasta sekä heitä seuranneet venetsialaiset. (Larnakan ja Famagustan Suomi-Koulu Kypros 2009.) Myöhemmin ottomaanit muodostivat saarelle imperiumin, jonka vallassa Kypros eli 300 vuotta, kunnes vuonna 1878 saari siirtyi Britannian haltuun. Saari oli Britannian vallassa aina vuoteen 1960 asti, kunnes Kypros itsenäistyi samana vuonna kyproksenkreikkalaisten EOKA -joukkojen taistellessa siirtomaaisäntäänsä vastaan. Tätä taistelua johti ortodoksinen kirkko, jonka arkkipiispa Makariosista tuli myöhemmin Kyproksen pitkäaikainen presidentti. Itsenäistymisen aikaan kyproksenkreikkalaiset ja -turkkilaiset asuivat vielä yhdessä koko Kyproksen alueella. Väestönsien etniset yhteisöt olivat kuitenkin jakautuneet jo ennen brittiläisten siirtomaakautta, noudattaen kielellisiä, kulttuurisia sekä uskonnollisia rajalinjoja. Kyproksenkreikkalainen väestö oli halukas liittämään saaren osaksi Kreikkaa. Kyprosenturkkilaiset taas halusivat jakaa saaren kahtia. Kahden kansan erimielisyyksiä ja vastakkaisia tavoitteita seurasi saarella vallinneet väkivaltaisuuudet, joiden seurauk-

sena YK:n oli erotettava väestönosat toisistaan. Näin osien välille muodostui fyysinen raja 1960-luvun alussa. Saaren sisäiset erimielisyydet jatkuivat vallankaappausyrityksellä Makarioksen syrjäyttämiseksi sekä turkkilaisten toteuttamalla saaren pohjoisosan miehityksellä. Vuonna 1974 tapahtuneen intervention seurauksena viimeisemmätkin jäljellä olevista sekakylästä katosivat. Miehitystä ja turkkilaisten jäämistä Kyproksen pohjoisosaan kritisoitiin kansainvälisen yhteisön puolelta ja varsinkin YK on ollut mukana yrittäen löytää ratkaisua tilanteen parantamiseksi. Lopulta vuonna 1983 Kyproksen pohjoisosa tuli itsenäiseksi Pohjois-Kyproksen tasavallaksi, jonka vain Turkki on tunnustanut. Tänä päivänä Kyproksella on kaksi erillistä autonomista hallintoa, joista kansainvälisesti tunnustettu on ainoastaan Kyproksen tasavallan hallitus. Kukin Kyprosta asuttaneista kansoista on ollut osaltaan vaikuttamassa saaren monipuoliseen kulttuuriin ja perinteisiin. (Suomen suurlähetystö, Nikosia 2008.)

## 5.2 Kyproksen ympäristötekijät

Kypros herättää matkailijoiden kiinnostuksen luonnon monimuotoisuuden ja vastakohtien ansiosta. Kyproksen maaperä muodostuu suurimmaksi osaksi saaren keskiosassa ja rannikkoalueilla hallitsevasta tasangosta. (Suomen suurlähetystö, Nikosia 2008.) Messoaria -nimellä tunnettujen tasankojen viereltä kohoaa metsäiset vuoristot, joista pohjoisessa sijaitsee Pentadaktylos ja Troodos lounaassa (KUVA 1).



Kuva 1. Kyproksen kartta.



Troodos-vuoristossa sijaitsee Kyproksen korkein vuori Olympos, joka kohoaa 1952 metrin korkeuteen. Vuoristo on Kyproksen juomaveden lähteenä varsin merkittävä ja suurin osa juomavedestä tuotetaan vuoriston alueelta. Troodos-vuoriston seutu tarjoaa matkailijoille maisemien ohella mahdollisuuden luonnossa liikkumiseen, kesällä luontopoluilla vaeltaen ja talvella hiihtäen. Vuoriston seetрилаaksossa sijaitsee kansallispuisto suojelualueineen, jossa asuu harvinaisia eläinlajeja. Troodos-vuoriston seudulla matkailija voi tutustua alueen perinteisiin kyliin, luostareihin ja bysanttilaisiin kirkkoihin, joista yhdeksän lukeutuu UNESCO:n Maailman kulttuuriperintöluetteloon. (Suomen suurlähetystö, Nikosia 2008.)

Kyproksen ilmasto kuvastaa tavanomaista Välimeren ilmastoa. Kesät saarella ovat lämpimiä, kuivia ja pitkiä, kestäen toukokuun puolesta välistä lokakuun puoleen väliin saakka. Talvet kestävät vain muutaman kuukauden, joulukuusta helmikuulle ja ovat leutoja ja ajoittain sateisia. Lumipeitettä saarella on vain harvoin, joka sekin sulaa nopeasti pois. (Cyprus.com. Full Cyprus Guide. Cyprus Weather and Climate 2004–2009.) Yleisesti sade tulee lumena vain Troodos-vuoristoon (Suomen suurlähetystö, Nikosia 2008). Syksy ja kevät jäävät Kyproksella lyhyiksi, erottaen kuitenkin talvi- ja kesäkaudet toisistaan. Kesällä lämpötila voi kohota 40 celsius-asteeseen, liikkuen keskimäärin 21–34 celsius-asteen välillä. Talvella lämpötila vaihtelee 7–15 celsius-asteen välillä. (Cyprus.com. Full Cyprus Guide. Cyprus Weather and Climate 2004–2009.) Pakkasen puolelle ilma voi laskea erityisesti öisin ja vuoristoseudulla (Suomen suurlähetystö, Nikosia 2008). Rannikkoalueiden lomakohteissa lämpötilat nousevat korkeammiksi verrattuna Troodosin ja Kyrenian vuoristoalueilla, joissa lämpötilat pysyvät alhaisempina ja sateiden mahdollisuus kasvaa. Kyproksen sää pysyy lomailun kannalta suotuisana koko vuoden ympäri. (Cyprus.com. Full Cyprus Guide. Cyprus Weather and Climate 2004–2009.) Vähäisten sateiden vuoksi vesipulasta on kasvanut saarella merkittävä ongelma, etenkin kesäisin vesipula korostuu matkailijoiden suosimissa rantakohteissa (Suomen suurlähetystö, Nikosia 2008).

### 5.3 Kypros matkailukohteena

Kyproksella matkailu on ollut johtava talouden sektori 1980-luvulta lähtien ja nykyään se muodostaa perustan Kyproksen taloudelle. Matkailun kehittämiseen on kiinnitetty huomiota 1960-luvulta lähtien, jolloin Kypros itsenäistyi. Maailman matkailujärjestön eli WTO:n (2001) julkaiseman raportin mukaan Kyproksella vierailee joka vuosi yli 2 miljoonaa matkailijaa, joista 90 prosenttia on kotoisin Euroopan maista. (World Tourism Organization 2001.) Kyproksen suosio matkakohteena kasvaa koko ajan. Vuonna 2003 Kyproksella vieraili 2,3 miljoonaa matkailijaa. Myös suomalaisten matkailijoiden osalta kiinnostus maata kohtaan on kasvanut: vuonna 2002 Kyproksella vieraili reilut 45 000 suomalaista.

Suomalaisten suosimat kohteet Kyproksella ovat Pafos, Larnaka, Limassol, Agia Napa sekä Protaras. Pafos on perinteinen rantalomakohde, kun taas Larnakassa ja Limassolissa ranta- ja kaupunkilomailun voi yhdistää kaupungin sijaitessa lähellä ranta-aluetta. Larnakassa ostosmahdollisuudet ovat hyvät, kuin myös Kyproksen pääkaupungissa Nikosiassa. Agia Napa on nuorten suosima rantalomakohde, missä yöelämä on keskikesällä hyvin vilkasta. Agia Napan lähellä sijaitseva Protaras tunnetaan rauhallisempaan rantalomakohteena, joka on taas suosittu lapsiperheiden keskuudessa. (Pesonen 2004.) Kyproksen tärkein matkailusesonki on kesä. Kyproksella kesäsesonki alkaa keväällä maaliskuussa ja kestää syksyn lokamarraskuuhun saakka. Myös talviaikaan Kyprokselle tehdään valmismatkoja. Talven matkat miellyttävät matkailijoita, jotka ovat tyytyväisiä talven leudompaan ilmastoon.

#### 5.3.1 Kyproksen vetovoimatekijät

Kyproksen tärkeimpiä vetovoimatekijöitä on luonnonkaunis ympäristö, joka pitää sisällään mäntymetsät, viehättävät kylät sekä hiekkarannat. Lisäksi miellyttävä ilmasto mahdollistaa monipuolisten ulkoiluaktiviteettien harrastamisen. Saaren historian ja kulttuurin tutkiminen ovat monien matkailijoiden motiivi tulla saarelle. (World Tourism Organization 2001.) Lähi-vuosina Kyproksen perinteisiin vetovoimatekijöihin on yhdistetty matkan sisältöön vaikuttavia tekijöitä, kuten kestävä kehitys, ekologisuus sekä kulttuuritietoisuus. Matkailijat ovat alkaneet hakeutumaan vieraanvaraisuudesta tunnetun Kyproksen kulttuuriperinnön synnyinsijoille. Kiinnostuksen kohteeksi on noussut niin sanottu agroturismi, jolloin loma vietetään perinteisessä maatalossa kestävä kehityksen mukaisesti. Agroturismin suosio on osittain

peräisin kyproslaisten pyrkimyksestä säilyttää matkailun osa-alueita, jotka ovat kulttuurisesti ja ekologisesti hauraita. (MTV3. Matkailu. Ulkomaat 2008.)

### 5.3.2 Kyproksen matkailuedellytykset

Kyprosta pidetään useiden vastakohtien maana. Kyproksen maisemat vaihtelevat mäntymetsien peittämistä vuoristoista aurinkorantoihin. Perinteisten kylien ohella saarelta löytyy myös nykyaikaisia kaupunkeja. (Larnakan ja Famagustan Suomi-Koulu Kypros 2009.) Matkailijoiden asuttamien rantahotellien vastakohtana ovat matkailun vielä tavoittamattomat maaseudut. Saaren pienehkön koon puolesta etäisyydet kaupunkien ja kylien välillä ovat lyhyehköt. Kyproksen sisäinen tieverkosto on pitkälti kehittyntä, joka mahdollistaa matkailijoiden liikumisen paikasta toiseen. Rikollisuuden taso saarella on suhteellisen alhainen, joka tekee saaresta turvallisen matkustuskohteen. (Agrotourism - Holidays in the Cyprus Countryside 2004.) Kypros sijaitsee samalla aikavyöhykkeellä Suomen kanssa, joten Suomesta saapuville matkailijoille ei synny aikaeroa, joka on avuksi kohteessa sopeutumiseen. Kyproslaiset ovat usein vieraanvaraisia ihmisiä ja kohtelevat matkailijoita kuin ystäviään. Kyproksen kulttuurin olennaisia osatekijöitä ovat erilaiset juhlat, tapahtumat sekä historialliset nähtävyydet. Perinteet ovat tärkeä ja näkyvä tekijä kyproslaisessa elämässä. Ortodoksisen kirkon merkitys ja siihen liitettävät juhlat ovat havaittavissa etenkin Kyproksen ortodoksisväestön keskuudessa. (Suomen suurlähetystö, Nikosia 2008.)

Kyproksen matkailullinen tarjonta on runsas ja alueen luonto tarjoaa mahdollisuuden harrastaa useita ulkoilma-aktiviteetteja. Tällaisia lajeja ovat muun muassa patikointi luonnossa, maastopyöräily, purjelento, golf sekä vesiuheilulajit. Kyproksen monimuotoinen luonto ja nähtävyydet tarjoavat mahdollisuudet myös erikoisempiin harrastuksiin, joita ovat esimerkiksi lintubongaus, ihmiskunnan historiantutkinta sekä valokuvaaminen. Luonto on tärkeä tekijä Kyproksen alueella, joka vaihtelee vuoristoista rannikkoalueisiin sekä tasankoseuduille. Saaren kasvillisuus on runsasta, joka on alueen suotuisan ilmaston ansiota. (Agrotourism - Holidays in the Cyprus Countryside 2004.) Alueen ruokakulttuuri on saanut vaikutteita kreikkalaisesta, turkkilaisesta sekä Lähi-idän keittiöstä. Ainesosina suositaan esimerkiksi kasviksia, hedelmiä, lihaa, juustoja sekä oliiviöljyä. Viljatuotteita käytetään vähemmän ruoan valmistuksessa.

#### 5.4 Limassol

Limassolin kaupunki sijaitsee Kyproksen etelärannikolla, Troodos-vuoriston lähistöllä. Limassol on saaren vilkkain matkakohde, jossa vanhat perinteet yhdistyvät osaksi modernia turismia. Kaupungin matkailulliseen suosioon vaikuttavia tekijöitä ovat alueen keskeinen sijainti sekä toimivat kulkuyhteydet. Matkailijoille Limassol tarjoaa rantalomailun ohella mahdollisuuden kaupunkiloman viettoon. (Almatours 2009.)

Limassolin kaupunki perustettiin keskiajalla, mistä johtuen alueella sijaitsee erittäin vähän historiallisia rakennuksia. Kaupungin perustamisajalta peräisin olevia rakennustaiteellisia muistomerkkejä ei juuri ole jäljellä vuosina 1567 ja 1584 tapahtuneista maanjäristyksistä johtuen. (Janssen 1993, 41.) 600 vuotta vanha Limassolin linna on kaupungin ainoa merkittävä nähtävyys. Myöhemmin turkkilaisten noustessa valtaan saarella linnasta tehtiin linnake. Tämän jälkeen monia vuosia myöhemmin linnakkeesta tuli vankila ja vuoden 1940 jälkeen siitä tuli brittiläisten päämaja. Nykyisin Limassolin linna on turistinähtävyys ja se sijaitsee keskustan alueella vanhan sataman ja tullikamarin pohjoispuolella olevassa puutarhassa. Läheltä linnaa löytyy myös saaren keskiaikainen museo. (Bulmer 1992, 24.) Limassolin matkalla voi tutustua Johanniittaritareiden 1400-luvulla rakennuttamaan Kolossin linnaan sekä Curiumin arkeologiseen alueeseen, jossa nähtävillä ovat roomalaisaikaisen kylpylän rauniot sekä amfiteatteri. Limassolin kaupunginpuistossa sijaitsee pieni eläintarha, lasten leikkipaikka, kahvila sekä kesäisin toimiva ulkoilmateatteri. (Lomamatkat 2009.) Matkailijoille suunnattuja, tutustumisen arvoisia paikkoja ovat myös Amathuksen raunioalue, jossa voi nähdä roomalaisajan torin sekä Kyproksen viinimuseo, jossa vieraillessa on mahdollisuus perehtyä Kyproksen viinin historiaan (Aurinkomatkat 2008, 15).

Limassolista on tullut Kyproksen toiseksi suurin kaupunki, tärkein satama-alue sekä tunnettu viiniteollisuuden keskus. Kaupungissa järjestetään syksyisin viinifestivaalit sekä keväisin värikkäät karnevaalit, jotka edeltävät paastonaikaa. (Larnakan ja Famagustan Suomi-Koulu Kypros 2009.) Limassolin seudun rannikkokaistaleen maaperä on hedelmällinen, jonka vuoksi alue antaa hyvät mahdollisuudet viinin sekä erilaisten hedelmien viljelyyn. Kaupungin lähellä sijaitsevat tehtaot ovat erikoistuneet muun muassa hedelmämehujen ja -säilykkeiden tuottamiseen. Kyproksen viinitehtaot sijaitsevat suurimmaksi osaksi Limassolin alueella. Niiden ohella kaupungista löytyy olutpanimoita, joissa valmistetaan ouzoa, brandya sekä erilaisia liköörejä. (Janssen 1993, 41.)

Limassolissa vapaa-aikaa voi viettää vierailemalla muun muassa kahviloissa, herkkukaupoissa, taidegallerioissa sekä erilaisissa muotiliikkeissä (Almatours 2009). Kaupungissa ja sen lähistöllä voi harrastaa ratsastusta, tennistä, keilailua, maastopyöräilyä sekä vaeltamista vuoristojen luontoreiteillä. Erilaiset vesiurheilulajit, kuten sukellus, snorklaus ja purjelautailu, kuuluvat kohteen harrastusvalikoimiin. (Aurinkomatkat. Limassol. Harrastukset 2009.)

## 6 TUTKIMUSONGELMAT JA -MENETELMÄT

Tämä kvalitatiivinen tutkimus hyödyntää aineistonhankintamenetelminä strukturoitua lomakehaastattelua sekä havainnointia. Tässä osassa opinnäytetyötä käy ilmi, kuinka asetetut tutkimusongelmat saatiin ratkaistua ja mitä kaikkia menetelmiä hyödynnettiin matkan varrella. Osiosta selviää myös käytettyjen menetelmien soveltuminen näihin tiettyihin tutkimusselvitäisiin. Lomakkeella toteutettua haastattelua sekä havainnointia käsitellään tarkemmin niin suunnittelutyön kuin myös käytännön toteutumisen osalta.

### 6.1 Tutkimusongelmat

Tämän työn päätavoitteena on saada selville, millä tavoin yksittäinen matkailija voi toimia kestäväen kehityksen huomioivalla tavalla valmismatkansa aikana varaustilanteesta kotiinpaluuseen saakka. Tutkimus ottaa huomioon kestäväen kehityksen ekologiselta, eettiseltä sekä taloudelliselta kannalta katsottuna. Tutkimusongelmaan haettiin vastauksia Kyproksen Limassolin aurinkolomakohteesta kenttätutkimuksen muodossa. Kohde on kasvattanut suosioaan matkailijoiden keskuudessa niin ranta- kuin myös kaupunkilomakohteena. Kaupunki tarjoaa matkailijoille mahdollisuuden erilaisiin elämyksiin, kulinaarisiin nautintoihin, erilaisten aktiviteettien harrastamiseen, monipuolisiin ostoksiin sekä kulttuurikohteissa vierailuihin.

Työn toisena tavoitteena on selvittää, kuinka lomakohteessa sijaitsevat Aurinkomatkojen hotellit huomioivat liiketoiminnassaan kestäväen kehitykseen kuuluvat tekijät. Matkatoimisto Aurinkomatkat on ottanut kestäväen kehityksen periaatteet osaksi omaa liiketoimintaansa suunnitteleamalla ohjelman kestäväen kehityksen huomioimiseksi. Ohjelma pitää sisällään pisa-raluokituksen, jonka mukaan Aurinkomatkoilla käytössä olevat hotellit luokitellaan kestäväen kehityksen kriteerien mukaisesti.

## 6.2 Kvalitatiivinen tutkimus

Tutkimusmenetelmänä tässä opinnäytetyössä on hyödynnetty kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen periaatteita, koska tavoitteena on saada selville yksittäisen matkailijan mahdollisuudet kestävän kehityksen huomioiviin toimintamahdollisuuksiin valmismatkallaan sekä samalla selvittää, kuinka lomakohteessa sijaitsevat Aurinkomatkojen hotellit huomioivat liiketoiminnassaan kestävään kehitykseen kuuluvat tekijät. Kvalitatiivisen tutkimusotteen ohella tutkimuksessa olisi voitu käyttää myös kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusta, mutta tutkimuksessa haluttiin keskittyä syvällisemmin pienempään kohderyhmään. Näin toimimalla saadaan syvennettyä tutkimuksen avulla kerättyä aineistoa. Yhtenä vaihtoehtona olisi ollut toteuttaa tutkimus kokonaan myös määrällisenä tutkimusmenetelmänä, mutta aineiston avulla haluttiin selvittää kyselyyn vastanneiden käytössä olevia toimintamalleja ja -tapoja.

Kvalitatiivinen tutkimus on kehittynyt useiden eri ajattelusuuntien ja tutkimustraditioiden vaikutuksesta. Laadullisella tutkimuksella katsotaan olevan geneettisiä siteitä hermeneutiikkaan, fenomenologiaan sekä analyyttiseen kielifilosofiaan. Nämä aatevirtaukset ovat olleet mukana muodostamassa laadullisen tutkimuksen perusajatusten lähtökohtia. (Eskola & Suoranta 1998, 25.)

Laadulliseen tutkimukseen rinnastetulla aineistolähtöisellä analyysillä tarkoitetaan käytännössä empiirisestä aineistosta alkavaa teorian rakentamista (Eskola & Suoranta 1998, 19). Tutkittaessa singulaarista ilmiötä, jolla tarkoitetaan yksilöitävissä olevaa ilmiötä, tapahtumaa tai tapahtumaketjua, soveltuu laadullinen tutkimusmenetelmä hyvin tähän tarkoitukseen. Tutkimusongelman kannalta huomioitavien piirteiden tulee löytyä laadullisen tutkimuksen aineistosta. (Uusitalo 1996, 79–80.) Kvalitatiivista tutkimusta aloitettaessa voidaan unohtaa aikaisemmat ennakko-olettamukset ja määritelmät. Tällainen toiminta tunnetaan nimellä hypoteesittomuus, jolla tarkoitetaan tutkijalta puuttuvia aikaisemmin määriteltyjä oletuksia tutkimuksen kohteesta ja tuloksista. Tutkijan asemaa kvalitatiivisessa tutkimuksessa pidetään toiminnan suhteen vapaana, joka mahdollistaa tutkimuksen suunnittelun ja toteutuksen joustavalla tavalla. (Eskola & Suoranta 1998, 19–20.) Kvalitatiivista tutkimusaineistoa voidaan tarkastella narratiivisuuden kannalta katsottuna. Narratiivisuus on tapa, jolla ihmiset pyrkivät selvittämään todellisuutta. Tätä tarinatyypistä muotoa käytetään jäsentämään kokemuksia, samoin kuin loogista ajattelua. Narratiivisuutta hyödynnetään tutkimuksellisenä resurssina, esimerkiksi lukien, keräten tai kirjoittaen sekä kirjoituttaen tarinoita. Edellä mainittua toimin-

taa voidaan pitää teoreettisena pohdintana sekä tutkimuksen hyödyntämisen apuvälineenä. (Eskola & Suoranta 1998, 22–23.)

Laadulliseen tutkimuksen aineistoa kerätessä apuna voidaan käyttää erilaisia menetelmiä, kuten kyselyä, haastattelua, havainnointia sekä eri dokumentteihin pohjautuvaa tietoa. Näitä edellä mainittuja menetelmiä voidaan hyödyntää käyttämällä niitä yksitellen, rinnakkain, yhdistellen tai valitsemalla näistä tutkimuksen kannalta sopivin vaihtoehto. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71.)

### 6.3 Aineiston koko

Laadullisella tutkimuksella ei tavoitella tilastollisia yleistyksiä, vaan tutkimus toteutetaan keräämällä aineisto tarkoituksenmukaisesti, teoreettisesti tai käyttämällä apuna harkinnanvarais- ta näytettä. Tässä tapauksessa tutkimus pohjautuu tapausmäärältään pienehköön aineiston kokoon. Tutkimuksen onnistuminen ei ole suorassa yhteydessä kerätyn aineiston kokoon. Laadullisessa tutkimuksessa käytettävän aineiston koolle ei ole asetettu määräyksiä. Käsiteltävä aineisto auttaa tutkijaa muodostamaan tutkittavasta ilmiöstä käsitteellisesti ymmärrettävän. (Eskola & Suoranta 1998, 61–62.) Laadullisessa tutkimuksessa voidaan pitää tärkeänä tiedon keräämistä henkilöiltä, jotka ovat hyvin tietoisia tai omaavat kokemuksia tutkittavasta asiasta. Tiedonantajat tulisi valita harkiten ja tarkoituksen mukaisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85–86.)

Aineiston riittävyttä voidaan määritellä saturaation eli kylläntymisen avulla. Saturaatio kuvastaa tilannetta, jolloin aineistossa alkaa esiintyä samoja asioita uudestaan ja näin ollen tutkimusongelmaan ei kerry enää uutta tietoa. Kylläntymispisteen määrittäminen vaihtelee suuresti eri aineistojen välillä, eikä kylläntymistä voida saavuttaa ilman selvyttä aineiston sisällöstä. Kylläntymiseen ei ole mahdollista vedota jokaisen laadullisen tutkimuksen kohdalla, sillä se pätee vain tiettyjen tutkimustyyppien alueella. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 87.)

### 6.4 Havainnointi

Havainnointia voidaan hyvin hyödyntää kvalitatiivisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmänä. Sitä voidaan käyttää joko tukemaan suoritettavaa haastattelua tai se voi toimia myös



ainoana aineistonhankintamuotona. Havainnoinnin avulla voidaan tutkia joko olemassa olevia kohteita, tapahtumasarjoja tai tiettyjen tekijöiden käyttäytymistä. Havainnoimalla saadaan kerättyä varmaa sekä ajantasaista tietoa niin yksilön, ryhmien kuin myös yritysten vallitsevista käyttäytymismalleista ja toiminnasta. Sitä käyttäen voidaan tutkimuksen kannalta olennaiset tapahtumat saavuttaa luonnollisissa ympäristöoloissa. Havainnointi on mahdollista jakaa osallistuvaan ja suoraan havainnointiin, joista jälkimmäistä kutsutaan myös nimellä ei-osallistuva havainnointi. Osallistuvassa havainnoinnissa tutkija tekee aktiivisesti havaintoja tutkimuskohteesta, kun taas niin sanotussa ei-osallistuvassa havainnoinnissa tutkijan toimenkuva on edelliseen verrattuna passiivisempi. Myös havainnointitekniikka voidaan jakaa systemaattiseen ja tarkasti jäsennehtyyn sekä ei-systemaattiseen eli joustavampaan ja strukturoimattomaan tekniikkaan. Systemaattista eli strukturoitua havainnointia suorittaessa tutkimusongelma muovataan tarkemmaksi ja sen avuksi laaditaan tutkimusongelmasta johtuvia luokitteluja. Ei-systemaattinen havainnointi sopii hyvin menetelmäksi tavoitellessa runsasta ja monipuolista tietoa tutkittavasta asiasta. Tämän tyyllisen havainnoinnin luokittelu ei onnistu ennakolta, vaan siinä on käytettävä teoretista tietoa tutkittavasta kohteesta. Molemmissa tekniikoissa on hyödyllistä asettaa ja tarkentaa tavoitteet havainnoinnille sekä määritellä haluttu tarkkuus havaintojen osalta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a.)

Havainnoinnin avulla saadaan taltioitua nopeasti muuttuvia sekä ennakoimattomia tilanteita. Myös kielellisiä vaikeuksia sisältävissä tilanteissa sekä kerätessä tietoa esimerkiksi arkaluontoisista asioista kannattaa suosia menetelmänä havainnointia. Havainnointi tuo ilmi todellista tietoa ihmisten toiminnan todenperäisyydestä. Tutkijalla on oltava hallussaan taustatietoa tutkittavasta aiheesta, jota havainnot eivät kykene suoraan osoittamaan. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006h.)

Havainnoinnin ongelmaksi voi muodostua tutkijan tunneperäinen suhtautuminen tutkimuskohteena olevaa tilannetta tai ryhmää kohtaan, jonka seurauksena tutkimuksen objektiivisuus vähenee. Havaintojen välitön tallentaminen voi tietyissä tapauksissa olla hankalaa ja tällöin havainnoijan on kyettävä luottamaan muistiinsa ja tehtävä muistiinpanot tutkimustilanteen jälkeen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a.)

Videokamera toimii erittäin hyödyllisenä apukeinona suorittaessa havainnointia. Videointi on monipuolinen havainnointimuoto, sillä se tallentaa äänen ohella myös tutkimuskohteen ilmeet, eleet sekä liikkeet. Videoinnin avulla tutkija voi syventyä havainnoimaan tutkimuskoh-

detta, eikä aikaa tarvitse näin ollen tuhata muistiinpanojen kirjaamiseen. Videoaineiston luotettavuus kasvaa tilanteissa, joissa tutkija ei itse toimi kuvaajan roolissa. Tällaisissa tapauksissa kuvaajan kanssa tulee sopia ennakolta kuvattavat kohteet, jotta aineisto vastaa tarkoitustaan tutkimuksessa. Ääninauhoitusta voidaan myös pitää havainnoinnin apuvälineenä. Nauhoituksen toteutus ei vaadi yhtä paljon ennakkovalmisteluja kuin videomateriaalin kuvaus, mutta se ei pysty tarjoamaan niin laajaa ja monipuolista aineistoa kuin videointi. Hyödyntämällä videointia materiaalin hankinnassa myös toiset pääsevät tutkimaan ja analysoimaan aineistoa sekä muodostamaan siitä johtopäätöksiä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006h.)

Videoidun aineiston luotettavuus voi kärsiä, mikäli kamera vaikuttaa olemassaolollaan tutkimuskohteiden käyttäytymiseen. Tämän kontrolliefektinä tunnetun ilmiön seurauksena tutkitavien henkilöiden käytös voi muuttua sekä varsinkin sanomisia ja tekemisiä pohditaan entistä enemmän. Tämän ongelman minimoimiseksi kamera tehdään tutkittaville tutuksi ennen varsinaista tutkimustilannetta. Kontrolliefektiä esiintyy myös muiden havainnointimenetelmien kohdalla. Kuvaamalla tutkittavia salaa saadaan kerättyä todenperäisempää materiaalia, jolloin ongelmaksi muodostuu tutkimuksen eettisyys. Kameran oikeaoppinen asettelu ja tilannekokonaisuuksien kuvaus ovat tärkeimpiä toimenpiteitä suoritettaessa aineistonkeruuta videoimalla, sillä muuten aineiston ongelmiksi voivat muodostua huono kuvakulma, puutteellinen tarkennus sekä äänenlaadun heikkous. Lisäksi heikosti toteutetun kuvauksen seurauksena tutkimuksen kannalta oleellisia asioita voi jäädä pois kuvasta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006h.)

## 6.5 Havainnointi aineistonhankintamenetelmänä

Havainnoinnin toteutuksen suunnittelu aloitettiin keväällä 2009 Suomessa ennen valmismatkalle lähtöä. Havainnoinnilla haluttiin selvittää, kuinka yksilö voi toimia valmismatkalla huomioiden kestävä kehityksen periaatteet sekä koota kyseisiä toimenpiteitä kuvaava DVD. Tämän DVD:n (LIITE 1.) avulla valmismatkalle lähtijöille voidaan tarjota hyödyllisiä, käytännön vinkkejä kestävä kehityksen mukaisesta toiminnasta. Useimpia edellä mainituista vinkeistä voidaan hyödyntää myös matkan ulkopuolella, jokapäiväisessä elämässä. Alusta alkaen tarkoituksena oli käyttää tutkimuksen havainnoinnin apuvälineenä videokameraa. Kuvauksen kohteena oleviin, kestävä kehityksen aihealueisiin tutustuttiin etukäteen kirjallisuus-

den avulla. Kirjallisuus antoi vinkkejä mahdollisista kuvauskohteista ja DVD:llä käsiteltävistä aihealueista. Tämän pohjalta laadittiin lista DVD:lle sopivista kuvauksen kohteista ja samalla pohdittiin DVD:llä esiintyvän teorian tiedon sisältöä. Vielä ennen matkalle lähtöä hankittiin kotimaasta kuvaamiseen tarvittavat laitteet ja materiaalit.

Ennen matkan alkua pohdittiin valmismatkalle lähtijän mahdollisuuksia toimia matkallaan kestävän kehityksen mukaisesti, lähtien matkan varaustilanteesta aina kotiinpaluuseen saakka. Matkan aikana toteutettua havainnointia tuettiin päiväkirjamerkinnoilla (LIITE 2.), joihin kirjattiin päivittäisiä havaintoja kohteen ympäristöstä ja kestävän kehityksen toteutumisesta tutkimuskohteessa. Päiväkirjamerkinnoja tehtiin jokaisena päivänä kaksi viikkoa kestäneen valmismatkan aikana. Päiväkirjamerkinnoista käy ilmi tutkijoiden subjektiivinen näkemys käsiteltävää aihekokonaisuutta kohtaan.

Saavuttaessa kohteeseen ryhdyttiin ensimmäisten päivien aikana tutkimaan alueen ympäristöä ja tekemään havaintoja tulevista kuvauskohteista. Kohteen huomattiin tarjoavan tarvittavat puitteet kyseisen tutkimusongelman havainnoinnille. Suomessa tehdyt ennakkovalmistelut nopeuttivat huomattavasti kuvausprosessin etenemistä, helpottaen samalla kuvauskohteiden löytämistä. Tutkimusongelman havainnointiin liittyvien kuvauskohteiden löytyttyä niihin sisällytettävä teorian tieto viimeisteltiin, jonka jälkeen kuvausprosessia harjoiteltiin ennen varsinaista videointia. Kuvausprosessiin kuului myös teorian tiedon sisäistäminen ennen varsinaista kuvaustilannetta. Molemmat havainnoijat toimivat kuvaajan roolissa vuorotellen, joten ulkopuolista kuvaajaa ei kuvausprosessissa tarvittu. Selostajan roolin hoiti toinen tutkijoista, joka ei sillä hetkellä ollut kuvaajan tehtävissä. Ajallisesti kuvausprosessi toteutettiin kahden viikon aikana ja kohteita kuvattiin keskimäärin kolme otosta päivää kohden. Kuvausten ajankohta vaihteli aamusta iltamyöhään, aina toteutettavasta kuvaustilanteesta riippuen. Tarvittaessa kuvauskohteista otettiin useampia otoksia, kun taas joidenkin kohteiden osalta kuvaaminen onnistui ensimmäisellä kerralla. Kuvauskohteiden edellytettiin olevan mahdollisimman aitoja ja todenmukaisia. Erityisen tärkeää oli välittää DVD:n katsojille totuuteen pohjautuvaa tietoa kestävän kehityksen toteutumisesta ja sen huomioon ottamisesta lomakohteessa. Lisäksi DVD:stä haluttiin tehdä helposti ymmärrettävä, jotta sen seuraaminen ei edellyttäisi katsojalta liiemmin aiempaa taustatietoa tutkittavasta aihealueesta.

Tutkimusongelman havainnoinnin apuna käytetty videointi toi mukanaan tiettyjä ongelmia tutkimusprosessiin. Esimerkiksi kuvaamisen aikana ilmennyt taustahäly heikensi selostajan verbaalisen viestin välittymistä. Tietyissä kuvauskohteissa kuvausprosessi jouduttiin suorit-

tamaan nopeasti ja tilanteen edellyttämällä tavalla, jotta kuvauskohde saatiin taltioitua mahdollisimman muuttumattomana ja alkuperäisenä. Muutamat, tutkimuksen kannalta olennaiset kuvaukset heikentyivät joko valon puutteen tai heikon sään vuoksi, jonka takia ne jouduttiin jättämään pois lopullisesta tuotoksesta. Kameran olemassaolo vaikutti kontrolliefektin tavoin myös tutkijoiden käyttäytymiseen. Tämän seurauksena käsiteltävä teoretieto ei välittynyt eteenpäin luontevalla tavalla vaan puhe oli paikoitellen katkonaista, sisältäen muutamia täytesanoja.

Matkan jälkeen koottu havaintoaineisto purettiin tietokoneelle ja editoitiin hyödyntäen ulkopuolista ammattiosaamista. Aineisto järjestettiin loogiseen järjestykseen, turhat otokset poistettiin sekä otosten kirkkautta lisättiin. Lisäksi DVD otsikoitiin ja otosten rajoja häivytettiin. Näiden toimenpiteiden jälkeen aineisto siirrettiin DVD-R -levylle, joka on mahdollista katsoa tietokoneohjelmilla.

## 6.6 Lomakehaastattelu

Hyödyntämällä eri haastattelumuotoja, kuten lomake-, teema- sekä syvähaastattelua, saadaan selvitettyä erinäisiin ongelmiin vastauksia ja tutkittua tutkimuskohteena olevaa ilmiötä. Haastattelumuodot eroavat toisistaan tutkimuksen toteutuksessa käytetyn strukturointiasteen sekä haastatteluun pohjautuvan kyselyn perusteella. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 74.)

Lomakehaastattelua on hyödyllisintä käyttää tutkimuksissa, joiden tavoitteena on aineiston kvantifiointi sekä sen käsittely hyödyntäen tilastollisen analyysin keinoja (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006c). Lomakkeen sisältämien kysymysten tulee olla tarkoituksenmukaisia, niin ongelmanasettelun kuin myös tutkimuksen tarkoituksen näkökulmasta katsottuna (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75). Periaatteessa lomakkeen kysymysten tulisi käsitellä vastaajaa itseään koskevia asioita, esitettynä mahdollisimman neutraalilla tavalla. Lomakehaastattelua hyödynnetään yhtenä tiedonkeruun muotona ja lähdetyyppinä, jotka toteutetaan hyvin rajoittuneesti ja jatkaen samaa kaavaa kerta toisensa jälkeen. (Alasuutari 1999, 110–111.)

Strukturoitu lomakehaastattelu on haastattelumuodoista formaalisin ja sillä tarkoitetaan ohjattua lomakkeen täyttämistä. Tällaisessa haastattelumuodossa hyödynnetään lomaketta, joka on kaikkien vastaajien kohdalla samanlainen. Lomake antaa vastaajalle valmiit kysymykset

sekä vastausvaihtoehdot ennalta määritellyssä järjestyksessä. Lomakehaastatteluun voidaan myös tarvittaessa liittää avoimia kysymyksiä, joiden vastaukset on mahdollista luokitella myöhemmässä vaiheessa, käsittelemällä niitä joko laadullisesti tai määrällisesti. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006c.) Tätä haastattelumuotoa voidaan käyttää laadullisessa tutkimuksessa, vaikka sillä ei juuri ole yhteneväisyyksiä kvalitatiivisen tutkimusmuodon kanssa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 74.)

Puolistrukturoidun haastattelun kysymykset voivat olla vaihtoehtoisesti samat tai suunnilleen samat ja kysymysten järjestystä voidaan muuttaa eri vastaajien kohdalla. Tällaisten haastattelujen toteuttamiselle ei ole asetettu yhdenpitäviä määritelmiä. Puolistrukturoitua haastattelua kannattaa hyödyntää, kun halutaan saada tietoa ennalta määritellyistä asioista eikä tässä tapauksessa haastattelutilanteessa ole välttämätöntä antaa liikaa vapauksia vastaajille. Tästä haastattelumuodosta voidaan käyttää nimitystä teemahaastattelu, esimerkiksi silloin kun kysymyksissä käsitellään tiettyjä teemoja eikä kaikille vastaajille välttämättä esitetä tällöin samoja kysymyksiä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006c, d.)

Haastattelumuotoihin lukeutuva syvähaastattelu voi olla täysin strukturoimaton, jossa olennaista on tutkittavan ilmiön käsittely hyödyntäen samalla avoimia kysymyksiä. Syvähaastattelussa haastattelun jatko muodostuu koottujen vastausten mukaan ja tällä tavoin haastattelija pääsee syvällisemmin tutustumaan haastateltavien ajatuksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75–76.)

## 6.7 Lomakehaastattelu aineistonhankintamenetelmänä

Opinnäytteen aineistonhankintamenetelmänä käytettiin strukturoitua lomakehaastattelua, koska sen avulla saadaan selkeät ja helposti vertailtavissa olevat vastaukset ennalta laadittuihin kysymyksiin. Yleisesti ottaen lomakehaastattelun avulla saadut vastaukset voidaan muuttaa myös tilastollisen muotoon. Haastattelun kysymyksiä laadittaessa apuna käytettiin kestävästä kehitystä käsittelevää kirjallisuutta sekä aiemmin tehtyjä tutkimuksia aiheesta. Kysymykset laadittiin aluksi suomeksi, jonka jälkeen suomenkielisen kyselylomakkeen (LIITE 3.) toimivuus testattiin kolmen henkilön avustuksella. Heiltä saatujen parannusehdotusten avulla haastattelua muokattiin paremmin ymmärrettäväksi ja toimivammaksi. Tämän jälkeen kysymykset käännettiin englannin kielelle, helpottamaan niiden ymmärtämistä vieraassa maassa. Kyselyiden laatimiseen kohteen omalla kielellä ei ollut tarvittavia resursseja käytössä ja kysei-

nen toimenpide koettiin muutenkin liian haastavaksi ja voimavaroja vieväksi. Lisäksi yleisesti kansainvälisenä tunnetun kohteen katsottiin omaavan riittävä englannin kielen taito ja ymmärrys. Haastattelulomakkeessa käsiteltiin kestävään kehitykseen kuuluvien eri osa-alueiden toteutumista kyseisten hotellien kohdalla. Kestävää kehitystä käsitteleviin osa-alueisiin kuuluivat muun muassa jätteiden kierrätys, luonnonvarojen käyttö, energian ja veden säästäminen sekä sosiokulttuurillinen kestävyys.

Opinnäytteeseen kerättiin tarvittavaa aineistoa suorittamalla kenttätutkimus Kyproksen Limassolissa kesäkuussa 2009. Kenttätutkimus toteutettiin kohteeseen suuntautuneen Aurinkomatkojen järjestämän valmismatkan aikana, joka oli kestoltaan kaksi viikkoa. Haastattelulomakkeet jaettiin Aurinkomatkojen käyttämiin hotelleihin Limassolin lomakohteessa. Tutkimukseen osallistui yhteensä kolme eritasoista hotelliä, joista yksi oli huoneistohotelli ja loput kaksi niin sanottuja tavallisia hotelleja. Lomakkeet saatiin jaettua hotelleihin yhden vuorokauden aikana. Laaditut englanninkieliset kyselylomakkeet (LIITE 4.) jätettiin hotelleille täytettäväksi, koska pätevien vastausten saamiseksi haluttiin vastaajille tarjota mahdollisuus syvällisempään asioiden pohdiskeluun. Lisäksi yhteisen haastattelujan järjestäminen jokaisen hotellin kohdalla oli heidän kiireisestä aikataulustaan johtuen lähes mahdotonta. Haastattelun vastaajiksi pyydettiin esimiestason tehtävissä toimivia henkilöitä, joilta edellytettiin ajantasaisista tietämyksistä hotellin toiminnasta sekä heillä käytössä olevista toimintamalleista. Vastauksissa lomakkeen vastaanottaneet henkilöt vaikuttivat suhteellisen kiinnostuneilta toteutettavaa tutkimusta kohtaan. He esittivät avoimia kysymyksiä tutkimusprosessin eri vaiheista ja etenemisestä sekä toivat esille omia ideoita koskien aiheen syvällisempää tarkastelua ja pohdintaa. Lisäksi kahdessa lomakkeen vastaanottaneessa hotellissa henkilökunta järjesti pienenmuotoisen hotelliesittelyn kertoen liiketoimintansa eri osa-alueista.

Hotelleihin jätetyt haastattelulomakkeet saapuivat postin kautta Suomeen, hotelleille aikaisemmin ilmoitettuun osoitteeseen suunnilleen kuukauden kuluessa lomakkeiden luovuttamisesta. Hotelleille oli lomakkeiden luovuttamisen yhteydessä mainittu päivämäärä, jolloin lomakkeiden tulisi olla palautettuna Suomeen tarkempaa jatkokäsittelyä varten.

Tutkimusprosessin aikana ilmenneihin ongelmiin voidaan lukea yhteisen haastattelujan sopiminen, joka miellyttäisi molempia haastatteluun osallistuvia tahoja. Mikäli tutkimus olisi ollut mahdollista toteuttaa paikan päällä, haastatteleamalla esimiestasolla työskentelevää henkilöä kasvotusten, vastaajat olisivat voineet esittää lisäkysymyksiä ja tarkennustoiveita erinäisten kysymysten sekä aihealueiden kohdalla. Näin toimimalla tutkimuksen anti olisi todennä-

köisesti ollut luotettavampaa jokaisen tutkimukseen vastanneen hotellin kohdalla. Lomakkeen suunnittelussa ja sisällössä huomattiin olevan puutteita, joiden korjaamisella vastausten luotettavuus olisi todennäköisesti kasvanut. Antamalla vastaajille mahdollisuus valita vastauksensa asteikolta yhden ja viiden väliltä rajoitetumpien kyllä- tai ei-vastausten sijaan, olisi vastauksiin saatu kaivattua syvyyttä ja lomakkeiden käsittely olisi helpottunut. Lisäksi haastattelulomakkeiden saapumista Suomeen odoteltiin hieman epäilevin mieltein. Pidettiin mahdollisena, että vastaajat unohtaisivat palauttaa lomakkeet Suomeen sovittuun ajankohtaan mennessä. Tässä tapauksessa tutkimusprosessiin kuuluva lomakkeiden käsittely olisi viivästynyt ja samalla vaikuttanut aikataulutukseen, joka oli suunniteltu ennakolta käsitellen koko opinnäytetyöprosessia.

## 6.8 Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden arviointi

Kvantitatiivisen tutkimuksen luotettavuutta arvioidessa reliabiliteetti ja validiteetti ovat yleisesti tunnettuja käsitteitä, kun taas kvalitatiivisen tutkimuksen arvioinnissa näiden samojen käsitteiden käyttö kyseenalaistetaan. On mahdollista joko soveltaa yleisesti käytössä olleita käsitteitä kvalitatiivisen tutkimuksen tarkkailuun tai käyttää sisällöltään muokattuja, laadulliseen tutkimukseen soveltuvampia termejä. Yksi vaihtoehto on myös unohtaa kokonaan aikaisemmat käsitteet ja kehittää uusia käsitteitä arvioinnin tukemiseksi. Kvalitatiivisen tutkimuksen pätevyyden ja luotettavuuden arviointi eroaa aina jonkin verran kvantitatiivisen tutkimuksen arvioinnista. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006f.)

Garrattin ja Hodkinsonin mukaan kvalitatiivisen tutkimuksen arvioinnille olisi epäloogista sekä hyödytöntä yrittää määrittää tietyt arviointikriteerit ennakkoon. Lukija on yksi tärkeimmistä kvalitatiivisen tutkimuksen laadun arvioijista. Laadullisen tutkimuksen arviointi tapahtuu lukijan päässä, tutkimustulosten ja lukijan kohdatessa. Hän voi arvioida tutkimusta kriittisesti omien kokemusten ja tulkintojen pohjalta, omassa viitekehysessään. Tästä syystä eri lukijoiden antamat arvioinnit voivat olla hyvinkin poikkeavia toisistaan, riippumatta ennalta annetuista arviointikriteereistä. Nämä näkemykset tuovat tutkimuksen luotettavuusarvioinnin lähemmäksi kvalitatiivisen tutkimuksen ontologisia ja epistemologisia perusolettamuksia, unohtamatta kuitenkaan tutkimuksen luotettavuustarkastelun merkitystä. Tutkimuksen arviointi on suoritettava aina suhteutettuna johonkin. Tutkimuksessa tehtyjä ratkaisuja ei voi perustella erillään sellaisista käsitteistä ja merkityksistä, joiden avulla tutkimuksen arvoa yleisesti

määritellään. Lincolnin ja Guban (1985) mukaan luotettavuuden osatekijöinä voidaan pitää totuusarvoa, yleistettävyyttä, yhtäpitävyyttä sekä neutraalisuutta. Luotettavuuden osatekijät ovat laadullisissa sekä niistä poikkeavissa tutkimuksissa yhteneviä toisin kuin niiden arviointikriteerit, jotka määritellään eri tavoin. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden keskeiset määritteet ovat uskottavuus, siirrettävyys, varmuus sekä vahvistettavuus. Näitä määritteitä apuna käyttäen tutkija voi tarkastella tutkimuksensa luotettavuutta. (Parrila 2002.)

Joidenkin tutkijoiden mukaan tutkijan ja tutkittavien läheinen suhde voi olla haitaksi tutkimuksen luotettavuudelle. Usein korostetaan tutkijan reflektiivisen otteen merkitystä totuudenmukaisten tulosten aikaansaamisessa. Tutkimustyötä tehdessä tutkijan on tarkkailtava valppaasti itseään ja reaktioitaan, joilla voi olla väärentäviä vaikutteita tutkimuksen tulkintaan sekä tulosten raportointiin. (Parrila 2002.) Tutkijan avointa subjektiviteettia ja tutkimuksen oleellisena tutkimusvälineenä toimimisen tunnustamista voidaan pitää avaintekijöinä kvalitatiivisen tutkimuksen aloittamisessa. Tutkija toimii olennaisimpana luotettavuuden kriteerinä, jonka myötä luotettavuuden arviointi ulottuu koko tutkimusprosessin ajalle. (Eskola & Suoranta 1998, 211.) Tutkimusta suorittaessa on tärkeää osata suhtautua uteliaalla, mutta kuitenkin samanaikaisesti epäilevällä mielellä tutkimuksen tekoon. Koko tutkimusprosessin ajan on tärkeää pitää mielessä tutkimukseen liittyvät peruskysymykset sekä etsiä vastauksia niihin. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006e.)

Tarkkaillessa tutkimuksen luotettavuutta on otettava huomioon tutkimuksen luonteen ja tutkimusaiheen mahdollinen vaikutus tutkimuskohteiden vastauksiin (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006b). Tulosten suhteuttaminen tutkimusongelmiin sekä niiden ratkaisemiseen käytettyihin menetelmiin mahdollistaa luotettavuuden arvioinnin. Tutkijan on tärkeää tiedostaa kielenkäyttöön ja puhetapoihin liittyvä tilannesidonnaisuus, jonka vuoksi tutkimuskohteenä olevat henkilöt voivat muuttaa puhetapojaan tilanteiden mukaan. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006f.) Laadullisessa tutkimuksessa tutkimuksen pätevyys voidaan rinnastaa uskottavuudeksi ja vakuuttavuudeksi. Siinä selvitetään tutkijan ja tutkittavien tuottamien konstruktioiden yhdenmukaisuuden toteutumista sekä näiden konstruktioiden esilletuonnin ymmärrettävyyttä. Joka tapauksessa tutkimus ei kykene koskaan antamaan tutkittaviin asioihin täydellistä ymmärrystä. Tuloksien pohjalta on mahdollista tehdä tiettyjä johtopäätelmiä, mutta joka tapauksessa tutkimuksen tulokset ovat aina sidoksissa aikaan, paikkaan sekä tutkijaan itseensä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006g.)



Yksilön mahdollisuuksia kestävän kehityksen mukaiseen toimintaan valmismatkalla tutkittiin käyttäen videokameraa havainnoinnin apuvälineenä. Tutkimuksen luotettavuus voi vähentyä tutkijoiden omien, subjektiivisten näkemysten tullessa mukaan havainnointiin. Tällöin jotain tutkimuksen kannalta olennaista voi jäädä kokonaan havainnoimatta tai saada osakseen vähemmän huomiota. Toisaalta tutkimuksen luotettavuus voi lisääntyä kuvattaessa tilanteita aidossa ympäristössä. Videoinnin avulla kerättyä havaintoaineistoa käsiteltiin tapauskohtaisesti otos otokselta, hyödyntäen alan kirjallisuutta sekä tutkijoiden aikaisemmin omaksumaa teoretietoa havainnoinnista. Havainnoinnin avulla saavutetut vastaukset pohjautuvat teoretietoon, antavat todenmukaisen kuvan tutkimuskohteesta sekä vastaavat ennalta asetettuun tutkimusongelmaan.

Hotelleihin kohdistuva tutkimus toteutettiin strukturoitua lomakehaastattelua hyödyntäen, johon jokainen hotelli vastasi itsenäisesti, parhaaksi katsomallaan ajalla. Tutkimuksen toteutus yksilöhaastatteluna olisi oleellisesti muuttanut tutkimustilanteen luonnetta sekä mahdollisesti vaikuttanut tutkimuksen tuloksiin, kasvattaen samalla sen luotettavuutta. Kasvotusten tapahtuvassa haastattelutilanteessa haastattelulomakkeen esittämiin, mieltä askarruttaviin kysymyksiin olisi ollut mahdollista saada tarkennuksia, spontaanisten vastausten määrä olisi todennäköisesti ollut suurempi ja samalla vastausten mahdollinen liioittelu olisi voinut vähentyä. Asetettuihin tutkimusongelmiin haettiin vastauksia teoretiedon ja käytettyjen tutkimusmenetelmien avulla. Hotelleihin jaetut haastattelulomakkeet analysoitiin osa-alueittain, jolloin vastaukset saatiin hyödynnettyä osana tutkimusta. Lomakehaastattelulla kerättyä aineistoa hotellien kestävän kehityksen mukaisesta toiminnasta voidaan pitää kyseenalaisena, johtuen kyselylomakkeen puutteista.

## 7 KESTÄVÄ KEHITYS OSANA YKSILÖN VALMISMATKAA LIMASSOLISSA

Opinnäytteen tässä osiossa käsitellään havainnoinnin ja aikaisemmin hankitun teoriatiedon pohjalta sitä, kuinka yksilö voi huomioida kestävän kehityksen toiminnassaan Kyproksen Limassoliin suuntautuvalla valmismatkalla. Kestävä kehitys osana yksilön valmismatkaa ottaa huomioon niin ekologisen, eettisen kuin myös taloudellisen näkökannan. Videokameralla toteutettua havainnointia tuettiin päiväkirjakirjamerkintöjen avulla, joita hyödyntäen voidaan analysoida ja tutkia yksilön kestävän kehityksen mukaista käyttäytymistä ja vaikutusmahdollisuuksia kohteessa. Päiväkirjamerkintöjen ja havainnoinnin apuna on käytetty Kalmarin ja Kelolan kirjoittamaa teosta Vastuullisen matkailijan käsikirja, joka on julkaistu Mondon kustantamana vuonna 2009.

Aineistomateriaali kerättiin aidossa ympäristössä ja sen tulkinnasta välittyä matkailijan näkökulma. Havainnoinnin avulla koottu DVD etenee kronologisessa järjestyksessä käsitellen kutakin aihealuetta omana osionaan. Päiväkirjaa hyödyntämällä syvennetään videohavainnoinnilla kerätyn aineiston sanomaa. Havainnoinnilla pyrittiin aineiston yleistettävyyteen, jolloin kootut havainnot kestävän kehityksen toimintamalleista koskettaisivat yleisesti kaikkia valmismatkalle lähtijöitä. Lisäksi osa havainnointiaineiston kootuista toimintamalleista on sovellettavissa yksilöiden jokapäiväiseen käyttöön. Havainnoista ilmenevälle tutkijoiden subjektiivisuudelle ei haluta antaa liikaa painoarvoa ryhdyttäessä tutkimaan tarkemmin aineiston sisältöä.

### 7.1 Valmismatkan suunnittelu ja varaaminen

Valmismatkalle lähteminen ei vaadi suurempia etukäteisvalmisteluja, sillä usein matkapaketti pitää sisällään tarvittavat kuljetukset kohteeseen, majoituksen sekä opaspalvelut kohteessa. Ekologisesti ajatellen lentokoneella toteutettavien matkojen määrällä ja kestolla on merkitystä. Yksi pitempi lomamatka vuodessa kuormittaa ympäristöä huomattavasti vähemmän kuin useat viikonloppumatkat. Ennen matkan varaamista on järkevää vertailla eri matkanjärjestäjien tarjoamien valmismatkojen hintoja, jotta valmismatka voitaisiin toteuttaa mahdollisimman taloudellisesti. Suurin ja yleisellä tasolla tunnetuin matkanjärjestäjä ei välttämättä aina ole taloudellisin valinta. Mikäli matkailija haluaa tukea matkanjärjestäjävalinnallaan kestävän kehi-

tyksen mukaisia periaatteita, hän voi valita ympäristöasiat huomioivan matkanjärjestäjän. Suomalaisista matkanjärjestäjistä ainakin Aurinkomatkat ovat ottaneet kestävän kehityksen huomioon omassa liiketoiminnassaan laatimalla ympäristöohjelman toimintansa tukemiseksi. Valmismatkalle lähtijä voi ottaa kestävän kehityksen ja ekologisuuden huomioon jo matkavarauksista tehdessä. Varaamalla matka Internetin kautta hyödyntäen sähköistä varausjärjestelmää vältetään luonnonvarojen kulumiselta sekä turhien päästöjen kertymisestä luontoon. Matkan varaaminen menemällä paikan päälle matkatoimistoon ei ole ekologista eikä taloudellista ainakaan tilanteessa, jossa matka suoritetaan autolla. Mikäli varaaminen Internetin kautta ei jostain syystä ole mahdollista, on ekologisempaa hyödyntää liikkumiseen julkisia kulkuvälineitä henkilöautolla ajamisen sijaan.

## 7.2 Kohteen kulttuuriin tutustuminen

Ennen matkalle lähtöä on järkevää tutustua kohdemaan kulttuuriin, jotta voitaisiin välttää turhat kulttuurien väliset yhteentörmäykset. Kohteen kulttuurin tuntemus auttaa ymmärtämään ja suhtautumaan ennakkoluulottomasti kohdemaan kulttuuriin kuuluviin toimintamalleihin, tapoihin ja perinteisiin. Omia toimintatapoja ja -malleja on hyvä tietoisesti muuttaa vastaamaan kohdemaassa vallitsevia käytäntöjä. Etukäteistieto kohteessa yleisesti käytössä olevista käytänteistä, kuten palvelurahan antaminen ravintolassa, edesauttaa palvelutilanteen onnistumisessa sekä vähentää palvelutilanteen mahdollisia ristiriitatilanteita. Kohdemaan ajankohtaisiin asioihin voi tutustua Suomen ulkoasiainministeriön Internet-sivuilta löytyvien matkustustiedotteiden avulla. Tiedotteista käy selville muun muassa kohteessa vallitsevat ympäristöuhat, vallankaappaukset sekä tautiepidemiat. Sivuilta voi myös tarkistaa kohdemaan vaadittavat rokotteet.

Matkaoppaan rooli maakohtaisen tiedonvälittäjänä on merkittävää. Kyprokselle saavuttaessa Aurinkomatkojen opas kertoi saarella vallitsevasta vesipulasta ja samalla korosti vedensääntämisen tärkeyttä. Oppaiden välittämä etukäteistiedottaminen kohteen asioista on tärkeää, jotta matkailija ei tietämättään omalla toiminnallaan pahentaisi kohteessa vallitsevaa tilannetta.

### 7.3 Valmismatkalle lähtö

Valmismatkat toteutetaan lomalentoina, joista suurimmassa osassa lähtökenttänä toimii Helsinki-Vantaan lentoasema. Valmismatkalle lähtö on mahdollista myös useamman eri kaupungin lentokentiltä ympäri Suomea, jolloin puhutaan niin sanotuista kotikenttälähdöistä. Nämä edellä mainitut lähdöt eivät välttämättä ole ekologisista vaihtoehdoista, sillä koneita ei aina saada yhtä täyteen kuin pääkaupunkiseudulta lähteviä koneita. Lomalennot lentävät usein täydemmillä koneilla kuin reittilennot, mikä tekee lomalennoista ekologisemman vaihtoehdon. Tyytymällä matkustamaan turistiluokassa businessluokan sijaan voidaan vähentää päästöjen kertymistä henkilöä kohden, sillä turistiluokkaan sopii suurempi määrä matkustajia. Suosimalla matkustamisessa suorilla lentoilla voidaan vaikuttaa nousuista aiheutuviin polttoainepäästöihin. Lentomatkustamisessa kannattaa suosia uusinta teknologiaa hyödyntäviä lentoyhtiöitä. Esimerkiksi suomalainen lentoyhtiö Finnair tunnetaan tehokkaasta lentokalustostaan.

Tämän lisäksi Finnair pitää ympäristökysymyksiä tärkeinä kilpailutekijöinä. Vuonna 1999 yhtiön tavoitteena oli vähentää sekajätteen määrää 30 prosentilla, lisäämällä lajittelua sekä uusia- ja hyötykäyttöä. Myös vedenkäytön vähentämiseen aiottiin kiinnittää huomiota, astianpesun tehostamisella Suomen suurimmassa astianpesuyksikössä Seutulassa. Finnairin käytössä olevat astiat ovat pääsääntöisesti kierrätettäviä muoviastioita, joista valmistetaan niiden elinkaaren lopuksi tarjottimia. Kierrätyksen kannalta hankalimmiksi muodostuvat alumiiniset lämminruokapakkaukset, jotka joudutaan viemään kaatopaikalle. Kierrätyksen lisäksi yhtiön ympäristötoimintaan kuuluu melun vähentäminen sekä puhdistuksessa käytettävien liuotteiden korvaaminen fysikaalisilla puhdistusmenetelmillä. (Simonen 1999, 37.)

Valmismatkalle lähtö saattaa edellyttää yöpymistä Suomessa, etenkin matkailijan asuessa kauempana lähtökentästä. Yöpymiskohdetta valitessa kannattaa miettiä eri majoitusvaihtoehtojen vaikutusta ympäristöön. Taloudellisesti ajatellen on järkevintä majoittua ystävän tai sukulaisen luona. Eettiseltä kannalta katsottuna kannattaa suosia pientä ja yksityisessä omistuksessa olevaa majataloa. Nämä paikalliset majatalot eivät välttämättä aina ole kaikista ekologisista majoitusmuotoista, sillä kuulumattomuus suurempaan majoitusketjuun voi aikaansaada ongelmia ympäristöasioihin sitoutumisessa ja niiden noudattamisessa. Monet kansainväliset majoitusketjut ovat sitoutuneet noudattamaan ympäristön huomioivia periaatteita toiminnassaan.

Yksittäinen matkailija voi vaikuttaa matkansa ekologisuuteen jo valitessaan siirtymistapaa lentokentälle. Julkisista kulkuneuvoista juna on linja-autoa ekologisempi tapa liikkua, sillä Suomessa junat kulkevat uusiutuvalla energialla, kuten tuuli- ja vesivoimalla. Linja-autolla liikkuminen ylittää ekologisuudellaan henkilöautolla liikkumisen. Henkilöauton ekologisuuteen kuitenkin vaikuttaa auton käyttämä polttoaine, polttoaineen kulutus sekä taloudellinen ajotapa. Ympäristön kannalta markkinoille saapuneet sähköautot ovat tavallisia henkilöautoja parempi vaihtoehto. Kaikista ekologisinta on siirtyä lentokentälle kävellen tai pyöräillen, koska nämä liikkumismuodot eivät aiheuta ympäristölle haitallisia päästöjä. Liikkumismuodoista lentokoneella matkustaminen tuottaa eniten ympäristölle haitallisia päästöjä ilmakehään, joka tekee siitä epäekologisimman matkustusvaihtoehdon. Valmismatkalle lähdettäessä lentokoneella matkustaminen on kuitenkin lähes poikkeuksetta väistämätön matkustusmuoto. Eri maiden lentoyhtiöillä, kuten esimerkiksi Suomessa Finnairilla, on käytössään päästölaskuri, jonka avulla matkailija voi laskea lennosta aiheutuneiden päästöjen määrän. Esimerkiksi meno-paluu -lentomatka Helsingistä Kyproksen Pafokseen kerryttää yksittäisen matkailijan osalta 374 kilogrammaa ympäristölle haitallisia hiilidioksidipäästöjä. Päästölaskuri on kaikkien käytettävissä Finnairin Internet-sivustoilla, mutta sinne pääsee myös suoran linkin kautta Aurinkomatkojen kotisivuilta. Vastuullisen matkailijan omaatuntoa helpottamaan on tullut vapaaehtoinen lentomaksu, jonka avulla lennon aiheuttamia hiilidioksidipäästöjä voidaan hyvittää. Lentomaksuista kertyneitä varoja käytetään esimerkiksi tukemaan kehitysmaiden ympäristönsuojeluprojekteja. Näin yksittäinen matkailija voi omalta osaltaan olla tukemassa kehitysmaiden toimintaa.

Lentokoneessa matkustaessa kannattaa kiinnittää huomiota matkatavaroiden vähennykseen, sillä jo kilon vähennys painosta voi kerryttää kahden tai kolmen kilon kokonaissäästön muualla koneessa. Pienempi määrä matkatavaraa kuluttaa vähemmän polttoainetta kuin suuremmat määrät, joten matkailijan kannattaa miettiä, mitä oikeasti tarvitsee mukaan matkalle. Mitä pienemmäksi polttoaineen kulutus jää, sitä pienempi on myös ympäristöön kertyvien päästöjen määrä. (Kontinen 2008, 32.)

#### 7.4 Majoittuminen

Lomamatkan majoitusvaihtoehtoja pohdittaessa kannattaa valintaa mieltä huomioimalla kestävän kehityksen periaatteet. Majoituskohdetta valitessa kannattaa suosia ympäristömerkittyjä hotelleja, sillä näin toimiessaan yksilö voi vaikuttaa kohdemaan ympäristöön jäävän ekologisen jälkensä kokoon.

Kyproksen Limassoliin suuntautuneella valmismatkalla majoituskohteeksi valittiin pieni huoneistohotelli Estella, joka on saanut Aurinkomatkojen pisaraluokituksessa yhden pisaran. Tällöin hotelli on ottanut toiminnassaan ympäristöön liittyvät perusasiat huomioon. Huoneistohotelli Estella on saanut paikallisen hotelliluokituksen mukaan kaksi tähteä. Valitsemalla pieni, paikallisten omistuksessa oleva hotelli tuetaan kohdemaan ihmisten toimeentuloa, yrittäjyyttä sekä työllistymismahdollisuuksia. Hotellille annettu tähtiluokitus kertoo usein palveluiden ohella myös hotellin ekologisesta tasosta. Täyden palvelun luksushotellit pyrkivät usein tarjoamaan asiakkailleen vain parasta, jolloin ympäristöasiat jäävät helposti toisarvoisiksi. Tällaisten hotellien energiankulutus nousee yllättävän korkealle samoin kuin kertyneiden jätteiden määrä. Usein majoitusvaihtoehtoina on hotelli sekä huoneistohotelli. Huoneistohotelleissa huoneen varustukseen kuuluu keittiö, jonka varustelutaso vaihtelee hotellikohtaisesti. Taloudellisesti on kannattavampaa valmistaa matkalla ruoat itse, kun taas eettisesti järkevämpää on suosia paikallisten pyörittämiä ravintoloita. Pienten, paikallisten hotellien yhteydessä olevia ravintolapalveluja suosimalla vältetään turhilta liikkumisesta koituvilta ympäristöpäästöiltä ja tuetaan paikallisten toimeentuloa.

Estella tarjoaa asiakkailleen mahdollisuuden aamiaiseen sekä puolihoitoon lisämaksusta. Matkan aikana haluttiin hyödyntää hotellin tarjoama mahdollisuus aamiaiseen, koska veden ja energian käytön kannalta on ekologisempaa valmistaa kerralla suurempi määrä aamiaista, kuin että jokaisen huoneiston asukas valmistaisi aamiaisen itselleen. Taloudellisuutta ajatellen on kannattavampaa valmistaa loman aikana ruoat itse ja tukea kohdemaan taloutta hankkimalla tarvittavat elintarvikkeet paikallisilta pientuottajilta. Suurin osa muista matkan aikana valmistetuista aterioista valmistettiin huoneistohotellin keittiössä, hyödyntäen kohteen pientuottajien tuotteita. Paikallisten perheravintoloiden suosiminen ei ole eettisyydestään huolimatta ekologisesti kovin kannattavaa, sillä ravintoloiden tarjoamat annokset valmistetaan aina asiakaskohtaisesti. Tällainen valmistustapa ei ole ekologisesti tehokasta, kuluttaen huomattavan määrän energiavaroja.

## 7.5 Liikkuminen kohteessa

Matkakohteeseen saavuttaessa kannattaa suosia matkanjärjestäjän tarjoamaa lentokenttäkuljetusta. Yleensä lentokenttäkuljetus sisältyy valmismatkan hintaan, mutta joissakin tapauksissa se tulee varata ja maksaa erikseen. Kuljetukseen käytettävät linja-autot ovat yleensä täyteen lastattuja, jolloin matkustamisesta koituvat päästöt jäävät henkilöä kohden pienemmiksi. Ekologisuuden ohella lentokenttäkuljetus on myös taloudellisesti kannattavampaa kuin esimerkiksi hotelliin siirtyminen taksilla. Useat matkanjärjestäjät suosivat lentokenttäkuljetusten järjestämisessä paikallisia kuljetusfirmoja, jolloin toiminta huomioi myös eettisen näkökannan.

Liikkuminen kohteessa kannattaa suorittaa kävellen aina mahdollisuuksien mukaan, sillä silloin ympäristöön ei kerry lainkaan haitallisia päästöjä. Samoin liikkuminen polkupyörällä on täysin päästövapaa liikkumismuoto. Pidemmällä, kuljetusta vaativilla matkoilla julkisen liikenteen suosiminen on ekologisesti järkevämpää. Julkisen liikenteen linja-autoihin mahtuu enemmän väkeä kuin esimerkiksi taksiin tai vuokrattavaan henkilöautoon. Tällöin hiilidioksidipäästöt jäävät henkilöä kohden pienemmiksi. Julkisen liikenteen suosiminen on myös taloudellisempaa kuin taksilla tai vuokra-autolla ajelu.

Huoneistohotelli Estella sijaitsee noin 5,5 kilometrin päässä Limassolin keskustasta, joten asiointi keskusta-alueella vaati välillä julkisen liikenteen palveluiden hyödyntämistä. Julkisen liikenteen linja-autot kulkivat usein suhteellisen täysinä ja ilmastointi sekä asianmukainen palvelu tekivät matkasta miellyttävän. Matkustaminen oli edullista, sillä matka hotellilta keskustaan maksoi vain 1,50 euroa. Linja-autojen aikataulut kaipasivat hieman parannuksia, sillä viimeinen julkisen liikenteen vuoro lähti keskustasta klo 21.00. Useat alueen lomailijoista toivoivat myöhäisempiä vuoroja julkiseen liikenteeseen. Aikataulujen pidentäminen varsinkin matkailun sesonkiaikoina lisäisi paikallisten toimeentuloa. Toisaalta julkisen liikenteen lisääminen toisi mukanaan myös haitallisia päästöjä ympäristöön. Paikallisliikenteen puuttuminen yöllä lisää taas taksilla ajelua, jolloin hiilidioksidipäästöt henkilöä kohden jäävät suuremmiksi kuin bussilla kuljettaessa, varsinkin jos linja-auto kulkisi suhteellisen täytenä keskustan ja hotellialueen väliä. Limassolin paikallisliikenteen toiminnassa havaittiin myös toinen ongelma. Välillä pysäkille saapuvat linja-autot jäivät odottamaan seuraavan vuoron saapumista ja asiakkaita kehoitettiin odottamaan seuraavan vuoron saapumista. Linja-autoa saatettiin odottaa yli puoli tuntia, aikaisemman linja-auton seisoessa toimettona pysäkillä. Pysäkillä odottanut

linja-auto olisi ehtinyt ajaa kyseisen vuoron, jolloin matkailijoiden odotusaika olisi lyhentynyt huomattavasti. Tällainen toiminta saa matkailijan pohtimaan kohteen paikallisliikenteen toimivuutta.

Huoneistohotelli Estellan läheisyydestä pystyi löytämään suurimman osan matkan aikana tarvitsemista tuotteista ja palveluista, joten kulkuneuvoilla liikkuminen ei ollut välttämätöntä. Erilaiset loman aikana käytettävät palvelut, kuten minimarketit, leipomot, ravintolat, kahvilat, apteekki ja tuliaisojut löytyivät kävelymatkan päästä hotellista. Keskusta-alue tarjosi matkailijalle monipuolisemmat vaihtoehdot esimerkiksi ostosten suorittamisen ja ravintolapalveluiden osalta. Hotellin läheisyydestä sijaitsevasta pyörävuokraamosta oli mahdollista vuokrata polkupyöriä, joiden avulla liikkuminen nopeutuu ekologisuuden huomioivalla tavalla. Alueella toimivat oppaat eivät kuitenkaan suosittele pyörillä liikkumista keskustan alueella, sillä pyöräilyyn tarkoitettuja reittejä on vain muutamia ja vasemmanpuoleinen liikenne on ajoittain hyvin vilkasta. Vasemmanpuoleisen liikenteen vuoksi matkailijoilta vaaditaan erityistä tarkkaavaisuutta niin pyörällä kuin myös jalkaisin liikuttaessa.

## 7.6 Vapaa-ajan vietto kohteessa

Useissa valmismatkakohteissa matkailijoille on tarjolla laaja valikoima erilaisia harrastemahdollisuuksia ja aktiviteetteja. Välimeren rantalomakohteissa matkailijoiden suosiossa ovat erilaiset rannalla tai vedessä tapahtuvat aktiviteetit, kuten rantalentopallo, uiminen, snorklaus sekä vesiskootterilla ajelu. Kohteessa aikaa voi viettää myös tutustumalla alueen historiallisiin nähtävyyksiin ja kohteisiin. Usein valmismatkalle lähtijöille on tarjolla myös matkatoimiston järjestämiä retkiä kohteessa. Kyproksen Limassolissa Aurinkomatkojen retkitarjonta piti sisällään retken Kyproksen pääkaupunkiin Nikosiaan, ostosretken Limassolin keskustaan sekä päiväretken paikalliseen Fassourin vesipuistoon.

Monet Välimeren kohteet houkuttelevat nuoria railakkaan yöelämän viettoon. Illat ja yöt vietetään ravintoloissa sekä yökerhoissa ja päivät kuluvat rannalla auringossa loikoillen. Limassolissa hotellialueen läheisyyteen oli sijoitettu useita yökerhoja ja ravintoloita, jotka vetivät matkailijoita puoleensa. Sesonki ei kuitenkaan kesäkuussa ollut vielä parhaimmillaan, joka ilmeni matkailijoiden määrästä.



## Kulttuurikohteissa vieraileminen

Useista matkailijoiden suosimista lomakohteista löytyy kulttuurillisia kohteita ja nähtävyyksiä, kuten raunioita, temppeleitä, kirkkoja, linnoja, patsaita ja esihistoriallisia rakennelmia. Kulttuurikohteisiin tutustuesssa kannattaa pitää mielessä matkailun mahdolliset negatiiviset vaikutukset. Osa kulttuurikohteista voi olla suojelukohteita, joissa vieraillessa tulee noudattaa erityistä varovaisuutta. Esihistorialliset kohteet voivat olla hauraita ja alttiita kulumiselle, minkä vuoksi liikkuminen merkityillä reiteillä on tärkeää. Useat kulttuurillisesti merkittävät kohteet ovat kärsineet matkailijoiden aiheuttamista vaurioista, kuten roskaamisesta, kulumisesta ja meluhaitoista. Limassolin keskustan merkittäviin kulttuurikohteisiin lukeutuu Limassolin linna, jonka juuret ulottuvat keskiajalle saakka. Kertomusten mukaan linnassa on vaikuttanut itse Richard Leijonamieli. Nykyisin linna toimii keskiaikaisena museona. Alueelta löytyy useita vanhoja rakennuksia, kuten museo, kirkko sekä minareetti. Loppujen lopuksi Limassolin alueelta löytyy suhteellisen vähän kulttuurillisesti merkittäviä kohteita, joten matkailijoiden huomio kiinnittyy suuremmissa määrin vapaa-ajan harraste- ja ostosmahdollisuuksiin.

### 7.7 Rahan käyttö

Matkailijat käyttävät lomansa aikana rahaa erilaisten hyödykkeiden hankkimiseen. Hotelli-asiakkaat ostavat hygienia tuotteita, tuliaisostoksia, pientä purtavaa ja käyttävät ravintoloiden palveluja. Huoneistohotellissa majoittuvat ostavat muiden tarvittavien tuotteiden lisäksi päivittäiselintarvikkeita, varsinkin jos valmistavat matkan aikana ruokansa itse.

#### Kaupassa asiointi

Päivittäistavara-kaupassa asioidessa kannattaa suosia lähellä tuotettuja elintarvikkeita, joita ovat esimerkiksi hedelmät, vihannekset, kasvikset ja lihatuotteet. Tuotteiden kuljetuksista kertyvät ympäristöpäästöt pysyvät näin ollen pienempinä. Limassolin päivittäistavara-kauppojen hedelmä- ja kasvisosastolla asioidessa huomattiin Suomen kaupoista poikkeava käytäntö. Näiden tuotteiden punnituksen hoiti vihannesosastolle erikseen palkattu työntekijä tai tuotteiden punnitus tapahtui vasta kassahenkilön toimesta. Punnitsijan palkkaaminen on eettisesti järkevää, sillä palkkauksen avulla voidaan tukea kohteen työntekijöiden työllistämistä. Yhden puntarin käyttö vähentää sähkön kulutusta, jolloin toiminta voidaan katsoa ekologisesti kannattavaksi. Myös taloudellinen näkökulma tulee mukaan kuvioihin, sillä omatoimisen

punnituksen jäädessä pois mahdolliset huijaukset poistuvat. Limassolissa päivittäistavara-kauppojen aukioloajat poikkesivat Suomessa yleisesti käytössä olevista aukioloajoista. Kaupat olivat avoinna aamusta alkaen iltakahdeksaan, mutta keskiviikkoisin ja lauantaisin kaupat suljettiin jo kolmelta iltapäivällä. Sunnuntaisin kaupat pidettiin suljettuina, lukuun ottamatta pieniä minimarketteja ja kioskeja.

Ostokset voi pyrkiä keskittämään paikallisten omistamiin minimarketteihin, jolloin päivittäistavaroihin käytetyt varat tukevat varmimmin kohteen paikallisväestön toimeentuloa. Limassolin alueelta löytyi useita pieniä minimarketteja, joissa päivittäisten ostosten suorittaminen oli helppoa ja suhteellisen edullista. Lähellä tuotettujen tuotteiden sekä paikallisten omistamien liikkeiden suosiminen tukee niin eettistä kuin myös ekologista kehitystä. Matkakohteessa törmää usein myös suurempiin marketteihin, jotka voivat toimia jonkin tietyn kansainvälisen ketjun alaisuudessa. Tällaisissa marketeissa asiointi ei välttämättä tue kohdemaan taloutta, sillä osa kertyneistä tuloista menee todennäköisesti ketjun johtohenkilöille ja sitä kautta rikkaisiin maihin. Toisaalta markkinoilla on myös paikallisten omistamien ketjujen alaisuudessa toimivia marketteja, mutta vieraassa maassa näiden erottaminen monikansallisista ketjuista voi olla työlästä ja matkailijan kannalta helpointa on suorittaa ostosten teko minimarketeissa tukeakseen paikallisia. Taloudellisesti ajatellen suurien ketjujen supermarketit ovat yleensä edullisempia kuin pienet yksityiset minimarketit. Limassolissa sijaitsevien minimarkettien ja suurempien supermarkettien hinnoissa ei havaittu suuria eroavaisuuksia. Tiedetyt tuotteet, kuten esimerkiksi hedelmät, kasvikset ja vihannekset, olivat minimarketeissa edullisempia kuin suuremmissa marketeissa. Toisaalta supermarketin maito- ja lihatuotteet osoittautuivat minimarketin valikoimaa edullisemmiksi.

#### Luomu- ja Reilun kaupan tuotteiden suosiminen

Ekologisesti ajatellen ostoskoriin kannattaa valita luomutuotteita, mikäli niitä löytyy kaupan valikoimasta. Köyhemmän talouden lomakohteissa, kuten useissa Välimeren lomamaissa, luomutuotteiden löytäminen voi kuitenkin olla haasteellista. Luomutuotteiden viljelyyn ei ole käytetty keinotekoisia lannoitteita eikä torjunta-aineita, joiden ympäristöhaitoista ei ole täyttä varmuutta. Torjunta-aineiden ja lannoitteiden valmistuksesta kertyy turhaa kuormitusta ympäristölle. Suosimalla luomutuotteita voidaan samalla välttää näiden aineiden kuljetukseen ja tuotantoon käytettäviltä energiakuluilta. Eettisyyden kannalta ajatellen on hyvä suosia reilun kaupan tuotteita, jotka erottuvat muista tuotteista omalla merkillään. Näitä tuotteita ostamalla tuetaan kehitysmaissa työskentelevien asemaa ja oikeuksia sekä vältetään lapsityövoiman

tukemista. Reilun kaupan tuotteille ei ole asetettu tiettyjä ympäristökriteerejä, jolloin viljelyssä on voitu käyttää teollisia torjunta-aineita tai lannoitteita. Luomu- ja Reilun kaupan tuotteiden suosiminen ei välttämättä ole taloudellisesti kannattavin vaihtoehto matkailijalle, mutta pitkällä tähtäimellä ympäristö tulee hyötymään tällaisista valinnoista. Näiden keinojen avulla jokainen yksilö voi vaikuttaa kestäväan kehitykseen niin ekologisesti kuin myös eettisesti.

#### Ravintolassa käynti

Matkailijat suosivat usein lomansa aikana kohteen tarjoamia ravintolapalveluja. Tarjolla on useita erityyppisiä ravintoloita, kuten etnisiä ravintoloita, luomuravintoloita, paikallisten omistamia ravintoloita, pikaruokaketjuja, grillejä sekä take away -ravintoloita. Ravintolavalintaa tehdessä kannattaa suosia paikallisten omistuksissa olevia sekä luomutuotteita suosivia ravintoloita. Ruokailu pienissä, paikallisten omistamissa ravintoloissa tukee kohdemaan taloutta ja asukkaiden hyvinvointia. Samalla paikalliset hyötävät alueen matkailuelinkeinosta kertyvistä tuloista. Limassolin keskustan alueelta löytyi useita pieniä, paikallisten omistamia ruokaravintoloita. Matkan aikana tuettiin paikallisten toimeentuloa ruokailemalla muutama kerta paikallisen omistamassa perheravintolassa, jossa annokset valmistetaan alusta alkaen itse ja raaka-aineissa suositaan lähellä tuotettuja tuotteita. Ruokalistalta löytyi kohteelle ominaisia perinneruokia, kuten Meze-ateria, Moussaka sekä Souvlaki.

Keskustan ravintoloiden hintataso oli alhaisempi kuin hotellialueella sijaitsevilla ravintoloilla. Limassolissa matkailijat suosivat hotellialueen lähellä sijaitsevia ravintolapalveluja, joka ei ole taloudellisin vaihtoehto. Hotellialueen ravintoloista osa kuului mitä todennäköisimmin johonkin suurempaan ketjuun. Tällaisten ravintoloiden suosiminen ei tue paikallisia pienyrityksiä ja niiden olemassaolo vie asiakkaita alueen pienemmiltä ravintoloitsijoilta. Luomuravintoloiden suosimista voidaan pitää ekologisena, mutta Limassolin alueelta ei löytynyt varsinaisia, ympäristömerkittyjä luomuravintoloita. Pikaruokaketjujen sekä take away -ravintoloiden suosiminen ei välttämättä tue kestäväan kehityksen mukaisia ympäristöarvoja, sillä he suosivat usein toiminnassaan kertakäyttöisiä muoviasiastioita ja hankkivat käyttämänsä raaka-aineet mahdollisimman edullisesti, välittämättä tuotteiden alkuperästä tai ekologisista ympäristövaikutuksista. Etniset ruokaravintolat eivät välttämättä tue kohteen taloutta ja paikallisten työllistämistä, mutta ekologisuuden huomiointi toiminnassa voi olla samantasoista muihin paikallisiin ravintoloihin verrattuna. Ravintoloiden valinnassa kannattaa myös kiinnittää huomiota tarjottaviin ruokalajeihin. Suosimalla paikkoja, joiden ruokalistalta ei löydy uhanalaisia lajeja, voidaan omalta osalta vaikuttaa uhanalaisten lajien säilymiseen.

## Leipomossa asiointi

Limassolin hotellialueen läheisyydestä löytyi paikallinen leipomo, josta tarvittavien viljatuotteiden hankinta oli helppoa ja edullista. Tämä kyseinen leipomo oli avoinna joka päivä vuorokauden ympäri, vastaten matkailijan mahdollisesti tavanomaisesta poikkeavaan vuorokausirytmiiin. Leipomopalveluja kannattaa suosia aina mahdollisuuksien mukaan ja välttää samalla teollisesti valmistettuja ja pakattuja tuotteita. Leipomotuotteet eivät välttämättä säily yhtä kauan tuoreina kuin teollisesti valmistetut, mutta ne eivät myöskään sisällä säilöntä- ja lisäaineita. Leipomotuotteet pakataan poltettaviin paperi- ja kartonkipakkauksiin, jotka ovat ekologisempi vaihtoehto kuin muoviin pakatut teollisesti valmistetut tuotteet. Nämä muovipakkaukset ovat ympäristölle haitallisia, sillä ne hajoavat erittäin hitaasti luonnossa. Leipomossa asioidessa matkailijalla on mahdollisuus kysyä tuotteiden raaka-aineista ja valmistukseen käytetyistä menetelmistä, jotka auttavat matkailijaa vastuullisen ostopäätöksen tekemisessä. Leipomossa asioidessaan matkailija voi olla varma tuotteiden tuoreudesta sekä paikallisuudesta.

## Tuliaisat kohteesta

Matkailijat hankkivat usein tuliaisia ja matkamuistoja lomakohteesta, joita on mukava viedä kotiväelle ja ystäville osoituksena onnistuneesta matkasta. Tuliaisostoksissa kannattaa suosia paikallisten valmistamia käsitöitä, kuten tekstiilejä, keramiikkaa ja taidetta. Lisäksi erilaiset paikallisesti tuotetut elintarvikkeet, kuten oliiviöljyt, mausteet ja viinit ovat hyviä kotiin viemisiä. Näillä valinnoilla tuetaan paikallisten toimeentuloa ja yrittäjyyttä. Limassolin alueella tuliaisostosten tekoon oli lukuisia vaihtoehtoja. Tarjolla oli paikallisten valmistamia tuotteita, kansainvälisesti tunnettuja merkkituotteita sekä piraattituotteita. Kaukana tuotettujen tuotteiden sekä piraattituotteiden ostamista kannattaa välttää, sillä niiden kuljettamisesta ja pakkaamisesta kertyy turhia kustannuksia ja ympäristölle haitallisia päästöjä. Tuotteiden valmistuksessa on voitu käyttää lapsityövoimaa tai työntekijöiden olosuhteet eivät ole välttämättä olleet inhimilliset. Tuliaisostoksissa haluttiin tukea paikallisia elinkeinonharjoittajia, joten tuliaisiksi valittiin käsityönä tehtyjä pitsiliinoja, tyynynpäällisiä, herkkutuotteita, oliiviöljyä, mausteita ja keramiikka-astioita. Tuliaisostoksissa tulisi välttää uhanalaisista lajeista valmistettuja tuotteita, joita ovat esimerkiksi koralleista ja pallokaloista valmistetut koriste-esineet. Näin yksilö voi ostopäätöksellään vaikuttaa uhanalaisten lajien säilymiseen. Limassolin kohteessa oli tarjolla paljon erilaisia koralli- ja pallokaloakoristeita. Eläinten ja joidenkin uhanalaisten kasvien myyntikojut kannattaa kiertää kaukaa, sillä niiden kuljettaminen kotimaahan on laissa kiellettyä. Limassolin keskusta-alueella sijaitseva mereneliöihin erikoistunut liike, jonka

valikoimasta löytyi erilaisia koralleista ja simpukoista valmistettuja matkamuistoja. Liike myös mainosti omistavansa laajan kokoelman mereneläviä. Vastuullisen matkailijan kannattaa jättää väliin niin vierailut kuin myös ostosten teko kyseisissä liikkeissä. Etenkin koralliesineitä ostamalla matkailija tulee samalla tukeneeksi yhden tärkeimmän ekosysteemin tuhoamista. Lomakohteessa liikkeet suljettiin arkisin viimeistään iltakahdeksalta, kun taas keskiviikkoisin ja lauantaisin liikkeet sulkeutuivat jo kolmelta iltapäivällä ja sunnuntaisin ne olivat koko päivän suljettuina. Aukioloaikojen pidentäminen tulisi paikallisille yrittäjille kannattavaksi, sillä matkailijat jättävät ostosten teon mieluiten iltaan, jolloin on huomattavasti viileämpää kuin päiväsaikaan. Usein matkailijoiden tapana oli tehdä tuliaisostoksia jokailtaisen ravintolakäynnin yhteydessä.

## 7.8 Luonnonvarojen säästäminen

Matkailija voi vaikuttaa toiminnallaan ja tekemillään valinnoilla luonnonvarojen säilymiseen ja monimuotoisuuteen. Kestävän kehityksen mukaisen toiminnan tavoitteena on turvata luonnonvarojen säilyminen myös tuleville sukupolville. Luonnonvaroja voi säästää monin eri keinoin ja jo pienillä, yksilötasolla tapahtuvilla muutoksilla voi vaikuttaa myönteisesti ympäristön tulevaisuuteen. Luonnonvarojen säästämiseen voi kiinnittää huomiota esimerkiksi luonnossa liikkuesssa, tekemällä ympäristön huomioivia ostopäätöksiä, suosimalla uusiutuvien luonnonvarojen käyttöä, vähentämällä energian kulutusta sekä kierrättämällä ja lajittelemalla jätteet. Matkailun mukanaan tuomat vaikutukset voivat olla niin negatiivisia kuin myös positiivisia, riippuen siitä miltä kannalta asiaa katsotaan. Matkailun ekologiset vaikutukset ovat ympäristön kannalta huomattavia, mutta toisaalta matkailuelinkeinon loppuminen vaikuttaisi huomattavassa määrin ihmisten toimeentuloon etenkin köyhissä maissa. Matkailun ja kestävä kehityksen yhteensovittamista voidaan pitää haasteena, mutta siihen tulisi kuitenkin pyrkiä tulevaisuuden hyvinvointia silmällä pitäen.

### Luonnossa liikkuminen

Valmismatkalla on mukava tutustua kohteen ympäristöön, luontoon ja maisemiin. Tutustuminen kannattaa toteuttaa luontoa säästävällä tavalla ja pyrkiä minimoimaan liikkumisesta koituvat ympäristöhaitat. Luonnon kannalta suotuisia liikkumistapoja ovat muun muassa kävely, patikointi, polkupyöräily ja melonta. Liikkuminen tulisi toteuttaa tarkoitukseen soveltuvilla reiteillä, kuten merkityillä kävely-, pyörä- sekä vaellusreiteillä. Ympäristöön ylimääräisiä

päästöjä kerryttäviä liikkumismuotoja, kuten autoilua, skootterilla ajoa ja moottoriveneilyä, kannattaisi välttää loman aikana tai ainakin valita näistä vähiten ympäristöä saastuttava vaihtoehto. Limassol tarjosi matkailijoille mahdollisuuden vuokrata erilaisia moottoriajoneuvoja niin liikkumiseen kuin myös aktiviteettien harrastamiseen. Vuokrafirmit tarjosivat runsaan valikoiman vesiskoottereita, henkilöautoja, mönkijöitä sekä skoottereita. Valitettavan usein matkailijat näyttivät suosivan moottoriajoneuvojen käyttöä liikkeessään lomansa aikana Limassolin alueella.

Reiteiltä ei pitäisi poiketa koskemattomaan luontoon, sillä tällainen toiminta kuluttaa turhaan ympäristöä. Luonnossa liikkeessä jälkeen ei tulisi jättää roskia eikä muitakaan jätteitä, vaan kaikki mukana ollut viedään myös pois luonnosta. Luonnossa kasvavia kasveja ei tulisi poimia eikä muutenkaan vahingoittaa. Samoin luonnossa asuvien eläinten tulisi antaa olla rauhassa niille kuuluvilla elinalueilla. Limassolin lomakohteessa oli kätevintä siirtyä paikasta toiseen kävellen ja alueelta löytyikin useita kävelyreittejä, puistoteitä sekä tien varsilla sijaitsevia jalkakäytäviä, joten kohteessa liikkuminen onnistui ympäristön huomioivalla tavalla. Tien varsilla kulkiessa tulee kuitenkin huomioida kohteelle ominainen, vilkas vasemmanpuoleinen liikenne. Hotellialueen lähellä sijaitsevalta rannalta oli raivattu puukasvustoa, jotta matkailijoiden käytössä olisi enemmän rantaviivaa. Rannan läheisyydestä löytyi vielä puu- ja pensaskasvillisuutta, joka oli suurimmaksi osaksi säästynyt matkailun mukanaan tuomilta vaikutuksilta. Rannan läheisyydessä oleva rantatie oli suosittu lenkkeilyreitti niin paikallisten kuin myös matkailijoiden keskuudessa.

#### Ympäristöystävällisten tuotteiden käyttö

Matkailija voi omilla tekemisillään ja valinnoillaan vaikuttaa matkan aikana syntyvien jätteiden määrään. Muovijätteen määrää voi vähentää pakkaamalla matkalle mukaan kangaskassi ostoksilla käyntiä varten. Kangaskassi on myös käytännöllinen ja vähän tilaa vievä matkakumppani. Päivittäistavara-kaupassa asioidessa ei tarvitse ottaa tarjolla olevaa muovipussia, koska kangaskassi ajaa muovipussin tehtävän. Kaupat tarjoavat asiakkaille muovipusseja niin kassoilla kuin myös hedelmä- ja kasvisosastolla. Matkailija voi huomaamattaan kerryttää yllättävät määrät muovijätettä lyhyenkin loman aikana. Muovipusseista kertyy yllättävän paljon jätettä ja sen hajoaminen on todella hidasta, kestäen jopa satoja vuosia. Heikosti toimivan kierrätyksen seurauksena luontoon päätyvä muovijäte saastuttaa ympäristöä ja vesistöissä

muovi voi tappaa merieläimiä ja vesilintuja, kun eläimet erehtyvät luulemaan muovia ravinnokseen.

Kangaskassin valintaa ostoskassiksi pidetään yleisesti ekologisimpana vaihtoehtona. On kuitenkin tutkittu, että ekologisimmaksi vaihtoehdoksi nousee kierrätysmuovista valmistettu kassi, jonka saaminen voi kuitenkin olla hankalaa johtuen kauppojen suppeasta valikoimasta. Kangaskassillakin voidaan nähdä omat huonot puolensa, kuten valmistusmateriaalin eli puuvillan viljelyyn käytetyn veden käytön runsas määrä. Puuvillaviljelykset sijaitsevat usein kuivilla seuduilla, jolloin käytössä oleva vesi on muutenkin vähissä. Köyhillä seuduilla viljelijöiden olo eivät välttämättä ole parhaat mahdolliset ja pellot työllistävät usein myös lapsia. Ostoskassin materiaalivalintaa tärkeämmäksi nousee ostoskassin runsas käyttömäärä, kassien oikeaoppinen kierrätys sekä täysien kassillisten osto. Näillä vinkeillä ostoskassia, materiaalista riippumatta, voi käyttää ekologisesti ja luontoa säästäen. (Ignatius 2009, 33–34.)

Usein matkailija kerryttää ympäristöön jätettä lähes huomaamattaan. Matkan aikana suihkussa käynti peseytymisineen sekä mahdollinen astioiden- ja vaatteiden pesu käyttämällä erilaisia puhdistustuotteita kerryttävät ympäristöön haitallisia aineita. Kohteen vedenpuhdistusjärjestelmä ei välttämättä ole samalla tasolla kotimaan kanssa, joten veteen kertyvät päästöt voivat pahimmassa tapauksessa päätyä puhdistamattomina vesistöihin ja näin ollen tuhota kasvi- ja eliölajeja. Saastumisen seurauksena luonnon monimuotoisuus kärsii ja pahimmassa tapauksessa harvinaisemmat lajikkeet voivat hävitä kokonaan. Valitsemalla puhdistustuotteiksi ympäristöystävällisiä ja luonnossa hajoavia tuotteita, voi omalta osaltaan vaikuttaa ympäristöön kertyvien päästöjen määrään.

#### Jätehuolto kohteessa

Useissa Välimeren lomakohteissa, kuten myös Kyproksella, jätehuolto ei ole yhtä kehittynyt ja tehokas kuin Suomessa, joten matkailijalla tulisi kiinnittää erityistä huomiota kohteessa oleskelun aikana kertyvien jätteiden määrään. Paljon voi vaikuttaa omilla valinnoillaan. Kaupasta kannattaa valita paperi-, pahvi- ja kartonkipakkauksiin pakattuja tuotteita muovipakkausten sijaan. Paperi-, pahvi- ja kartonkijäte hajoaa huomattavasti tehokkaammin kuin muovijäte ja lisäksi kierrätysmahdollisuudet ovat usein paremmat kuin muovijätteellä.

Limassolin lomakohteessa jätehuolto ja jätteiden lajittelu olivat Suomen toimintaa jäljessä, mutta kuitenkin kehittymistä oli havaittavissa. Alueelta löytyi useita yleisiä jättesäiliöitä, joihin

jätteet oli mahdollista lajitella muovi-, metalli-, paperi- sekä sekajätteelle tarkoitettuihin säiliöihin. Säiliöt olivat varustettu kuvallisilla sekä kirjallisilla ohjeilla ja ohjeistus oli matkailijoita ajatellen käännetty myös englanniksi. Yleisistä säiliöistä ei löytynyt muille keräysjätteille tai biojätteelle omaa säiliötä. Alueen jätehuollon ongelmana voi nähdä yleisten säiliöiden tyhjen-nyksen ja poisviennin toteutuksen asianmukaisella tavalla. Jättesäiliöt olivat usein täyteen ah-  
dettuja, jätteet eivät mahtuneet säiliöihin, säiliöiden ympäristö haisi pahalle ja jätteiden oikea-  
oppisesta lajittelusta ei ollut tietoaakaan. Samaan säiliöön ja sen läheisyyteen oli saatettu tuoda  
paperi-, muovi- ja lasijätettä sekä elintarvikkeita. Limassolissa jätteisiin saattoi törmätä myös  
tienvarsille kasattujen jätteiden osalta. Ihmiset olivat jättäneet tarpeettomaksi jääneitä tavaroita  
tienvierustoille, jossa ne olivat liikenteen ja ympäristön haittana.

Limassolin maaseudulla ihmisten kasaamia jätetasoja oli huomattavasti enemmän kuin kes-  
kusta-alueella ja niistä oli ajan saatossa muodostunut oikeita kaatopaikkoja. Tällainen toimin-  
ta kertoo ihmisten piittaamattomuudesta ympäristöä kohtaan ja alueen kehittymättömyydestä  
kierrätyksen suhteen. Limassolin alueella oli myös isompia jätteenkierrätysastioita, joihin oli  
mahdollista toimittaa esimerkiksi talouksissa kertyvää jätettä. Jätteet oli mahdollista lajitella  
muovi-, metalli-, paperi-, lasi- sekä sekajättesäiliöihin. Säiliöihin tuodut jätteet mahtuivat säili-  
öiden sisälle ja säiliöt olivat todennäköisesti tyhjennetty ajallaan, joten jätehuolto isompien  
kierrätysastioiden osalta vaikutti toimivan.

Hotelleiden kannattaa opastaa matkustajia oikeaoppiseen kierrätykseen alueella ja sisällyttää  
sen mukaisia toimintatapoja ja -ohjeita hotellihuoneista löytyviin hotellikirjasiin. Tällä tavalla  
matkailija saadaan tietoiseksi ympäristötietoisesta toiminnasta ja otetaan askel kohti kestävä  
kehitystä.

#### Ongelmajätteen kierrätys

Kohteessa oleskelun aikana matkailijalla voi kertyä ongelmajätettä. Ongelmajätteeksi luokitel-  
laan esimerkiksi erilaiset akut ja patterit. Matkailijalla voi kulua useita pattereita ja akkuja, joi-  
ta tarvitaan loman aikana kovassakin käytössä oleviin analogisiin ja digitaalisiin kameroihin  
sekä videokameroihin. Matkan aikana kertynyt ongelmajäte kannattaa viedä mukanaan koti-  
maahan. Ongelmajätteen käsittely ja kierrätyksen toteutus eivät välttämättä ole yhtä kehitty-  
neitä kuin Suomessa. Käsittelyn puutteiden seurauksena ongelmajätteet voivat päätyä luon-  
toon, aiheuttaen ympäristön saastumista.



## Energian säästö hotellihuoneessa

Matkan aikana matkailija voi huomaamattaan kuluttaa suuria määriä kohdemaan energiavaroja. Omalla toiminnallaan ja valinnoillaan matkailija voi kuitenkin vaikuttaa energian kulutukseen. Energiaa kuluu etenkin sisätiloissa oleskellessa, eli matkailijan kohdalla hotellihuoneessa. Erilaiset sähkölaitteet, kuten valot, lämmitin, ilmastointilaitteet, televisio sekä huoneistohotellin kohdalla ruoanvalmistuslaitteet, kuten liesi, mikroaaltouuni, kahvinkeitin, kuluttavat kaikki energiaa. Nämä laitteet tulisi muistaa sammuttaa aina huoneesta poistuesssa, jotta välttyttäisiin sähkön ja energian turhalta kulumiselta. Laitteet on hyvä pitää suljettuina aina kun niitä ei tarvita myös hotellihuoneessa oleskelun aikana. Huoneistohotelli Estellassa energian sekä veden säästäminen oli otettu huomioon hotellikirjasessa, joka löytyi jokaisesta hotellihuoneesta. Hotellikirjasesta löytyi hyödyllisiä vinkkejä energian säästämiseen, joita noudattamalla jokainen matkailija pystyi omalta osaltaan vaikuttamaan energian kulutukseen.

## 7.9 Vedenkulutus

Matkailija kuluttaa lomamatkansa aikana keskimäärin enemmän vettä kuin kotimaassa ollessaan. Vedenkulutus kasvaa etenkin peseytymisen sekä vedessä tapahtuvien harrasteiden osalta. Lämpimissä lomakohteissa matkailijat suosivat vesipuistoja ja erilaisia kylpylöitä. Tällaiset vapaa-ajanviettomahdollisuudet eivät ole ekologisesti kannattavia, sillä ne kuluttavat huomattavia määriä vettä. Samalla kuluu energiaa veden puhdistamiseen, vaihtamiseen sekä lämmitämiseen. Limassolin lomakohteessa sijaitseva Fassourin vesipuisto, joka oli suosittu vierailukohde niin matkailijoiden kuin myös paikallisten keskuudessa. Vesipuiston ylläpitämiseen kuluu suhteellisen paljon vettä, kun otetaan huomioon veden puhdistukseen ja ihmisten peseytymiseen käytetyt vesimassat. Käytetyt vesivarat verottavat osansa paikallisten käyttöön tarkoitetuista vesivaroista, jotka ovat useissa lämpimissä lomakohteissa muutenkin rajalliset. Kesällä 2009 Kyproksella vallitsi vesipula, joka oli seurausta vähäsateisten talvien aiheuttamasta pohjavesien vähydestä. Vesipulan vuoksi Kyproksen hallitus toivoi paikallisten ohella myös matkailijoita kiinnittämään huomiota veden säästämiseen. Vedenpuutteen seurauksena paikallisten vedenkäyttöä säännösteltiin ja välillä oli päiviä, jolloin talouksien vedentulo katkaistiin. Toistaiseksi kohteen matkailijoiden vedenkäyttöä ei ole rajoitettu. Vesipula on vaikuttanut alueen paikallisen väestön arkiaskareiden hoitamiseen, kuten esimerkiksi ruoanlaittoon, astioiden pesuun, pyykin pesuun, siivoamiseen sekä peseytymiseen. Osittain vesipulas-

ta johtuen paikalliset ihmiset ovat alkaneet suosia hotellien tarjoamia allaspalveluja. Estella - huoneistohotellin allasalue oli erityisesti viikonloppuisin paikallisten lapsiperheiden suosiossa. Uima-altaan läheisyydestä löytyi myös suihkut, joissa oli mahdollista peseytyä altaasta poistumisen jälkeen. Paikallisilta ei peritty uima-allaspalveluista erillistä maksua, mutta hotelli oletti heidän suosivan tarjolla olevia allasbaaripalveluita. Hotelli kehottaa uima-altaan käyttäjiä käymään allasalueen suihkussa ennen altaaseen menoa. Kehotus voidaan nähdä ekologisena, koska näin toimimalla uima-altaan veden vaihtoväli pitenee.

Jokainen matkailija voi omalla toiminnallaan vaikuttaa vedenkulutukseen. Vedenkäytön säännöstelyyn kannattaa kiinnittää huomiota niin peseytymisen kuin myös mahdollisten astioiden- sekä pyykinpesun yhteydessä. Peseytymisessä voi säästää vettä sulkemalla vesihana shampooon ja saippuan levityksen ajaksi. Suihkussa käynti on parempi vaihtoehto verrattuna ammeessa kylpemiseen, koska ammeen täyttö kuluttaa useita kymmeniä litroja vettä. Suihkukäynnit tulisi pitää lyhyinä, jotta vedenkäyttö pysyisi mahdollisimman ekologisena. Pidemmillä lomamatkoilla matkailija voi kokea pyykinpesun tarpeelliseksi. Pyykit voi pestä itse tai hyödyntää tarjolla olevia pesulapalveluja. Kaksi viikkoa kestäneen Limassolin valmismatkan aikana pyykit pestiin itsenäisesti käsienpesualtaassa, johon oli laskettu tarvittava määrä vettä. Huoneistohotelli Estella tarjosi asiakkailleen maksullisia pesulapalveluja ja hotellin läheisyydestä löytyi myös suurempaan ketjuun kuuluva pesula. Vaatteiden pesu omatoimisesti on taloudellisempaa sekä ekologisempaa kuin vaatteiden peseminen pesulassa, jolloin koneita voidaan pyörittää puolityhjinä. Paikallisen pesulan suosiminen on eettisesti kannattavaa, mutta sen puuttuessa kohteesta pesulapalveluiden käyttö kannatti jättää väliin. Huoneistohotelliin majoittuessa pestäviä astioita kertyy ruoan valmistuksen ja ruokailun yhteydessä. Vedenkulutuksen minimoimiseksi astioiden pesu tulisi suorittaa vadissa tai pesualtaassa, johon vesi on laskettu etukäteen.

Matkailija voi vaikuttaa myös hotellin vedenkulutukseen omalla toiminnallaan. Hotellin uima-altaalla uimisen sijaan kannattaa suosia meressä uintia, sillä altaiden täyttöön kuluu satoja litroja vettä. Tämän lisäksi altaiden puhdistuksesta kertyy ympäristölle haitallisia aineita. Matkailija voi vaikuttaa vedenkulutukseen pyytämällä hotellihenkilökuntaa vähentämään käytössään olevan hotellihuoneen siivoukset ja liinavaatteiden vaihtamista. Hotellit kuluttavat huomattavan määrän vettä huoneiden puhtaanapitoon sekä liinavaatteiden ja pyyhkeiden pesemiseen. Huoneistohotelli Estellassa huoneistot siivottiin perusteellisesti kahdesti viikos-

sa, jolloin myös linavaatteet vaihdettiin. Neljä kertaa viikossa tehtiin pienimuotoisempi siivous, johon kuului vuoteiden petaus, lattioiden lakaisu ja roska-astioiden tyhjennys.

### Juomaveden käyttö

Useissa Välimeren maiden lomakohteissa matkailijan kannattaa suosia juomavetenä pullotettua vettä, sillä hanavesi ei useinkaan ole täysin puhdasta. Pullovesien ylimääräistä ostamista on kuitenkin syytä välttää, niistä kertyvän muovijätteen vuoksi. Lisäksi kannattaa suosia suuria pulloja pienten sijaan ja valita kierrätettäviä pulloja. Kaupasta kannattaa valita lähellä tuotettua vettä, sillä pullojen pitkät kuljetukset maasta toiseen tuottavat ympäristölle haitallisia kasvihuonekaasuja. Pullotetun veden juominen tulee pidemmällä lomamatkoilla kalliiksi matkailijalle. Ekologisin ja taloudellisin ratkaisu olisi hankkia lomamatkalle vedenpuhdistin, jonka avulla hanavedestä saadaan juomakelpoista.

Esimerkkinä tästä voidaan sanoa, että vuoden 2007 aikana maapallolla juotiin 206 miljardia litraa pullotettua vettä. Näiden pullojen valmistukseen, kuljetukseen sekä kierrättämiseen kuului arviolta noin 70 miljardia litraa öljyä. Tällä polttoainemäärällä kuljetettaisiin vuoden aikana 25 miljoonaa autoa. Alhaisen hygieniatason maissa pullotetun veden juominen on järkevää ja perusteltua, toisin kuin esimerkiksi Suomessa, jossa pullotettua vettä ostetaan arviolta 100 miljoonaa litraa vuodessa eli noin 14 litraa henkilöä kohden. Lisäksi pullovesien bakteeripitoisuus on satakertainen hanaveteen verrattuna, joten hanaveden juomista Suomessa voidaan pitää täysin turvallisena ja ekologisenä vaihtoehtona. (Rautio 2009, 70–71.)

### 7.10 Paluu kotimaahan

Matkan aikana toteutettuja kestävän kehityksen mukaisia toimintamalleja voi hyödyntää myös matkan jälkeen kotimaahan palatessa. Kestävän kehityksen huomiointi omassa toiminnassa kannattaa ottaa osaksi jokapäiväistä elämää ja siihen kuuluvia valintoja, jolloin toimintatavoista kehittyvät rutiineja ja ekologista ajattelumallia on helppo ylläpitää ilman suurempia ponnistuksia. Jopa pienet, yksilötasolla tehdyt valinnat ja teot nousevat merkittäviksi pyrkiesä kohti kestävämpää kehitystä tulevaisuudessa.

## 8 KESTÄVÄ KEHITYS AURINKOMATKOJEN HOTELLIEN TOIMINNASSA LIMASSOLISSA

Tässä osassa opinnäytetyötä käsitellään lomakehaastattelun avulla kerättyä aineistoa Aurinkomatkojen hotellien kestävän kehityksen mukaisesta liiketoiminnasta Kyproksen Limassolissa. Koottua aineistoa käydään läpi teorian tiedon avulla luotujen lomakehaastattelujen pohjalta. Lomakehaastattelussa esiintyviä kestävän kehityksen eri osa-alueita tutkitaan erillisinä osioina ja annettujen vastausten perusteella hotelleiden kestävän kehityksen toteutumista verrataan toisiinsa.

Lomakehaastatteluista saatujen vastausten perusteella jokainen tutkimuskohteena olleista hotelleista toteutti omasta mielestään suhteellisen hyvin kestävän kehityksen mukaista liiketoimintaa. Kaksi kyselyyn vastanneista hotelleista, hotellit 1 ja 2, olivat suhtautuneet kriittisemmin vastausten antamiseen, jonka pystyi havaitsemaan annettujen myönteisten vastausten lukumäärästä. Hotelli 3 oli vastannut myönteisesti lähes jokaiseen lomakehaastattelussa esiintyvään kysymykseen.

Haastattelulomakkeissa kysymysten vastausvaihtoehtoina olivat kyllä ja ei. Tästä johtuen hotelli on voinut valita kyllä -vaihtoehdon, vaikka yrityksen toiminnassa toteutettaisiin kyseistä käytäntöä vain osittain. Mikäli vastausvaihtoehdon olisi voinut valita asteikolta yhden ja viiden väliltä, olisi vastausten luotettavuus kasvanut ja saadut tulokset olisivat olleet vertailukelpoisempia. Laajempien vastausvaihtoehtojen puuttuessa haastattelulomakkeilla kerättyjä vastauksia ja niiden luotettavuutta voidaan pitää kyseenalaisina. Ennen aineiston syvällisempää käsittelyä kerrotaan taustatietoa tutkimukseen osallistuneista Aurinkomatkojen hotelleista, joka voi olla apuna aineiston hahmottamisessa.

### 8.1 Taustatietoa hotelleista

Tutkimuksen aineistonhankintamenetelmänä käytetty lomakehaastattelu jaettiin tutkimuskohteena olleisiin hotelleihin kaksi viikkoa kestäneen valmismatkan aikana. Tutkimuskohteina olivat Kyproksen Limassolissa sijaitsevat Aurinkomatkoilla käytössä olevat hotellit. Tutkimuskohteisiin kuului kaksi hotelliä sekä yksi huoneistohotelli. Hotellit erosivat toisistaan muun muassa koon, sijainnin, hotelli- ja ympäristöluokituksen sekä tarjottavien palveluiden

osalta. Tutkittavat hotellit olivat kooltaan selkeästi suurempia verrattuna tutkimuskohteena olleeseen huoneistohotelliin. Yksi hotelleista sijaitsi selkeästi lähempänä keskustaa kuin muut kaksi tutkittavista kohteista. Hotelleille annettu paikallinen luokitus oli jokaisen hotellin kohdalla eri vaihdellen kahden ja neljän tähden välillä. Tämän ohella myös hotellien ympäristöluokitus erosi jokaisen tutkittavan kohdalla. Yhdellä hotelleista ei ollut lainkaan ympäristöluokitusta, kun taas kahdella tutkittavista ympäristöluokitukset ulottuivat yhteensä ja kahteen tähteen. Jokainen hotelleista tarjosi asiakkailleen mahdollisuuden ruokailuun, hyödyntäen hotellin tuottamia ravintolapalveluita. Tutkittavien kohteiden huoneiden varustetasoon kuului lämmitys sekä ilmastointi. Yhdessä tutkittavista hotelleista ilmastointia oli rajoitettu, kun taas yhdessä se oli saatavilla vain lisämaksusta. Yhden hotellin osalta ilmastointi sisältyi matkan hintaan.

Taulukko 1. Hotellien perustiedot (n=3)

Hotelli	Rakennusvuosi	Huoneita/huoneistoja	Etäisyys keskustaan	Lämmitys	Ilmastointi	Paikallinen luokitus	Ympäristöluokitus
1.	1968	282	5,5 km	on	on	****	**
2.	1991	159	2,5 km	on	rajoitettu	***	-
3.	1980	39	5,5 km	on	lisämaksusta	**	*

## 8.2 Kestävä kehitys majoitustoiminnassa

Kyselylomakkeen ensimmäisessä osa-alueessa selvitettiin kestävän kehityksen toteutumista hotellin majoitustoiminnassa. Annettujen vastausten perusteella kaksi kyselyyn vastanneista hotelleista toteuttaa majoitustoimintaansa kestävän kehityksen periaatteet huomioivalla tavalla. Yksi kyselyyn vastanneista hotelleista, hotelli 1, eroaa valittujen vastausten perusteella kahdesta muusta hotellista. Hotelli 1 on saanut Aurinkomatkojen pisaraluokituksessa kaksi pisaraa, joten valittujen myönteisten vastausten vähäisestä määrästä huolimatta hotellia ei voida suoraan luokitella kestävän kehityksen osalta heikoimmaksi hotelliksi. Vastauksien perusteella voidaan päätellä, että hotelli 1 on tässä osiossa ollut vastaajana kriittisempi kuin kaksi muuta lomakehaastatteluun vastanneista hotelleista ja pohtinut vastauksien antoa pidempään. Hotellien majoitustoiminta -osiossa kysyttiin energiansäästöön liittyvistä asioista, jotka

oli vastausten perusteella otettu huomioon jokaisessa hotellissa, lukuun ottamatta hotelli 1:stä, jossa vastausten antamiseen oli suhtauduttu muita kriittisemmin. Hotellien antamiin vastauksiin tulee suhtautua hieman varauksella, koska vastausten luotettavuutta voidaan arvioida omien kokemusten pohjalta. Omakohtaista kokemusta kertyi etenkin majoituskohteena toimineesta hotelli 3:sta. Hotellin antamia vastauksia energian säästötavoista voidaan pitää ainakin tietyiltä osin luotettavina, sillä esimerkiksi hotellihuoneiden lamput olivat varustettu energiaa säästävillä polttimilla, ja hotellihenkilökunta opasti asiakkaita energiansäästämismahdollisuuksien osalta.

Majoitustoimintaa käsittelevässä osiossa oli huomioitu myös sosiokulttuurisen ympäristön näkyminen hotellin toiminnassa. Jokainen kyselyyn vastanneista hotelleista huomioi toiminnassaan sosiokulttuurisen ympäristön, mutta hotelli 1 oli jälleen vastannut kriittisemmin lomakkeessa esitettyihin kysymyksiin. Hotelli 3:n antamiin vastauksiin voidaan vedota omien kokemusten pohjalta, jolloin ne vaikuttavat osittain kyseenalaisilta. Lomakehaastattelun vastausten perusteella hotelli 3 suosii paikallisen väestön työllistämistä, mutta todellisuudessa työntekijät koostuivat pääosin ulkomaalaisista työntekijöistä, kuten suomalaisista. Majoitustoiminta -osiossa käsiteltiin myös kierrätystä ja jätteiden vähentämistä. Antamien vastausten perusteella hotellit huomioivat kierrätyksen suhteellisen hyvin majoitustoiminnassaan. Vastauksien antaminen on ollut kriittisempää hotelli 1:n ja hotelli 2:n kohdalla. Sen sijaan hotelli 3:n vastausten perusteella heidän kierrätysasioiden huomioiminen näyttäisi olevan kaikilta osin kunnossa. Tässäkin tapauksessa hotelli 3:n antamia vastauksia voidaan kritisoida omiin kokemuksiin sekä pisaraluokitukseen vedoten. Hotelli 3 on saanut Aurinkomatkojen pisaraluokituksessa vain yhden pisaran, jonka puitteissa kestävän kehityksen toimintamallit eivät voi olla siinä määrin kunnossa mitä lomakehaastatteluun täytetyt vastaukset antavat ymmärtää. Vastausten mukaan hotelli 3 erottelee eloperäisen jätteen sekä käyttää erillisiä astioita kiinteälle jätteelle. Todellisuudessa hotelli laittaa kaikki jätteet samaan säiliöön, jolloin jätteen erottelu jää tekemättä.

### 8.3 Kestävä kehitys kuljetustoiminnassa

Lomakehaastattelun toisessa osa-alueessa selvitettiin kestävän kehityksen periaatteiden toteutumista hotellien kuljetustoiminnassa. Osa-alue käsitteli kuljetustoimintaa niin veden säästämisen kuin myös kuljetuksen järjestämisen näkökulmasta. Veden säästämisen osalta yksi ho-

telleista, hotelli 3 erottui selkeästi kahdesta muusta haastatteluun vastanneesta hotellista. Vastausten perusteella hotelli 3 huomioi veden säästämisen kaikkien kysymysten kohdalla, hotelli 1 oli ollut vastausten antamisen suhteen hieman kriittisempi, ja hotelli 2 oli vastannut vain kahteen kohtaan myönteisesti. Esimerkkinä veden säästämisestä vain hotelli 3 hyödynsi sadevettä puutarhan kastelussa. Hotelli 1 ja hotelli 3 kontrolloivat veden kulutusta tehokkaasti sekä omistivat järjestelmän veden kulutuksen vähentämiseksi ja optimoimiseksi. Lisäksi hotelli 1 ja hotelli 3 suosivat vähemmän ympäristöä kuormittavia kemikaaleja veden puhdistamisessa. Hotelli 2 oli veden säästämisen suhteen kahta muuta hotellia heikompi. Hotelli 2 ei ole saanut Aurinkomatkojen kestävän kehityksen pisaraluokituksessa yhtään pisaraa, joka ilmenee etenkin veden säästämistä käsittelevässä osiossa.

Kuljetuksen toteutusta käsittelevään osioon annetut vastaukset ovat kahden hotellin, hotelli 1:n ja hotelli 3:n, välillä identtiset. Edellä mainitut hotellit vastasivat neljään kohtaan myönteisesti. Jälleen hotelli 2 erottui kahdesta muusta hotellista annettujen vastausten määrällä, joka vastasi myönteisesti kahteen esitettyyn kysymykseen. Jokainen hotelleista kuitenkin tarjoaa tietoa julkisen liikenteen käyttömahdollisuuksista kohteessa sekä mielekkään, julkista liikennettä hyödyntävän tavan saapua kohteeseen. Lisäksi esimerkiksi hotelli 1 ja hotelli 3 tarjoavat asiakkailleen pyörävuokrausmahdollisuuden sekä turvalliset pyöräily- ja kävelyreitit. Annetuista vastauksista huolimatta polkupyörävuokrausmahdollisuus löytyi vain erillisistä vuokrausliikkeistä. Hotellit voivat kuitenkin auttaa ja opastaa asiakkaita pyörien vuokraamisessa ja todennäköisesti tätä hotellit ovat tarkoittaneet vastatessaan kysymykseen myöntävästi. Yksikään lomakkeen täyttäneistä hotelleista ei rohkaise asiakkaita vähentämään autojen käyttöä tai suosi vaihtoehtoisten kuljetusmuotojen käyttöä.

#### 8.4 Kestävä kehitys ravintolapalveluissa

Kolmannessa osa-alueessa käsiteltiin kestävän kehityksen esiintymistä osana hotellin ravintolapalveluita. Lomakehaastattelun tässä osa-alueessa huomioitiin ruoan käyttö, luonnonvarojen tehokas käyttö sekä poisheittämisen välttäminen. Ruoan käyttö -osion vastaukset olivat jokaisen haastatteluun vastanneen hotellin osalta melko yhtenevät. Kaksi hotelleista, hotelli 1 ja hotelli 2, olivat jättäneet yhden kohdan täyttämättä, kun taas hotelli 3 oli vastannut jokaiseen kohtaan myönteisesti. Yksikään kyselyyn vastanneista hotelleista ei tarjoile ruokalistallaan uhanalaisia lajeja, ja ruoan valmistus toteutetaan hyödyntäen luonnollisia menetelmiä.

Muista lomakehaastatteluun vastanneista hotelleista poiketen hotelli 3 suosii paikallisesti tuotettuja ja luonnonmukaisesti viljeltyjä tuotteita. Tämä hotelli 3:n antama tieto voidaan kuitenkin osittain kyseenalaistaa vedoten omakohtaisiin kokemuksiin. Useat hotellin ravintolan ruoista olivat peräisin pakasteista. Toisaalta lihatuotteet hankittiin ravintolaan läheisestä liha-kaupasta, jossa tuotteet todennäköisesti olivat paikallisesti tuotettuja.

Luonnonvarojen tehokasta käyttöä käsittelevässä osiossa kahden hotellin, hotelli 1:n ja hotelli 3:n, antamat vastaukset olivat hyvin samantasoisia. Tämän osion vastausten osalta hotelli 2 erottui vain hieman muista hotelleista. Vastausten perusteella jokainen hotelli suosii ympäristölle turvallisia puhdistusaineita, uusiutuvia energiavaroja ja vähän energiaa kuluttavia laitteita, huolehtii höyrykattiloiden kunnosta sekä kouluttaa henkilökunnan veden- ja energiansäätöön. Lisäksi kaksi hotelleista, hotelli 1 ja hotelli 3, suosivat vähän energiaa kuluttavaa valaistusta. Kahdesta muusta kyselyyn vastanneesta hotellista poiketen hotelli 3 on varustanut käymälöidensä pesualtaat automaattisilla vedenkatkaisijoilla.

Ravintolapalveluihin keskittyvän osa-alueen viimeisessä osiossa käsiteltiin hotellin ravintolassa syntyvän jätteen ja tavaran poisheittämissä välttämisen sekä kierrätyksen järjestämisen toteutumista. Hotelli 3 erosi kahdesta muusta hotellista vastaamalla myönteisesti jokaiseen esitettyyn kohtaan, kun taas hotelli 1 oli jättänyt kaksi kohtaa tyhjäksi. Hotelli 2 jätti neljä kohtaa täyttämättä, minkä perusteella sitä voidaan pitää vastanneista hotelleista heikoimpana kierrätyksen toteutumisen suhteen. Toisaalta toiset vastaajina olleista hotelleista ovat voineet olla kriittisempiä vastausten antamisen suhteen kuin toiset ja näin ollen annettuja vastauksia voidaan pitää kyseenalaisina. Joka tapauksessa vastausten perusteella jokainen haastatteluun vastannut hotelli esimerkiksi suosii uudelleen käytettäviä ja kierrätettäviä säilytysastioita sekä valkaisuaineita tuotteita, käyttää käsienkuivaajia käsipaperien sijasta sekä on varustanut tupakointialueet tuhkakupeilla. Jokainen hotelleista myös takaa haitallisten materiaalien asianmukaisen hävittämisen sekä luovuttaa tarpeettomat laitteet hyväntekeväisyyteen. Lisäksi hotelli 1 ja hotelli 3 suosivat uudelleen ladattavien pattereiden käyttöä sekä tiedottavat jätteen lajittelusta yrityksen sisäisesti. Muista hotelleista poiketen hotelli 3 kompostoi tai luovuttaa käyttämättömän ruoan alueen yhteisöille sekä valitsee kierrätettäviä vaihtoehtoja aina kun mahdollista. Vastauksia tarkkaillen on hyvä muistaa vastausten tulleen ajattelevilta ja tuntevilta aidoilta ihmisiltä, joten vastausvalintaan on voinut vaikuttaa hetkittäiset tunnetilat. Toiset vastaajista ovat todennäköisesti olleet kriittisempiä ja pohtineet pidempään vastausvaihtoehtojen valintaa, joka on havaittavissa täytettyjen lomakehaastatteluiden vastauksista.



## 9 POHDINTA

Tässä osassa opinnäytetyötä käsittelemme läpikäytyä opinnäytetyöprosessia alusta loppuun saakka. Tuomme esille ajatuksia, jotka nousivat esille tämän prosessin aikana. Otamme pohdinnassa huomioon myös matkan varrella opittuja asioita sekä kertyneitä kokemuksia.

Kestävän kehityksen liittäminen osaksi matkailua on ollut kasvava puheenaihe eri medioissa etenkin viimeisten vuosien aikana. Ihmiset suhtautuvat jokapäiväisessä elämässään yhä vastuullisemmin ympäristöasioihin, ja tämän myötä myös ympäristön huomioiva, vastuullinen matkailu, on kasvattanut kysyntää. Joka tapauksessa vielä on kuitenkin matkaa siihen tilanteeseen, jossa jokainen yksilö ottaa omissa valinnoissaan ympäristön huomioon.

Opinnäytetyön aiheeseen päädyimme yhteisen mietinnän tuloksena. Aiheena kestävä kehitys kiinnosti meitä molempia, ja sen yhdistäminen osaksi valmismatkaa nähtiin haasteellisena, mutta kuitenkin toteutuskelpoisena vaihtoehtona opinnäytetyölle. Aiheenvalinnan yhteydessä syntyi halu lähteä tutkimaan, kuinka kestäväan kehitykseen kuuluvia toimintamalleja on mahdollista liittää osaksi valmismatkaa. Tämä onnistui mielestämme parhaiten toteuttamalla kenttätutkimus matkailijoiden suosimassa valmismatkakohteessa. Kenttätutkimuksen muodossa aiheesta sai mielestämme enemmän irti kuin toteuttamalla tutkimus ainoastaan olemassa olevan teorian pohjalta. Prosessin alkutekijöistä lähtien tarkoituksena oli myös koota kestäväan kehityksen toimenpiteitä kuvaava DVD. Kohteeksi valitsimme Kyproksen Limassolin, joka on tunnettu Välimeren rantalomakohteena. Kohteessa suoritettua havainnoinnin tukena toimi videokamera, jonka avulla saimme taltioitua tärkeää aineistomateriaalia tutkimukseen. Onnistuneen havainnoinnin tuloksena syntyi DVD, jonka avulla valmismatkalle lähtijöille voidaan tarjota hyödyllisiä ja käytännönläheisiä vinkkejä kestäväan kehityksen mukaisesta toiminnasta. Useimpia näistä vinkeistä matkailija voi hyödyntää myös matkan ulkopuolella jokapäiväisessä elämässä. Katsojalle välittyy seikkaperäisempää tietoa aiheesta DVD:n avulla. Sitä katsomalla hän todennäköisesti sisäistää tiedon paremmin kuin lukemalla aiheesta käsittelevää kirjallisuutta. Kohteessa toteutimme myös Aurinkomatkojen hotelleihin suunnatun kyselyn hotellien kestäväan kehityksen mukaisesta toiminnasta. Tietoa hotelleiden toiminnasta kerättiin haastattelulomakkeiden avulla, jotka jaettiin hotelleihin matkan aikana.

Aivan opinnäytetyöprosessin alussa laadimme suuntaa antavan sisällysluettelon, joka auttoi meitä pysymään annettujen raamien sisäpuolella. Työn etenemisen tueksi laadittiin myös ai-

kataulu, jonka noudattaminen vaati tekijöiltään jatkuvaa panostusta kohti yhteistä päämäärää. Välillä aikataulun johdonmukainen noudattaminen tuotti ongelmia, mistä johtui työn eteneminen vaihtelevalla tempolla.

Opinnäytteen teoriaosuuteen keräsimme tietoa niin painetuista kuin myös sähköisistä lähteistä. Painettuja lähteitä työemme teoriaosuuteen löytyi mielestämme melko vähän, jonka vuoksi Internetin antama tieto oli työemme etenemisen kannalta korvaamatonta. Opinnäytetyön lähteiden valinnassa pyrimme keskittymään mahdollisimman tuoreisiin teoksiin ja julkaisuihin, jotta opinnäytetyö sisältäisi mahdollisimman ajantasaista tietoa aiheesta. Yhtä tärkeää oli hyödyntää eri tietokannoista saatuja lähteitä mahdollisimman monipuolisesti. Toisaalta lähteiden valinnassa oli pysyttävä myös kriittisenä, jolloin turhat ja epäpätevät lähteet karsiutuvat pois. Mielestämme aikaa vievin osio työssämme oli teorian rakentaminen, koska sitä jäsennettiin ja tiivistettiin useaan kertaan lopulliseen muotoonsa.

Opinnäytetyöprosessin eri vaiheet ovat opettaneet meille paljon. Tämä työ ei valmistunut hetkessä, vaan sen tekemiseen kului alustava suunnittelutyö mukaan luettuna yhteensä lähes seitsemän kuukautta. Tämän ajanjakson aikana ehdimme käydä läpi useita erilaisia tuntemuksia, jonka myötä olemme kasvaneet valtavasti ihmisinä. Tartumme uusiin haasteisiin entistä varmemmin ottein ja emme jännitä vastaantulevia mahdollisia epäonnistumisia. Oppimisprosessin läpikäyminen kasvatti meissä järjestelmällisyyttä sekä keskittymis- ja paineensietokykyä. Työn tekeminen vaati jatkuvaa ideointia, pohdintaa, uuden tiedon lisäystä sekä useita korjailuja. Vielä näiden muutosten jälkeen nousi tunne, kuinka työstä saataisiin muokattua vielä kattavampi palvelemaan lukijoidensa tarpeita. Sanotaan, että opinnäytetyö ei tule koskaan valmiiksi vaan lopulta se on vain päästettävä menemään. Opinnäytetyöprosessin aikana vastaan tulleet työtehtävät on pitänyt useaan kertaan laittaa tärkeysjärjestykseen ja punnittava mistä työnteon aloittaa. Välillä on tullut aikoja, jolloin omat voimavarat ovat olleet vähissä. Tällöin toinen osapuoli on ollut apuna uuden inspiraation löytämisessä. Tekemällä opinnäytetyötä yhdessä olemme saaneet toinen toisiltamme ideoita ja täydentäneet toistemme ajatuksia omilla ehdotuksilla. Välillä olemme pitäneet tietoisesti taukoa opinnäytetyön työstämisestä, jotta aivot saivat käsitellä rauhassa työstettyä tekstiä ja samalla tuottaa uusia ajatuksia tukemaan työn edistymistä.

Aineistonhankintamatkan aikana saimme arvokasta kokemusta kenttätutkimuksen toteuttamisesta maassa, jonka kulttuuriympäristö poikkesi kotimaan totutusta. Kenttätutkimuksen toteuttaminen opetti meille käytännönläheistä, aktiivista sekä rohkeaa työskentelyotetta. Il-

man näitä matkan aikana sisäistettyjä toimintamalleja olisi ollut mahdotonta saada kenttätutkimus suoritetuksi ajallaan. Matkan aikana otimme kestävän kehityksen mukaiset toimintatavat huomioon myös omassa toiminnassamme. Tällä tavalla esimerkiksi vierailustamme koituvat päästöt pienuivät huomattavasti. Kestävän kehityksen mukaisiin toimintamalleihin perehtyminen niin suoritettuna valmistuksen kuin myös koko opinnäytetyöprosessin aikana on kasvattanut kiinnostustamme ekologisia, kestävän kehityksen toimintamalleja kohtaan. Tämän seurauksena aiomme ottaa kestävän kehityksen toimintamallit huomioon jatkossakin, olimme sitten lomamatkalla tai kotimaassa Suomessa. Tekemällä kestävän kehityksen mukaisista toimintatavoista jokapäiväisiä rutiineja ottamalla ne osaksi jokapäiväistä elämää ja turvaamalla näin omalta osaltamme ympäristön säilyvyys, tuetaan maapalloa kohti kestävä kehitystä.

Kohteen Aurinkomatkojen hotelleilta kerätyn tutkimusaineiston perusteella jokainen tutkimukseen vastannut hotelli toteutti suhteellisen hyvin kestävän kehityksen mukaista liiketoimintaa. Mielestämme annettuja tietoja voi kuitenkin kyseenalaistaa vertaamalla saatuja tuloksia Aurinkomatkojen kehittämään hotellien pisaraluokitukseen sekä matkan aikana kertyneisiin omakohtaisiin kokemuksiin. Myös kyselylomakkeen puutteellisen suunnittelun voidaan nähdä vaikuttaneen hotelleilta kerätyn aineiston vajavaisuuteen ja luotettavuuteen. Näistä tekijöistä johtuen voimme sanoa tutkimustulosten jääneen toivottua heikommiksi. Koemme kuitenkin oppineemme tästäkin tutkimusprosessista ja uskomme prosessin varrella kertyneistä kokemuksista olevan huomattavaa hyötyä tulevaisuudessa, esimerkiksi tutkimustyötä vaativissa työtehtävissä.

Kirjallisuuden ja havainnoinnin avulla työstetty DVD -aineisto kestävän kehityksen mukaisista toimintatavoista on mielestämme käyttökelpoinen ja hyödyllinen informaation lähde. DVD antaa matkailijalle käytännönläheisiä vinkkejä kestävyden huomioivista toimintatavoista ja auttaa oikeiden, ympäristöä säästävien, valintojen teossa. Opinnäytetyömme avulla halusimme omalta osaltamme tuoda ihmisille tietoisuutta kestävän kehityksen mukaisista toimintamalleista ja auttaa heitä ymmärtämään, kuinka pienilläkin muutoksilla voidaan tehdä paljon ympäristömme hyväksi. Mielestämme onnistuimme kiitettävästi tämän tavoitteen toteutumisessa. Kehittelemällä työstämämme DVD:n sisältöä yhä informatiivisemmaksi voitaisiin sitä hyödyntää valmistuskalle lähtijöiden tiedotuksessa, esimerkiksi esittämällä DVD lennon aikana kohteeseen. Näin matkanjärjestäjät voisivat tarjota matkailijoille tärkeää tietoa kestävän kehityksen huomioivista käyttäytymistavoista kohteessa sekä kantaa vastuunsa ympäristömme hyvinvoinnista.

## LÄHTEET

- Agrotourism - Holidays in the Cyprus Countryside. Cyprus, the island. 2004.  
<http://www.agrotourism.com.cy/cyprus/index.htm>. (Luettu 17.8.2009).
- Ahonen, S. 2001. Ekologisuus ja matkailu eivät sovi yhteen. *Ydin* 35, 9. Helsinki: Sadankomiteajulkaisujen tuki ry.
- Ahtola, J. 2003. Miten meistä tuli turisteja? Teoksessa T. Selänniemi (toim.) *Elämyksiä elämäsi - 40 vuotta Aurinkomatkoja*. Helsinki: Otava, 21–22, 39, 41.
- Ahtola, J. 2004a. Matkailun nykypäivä ja tulevaisuus. Teoksessa Suomalaisen Kirjallisuuden Seura (toim.) *Matkailijan ihmeellinen maailma- Matkailun historia vanhalta ajalta omaan aikaamme*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 294–304, 309–311, 313–317.
- Ahtola, J. 2004b. Matkailun perintö vanhalta ajalta uuden ajan alkuun. Teoksessa Suomalaisen Kirjallisuuden Seura (toim.) *Matkailijan ihmeellinen maailma- Matkailun historia vanhalta ajalta omaan aikaamme*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 18–19, 22, 39.
- Ahtola, J. 2004c. Teollistuva yhteiskunta mullistaa matkailun. Teoksessa Suomalaisen Kirjallisuuden Seura (toim.) *Matkailijan ihmeellinen maailma- Matkailun historia vanhalta ajalta omaan aikaamme*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 139.
- Ahtola, J., Koivunen, L., Korpela, K., Kostiainen, A. & Syrjämaa, T. 2004. Alkusanat. Teoksessa Suomalaisen Kirjallisuuden Seura (toim.) *Matkailijan ihmeellinen maailma- Matkailun historia vanhalta ajalta omaan aikaamme*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 7–8.
- Ahtola, J & Kostiainen, A. 2004. Teollistuva yhteiskunta mullistaa matkailun. Teoksessa Suomalaisen Kirjallisuuden Seura (toim.) *Matkailijan ihmeellinen maailma- Matkailun historia vanhalta ajalta omaan aikaamme*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 95, 116.
- Alasuutari, P. 1999. *Laadullinen tutkimus*. 3. uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.
- Almatours. Lomakohteet. Kohdetiedot.  
<http://www.almatour.fi/?nav=lomakohteet&subnav=kohde&kohde=126&tab=kohdetiedot>. (Luettu 17.8.2009).
- Aronen, J. 2002. Ekologinen jalanjälki mittaa ihmisen suhdetta luontoon. *Kumppani* 16.12.2002, 31-33. Helsinki: Kehitysyhteistyön palvelukeskus ry.
- Aurinkomatkat. Hyvä tietää. Ympäristötietoisien valinta.  
[http://www.aurinkomatkat.fi/yleiset/hyva\\_tietaa.asp?l=578](http://www.aurinkomatkat.fi/yleiset/hyva_tietaa.asp?l=578). (Luettu 16.8.2009).
- Aurinkomatkat. Kypros. Esittely.  
<http://www.aurinkomatkat.fi/maa/index.asp?a=3&pgid=9&score=2>. (Luettu 18.8.2009).
- Aurinkomatkat. Kyproksen opas. 2008. Helsinki: Edita Prima Oy.

Aurinkomatkat. Limassol. Asukasluku ja etäisyydet.

<http://www.aurinkomatkat.fi/kohde/kohdetiedot.asp?d=54&pgid=9&score=0>. (Luettu 17.8.2009).

Aurinkomatkat. Limassol. Harrastukset.

<http://www.aurinkomatkat.fi/kohde/kohdetiedot.asp?d=54&pgid=9&score=2>. (Luettu 17.8.2009).

Aurinkomatkat. Yritystiedot. Kestävän matkailun kymmenen sääntöä.

<http://www.aurinkomatkat.fi/yleiset/yritystiedot.asp?l=273>. (Luettu 1.8.2009).

Aurinkomatkat. Yritystiedot. Kestävän matkailun periaatteet toiminnassamme.

<http://www.aurinkomatkat.fi/yleiset/yritystiedot.asp?l=272>. (Luettu 15.8.2009).

Aurinkomatkat. Yritystiedot. Mitä me teemme kotimaan pääkonttorissamme?

<http://www.aurinkomatkat.fi/yleiset/yritystiedot.asp?l=277>. (Luettu 15.8.2009).

Aurinkomatkat. Yritystiedot. Sanoista tekoihin.

<http://www.aurinkomatkat.fi/yleiset/yritystiedot.asp?l=274>. (Luettu 15.8.2009).

Aurinkomatkat. Yritystiedot. Yritysinfo.

<http://www.aurinkomatkat.fi/yleiset/yritystiedot.asp>. (Luettu 14.8.2009).

Borg, P.1997. Kestävä kehitys – Kestävyys matkailussa? Teoksessa P. Borg & S. Condit (toim.) Kestävä matkailu - Kestävän matkailun julkaisuja 1. Savonlinna: Matkailualan verkostoyliopisto, 37, 39–42, 51–53.

Bulmer, R. 1992. Kypros- matkaopas. Porvoo-Helsinki-Juva: WSOY.

Cyprus.com. Full Cyprus Guide. Cyprus Weather and Climate. 2004-2009.

<http://www.cyprus.com/cyprus-tourist-info-things-to-know-climate.php>. (Luettu 17.8.2009).

Cyprus.com. Full Cyprus Guide. Things to Know about Cyprus. 2004-2009.

<http://www.cyprus.com/cyprus-tourist-info-things-to-know.php>. (Luettu 17.8.2009).

Cyprus Tourism Organisation- Languages and Religions.

[http://www.visitcyprus.com/wps/portal!/ut/p/c1/04\\_SB8K8xLLM9MSSzPy8xBz9CP0os3hXN0fHYE8TIwN3A2MDAyNXI2cPE48gA28jA6B8jG75YCMCusNB9pnFG-AAjgY-QeYQJhm7OBkaW3pamRkaGhgYW5ujymPajyFsYelkA5b1NvbyMTIwMLYz0\\_Tzyc1P1C3ljDD19dR0BFDNc3Q!!/dl2/d1/L2dJQSEvUUUt3QS9ZQnB3LzZfRUZBQVNjNDIwMDJROTAyMTAySlZOMzIyUTY!/. \(Luettu 17.8.2009\).](http://www.visitcyprus.com/wps/portal!/ut/p/c1/04_SB8K8xLLM9MSSzPy8xBz9CP0os3hXN0fHYE8TIwN3A2MDAyNXI2cPE48gA28jA6B8jG75YCMCusNB9pnFG-AAjgY-QeYQJhm7OBkaW3pamRkaGhgYW5ujymPajyFsYelkA5b1NvbyMTIwMLYz0_Tzyc1P1C3ljDD19dR0BFDNc3Q!!/dl2/d1/L2dJQSEvUUUt3QS9ZQnB3LzZfRUZBQVNjNDIwMDJROTAyMTAySlZOMzIyUTY!/)

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Falkenberg, T. 2000. Markalla Mallorcalla, kahdella Kanarialla – Suomalaisen chartermatkailun vuosikymmenet. Vantaa: Suomen Ilmailumuseon julkaisuja n:o 2.

Global.finland- kehityskysymykset ja globaalikasvatus. Mitä on kestävä kehitys?

<http://global.finland.fi/public/default.aspx?contentid=163998>. (Luettu 6.8.2009).

- Haugaard Nielsen, R. 2008. Lentoliikennekin alkaa vihertyä. *Tieteen Kuvalehti* 12.6.–2.7.2008, 56, 58. Norja: Bonnier Publications International AS.
- Hemmi, J. 1995. *Ympäristö- ja luontomatkailu*. Virolahti: Vapaa-Ajan Konsultit.
- Ignatius, A. 2009. Muovikassi- ekologinen valinta. *Kuluttaja* 42, 33-34. Helsinki: Kuluttajavirasto.
- Janssen, A. 1993. *Kypros- Matkalle mukaan*. Helsinki: Gummerus Kustannus Oy.
- Kalmari, H. & Kelola, K. 2009. *Vastuullisen matkailijan käsikirja*. Image Kustannus Oy.
- Koistinen, M. 2003. Eettisyys kiinnostaa nykypäivän kuluttajaa. *Koti* 64, 8-9. Vantaa: Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry.
- Koivunen, K. 2004a. Grand tourista romanttiseen matkailuun. Teoksessa *Suomalaisen Kirjallisuuden Seura (toim.) Matkailijan ihmeellinen maailma- Matkailun historia vanhalta ajalta omaan aikaamme*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 73, 85.
- Koivunen, K. 2004b. Massaturismin valtakausi. Teoksessa *Suomalaisen Kirjallisuuden Seura (toim.) Matkailijan ihmeellinen maailma- Matkailun historia vanhalta ajalta omaan aikaamme*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 233–234.
- Koivunen, K. 2004c. Teollistuva yhteiskunta mullistaa matkailun. Teoksessa *Suomalaisen Kirjallisuuden Seura (toim.) Matkailijan ihmeellinen maailma- Matkailun historia vanhalta ajalta omaan aikaamme*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 155.
- Kontinen, S. 2008. Voiko omatunto puhtaana lentää? *Energia* 23, 32. Helsinki: Talentum Media Oy.
- Korpela, K. 2004a. Massaturismin valtakausi. Teoksessa *Suomalaisen Kirjallisuuden Seura (toim.) Matkailijan ihmeellinen maailma- Matkailun historia vanhalta ajalta omaan aikaamme*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 224–225, 227–230, 232–233, 236–239, 240–241, 243, 245–246, 249.
- Korpela, K. 2004b. Matkailun nykypäivä ja tulevaisuus. Teoksessa *Suomalaisen Kirjallisuuden Seura (toim.) Matkailijan ihmeellinen maailma- Matkailun historia vanhalta ajalta omaan aikaamme*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 306–308.
- Kostiainen, A. 1998. Massaturismin historiallinen syntymä. Teoksessa *A. Kostiainen & K. Korpela (toim.) Mikä maa – Mikä valuutta? Matkakirja turismin historiaan*. Turku: Turun yliopiston historian laitoksen julkaisu n:o 35, 10, 13–14.
- Kostiainen, A. 2004a. Grand tourista romanttiseen matkailuun. Teoksessa *Suomalaisen Kirjallisuuden Seura (toim.) Matkailijan ihmeellinen maailma- Matkailun historia vanhalta ajalta omaan aikaamme*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 64.
- Kostiainen, A. 2004b. Johdanto. Teoksessa *Suomalaisen Kirjallisuuden Seura (toim.) Matkailijan ihmeellinen maailma- Matkailun historia vanhalta ajalta omaan aikaamme*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 10–12.

Kostiainen, A. 2004c. Matkailu modernissa maailmassa. Teoksessa Suomalaisen Kirjallisuuden Seura (toim.) Matkailijan ihmeellinen maailma- Matkailun historia vanhalta ajalta omaan aikaamme. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 221.

Kostiainen, A. 2004d. Matkailun nykypäivä ja tulevaisuus. Teoksessa Suomalaisen Kirjallisuuden Seura (toim.) Matkailijan ihmeellinen maailma- Matkailun historia vanhalta ajalta omaan aikaamme. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 304–305, 319.

Kuluttajavirasto. Matkustaminen. 2009. <http://www.kuluttajavirasto.fi/fi-FI/matkustaminen/>. (Luettu 20.11.2009).

Kuluttajavirasto. Valmismatka. Matkustaminen. 2009. <http://www.kuluttajavirasto.fi/fi-FI/valmismatka/>. (Luettu 20.11.2009).

Laitinen, J. 2009. Osta hyvä omatunto. Energia 24, 29, 31. Helsinki: Talentum Media Oy.

Larnakan ja Famagustan Suomi-Koulu Kypros. Kyproksen historiaa ja nähtävyyksiä. Kypros- Afroditen saari. <http://cysuomikoulu.wordpress.com/kyproksen-historiaa-ja-nahtavyyksia/>. (Luettu 17.8.2009).

Lomamatkat. Limassol ja Pafos. Hyvä tietää. 2009. [www.lomamatkat.fi/.../090409-Limassol-Pafos-tasku-K2009.pdf](http://www.lomamatkat.fi/.../090409-Limassol-Pafos-tasku-K2009.pdf). (Luettu 17.8.2009).

Marttinen, M., Matekovits, H. & Selänniemi, T. 2003. Tarinoita Aurinkomatkoista. Teoksessa T. Selänniemi (toim.) Elämyksiä elämääsi - 40 vuotta Aurinkomatkoja. Helsinki: Otava, 13–14, 17.

MTV3. Matkailu. Ulkomaat. 2008. Kypros panostaa ekomatkailuun. <http://www.mtv3.fi/matkailu/ulkomaat/uutiset.shtml?665704>. (Luettu 22.11.2009).

Mustonen, P. 2000. Kestävää matkailua? Kumppani 22.6.2000, 33. Helsinki: Kehitysyhteistyön palvelukeskus ry.

Paronen, H. 2000. Voiko matkailu olla ympäristöystävällistä? Kuluttaja 34, 42–43. Helsinki: Kuluttajavirasto.

Parrila, S. 2002. Perhepäivähoito osana suomalaista päivähoidon järjestelmää - Näkökulmia perhepäivähoidon laatuun ja sen kehittämiseen. Tutkimuksen luotettavuuden arviointia. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta.

<http://herkules.oulu.fi/isbn9514268741/html/x3671.html>. (Luettu 28.10.2009).

Pellinen, S. 2001. Ekomatkailua ei ole. Ympäristö 15, 8-9. Helsinki: Suomen ympäristökeskus.

Pesonen, H. 2004. Kalos orisate - Tervetuloa Kyprokselle! <http://www.mtv3.fi/matkailu/ulkomaat/matkakohteet.shtml/307686?Kypros>. (Luettu 23.11.2009).

Rautio, P. 2009. Välttämätön vesi. Voi hyvin 24, 70-71. Helsinki: A-lehdet Oy.

- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006a. KvaliMOTV- Menetelmäopetuksen tietovaranto. Havainnointi. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. [http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6\\_4.html](http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_4.html). (Luettu 5.9.2009).
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006b. KvaliMOTV- Menetelmäopetuksen tietovaranto. Reliabiliteetti. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. [http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3\\_3\\_2.html](http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_2.html). (Luettu 15.9.2009).
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006c. KvaliMOTV- Menetelmäopetuksen tietovaranto. Strukturoitu ja puolistrukturoitu haastattelu. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. [http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6\\_3\\_3.html](http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_3.html). (Luettu 2.9.2009).
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006d. KvaliMOTV- Menetelmäopetuksen tietovaranto. Teemahaastattelu. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. [http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6\\_3\\_2.html](http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html). (Luettu 2.9.2009).
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006e. KvaliMOTV- Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tutkimuksen arviointi - reflektointia. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. [http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3\\_3\\_3.html](http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_3.html). (Luettu 15.9.2009).
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006f. KvaliMOTV- Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tutkimuksen luotettavuus ja arviointi. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. [http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3\\_3.html](http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3.html). (Luettu 15.9.2009).
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006g. KvaliMOTV- Menetelmäopetuksen tietovaranto. Validiteetti. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. [http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3\\_3\\_1.html](http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_1.html). (Luettu 15.9.2009).
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006h. KvaliMOTV- Menetelmäopetuksen tietovaranto. Videotallenteet. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. [http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6\\_4\\_3.html](http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_4_3.html). (Luettu 5.9.2009).
- Salmi, H. 1994. Elokuva, turismi ja arkipäivä – Metodisia näkökulmia matkailun historiaan. Teoksessa T. Syrjämaa (toim.) Matkakuumetta – Matkailun ja turismin historiaa. Turku: Turun yliopiston historian laitos, Julkaisuja n:o 31, 19–20.
- Saukkonen, P. 1999. Matkailu ja globalisaatio. Helsinki: Media Screen Finland Oy.
- Selänniemi, T. 1994. Pakettimatka pyhään paikkaan – Suomalaisturistit Ateenassa. Jyväskylä: KOPI-JYVÄ Oy.
- Selänniemi, T. 1996. Matka ikuisen kesään – Kulttuuriantropologinen näkökulma suomalaisten etelänmatkailuun. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Simonen, K. 1997. Ekomatkailu kiinnostaa ihmisiä yhä enemmän. Unesco-Kuriiri 49, 19–20. Helsinki: Unesco-toimikunta.
- Simonen, K. 1999. Entä saasteet? Yhä enemmän lentämistä. Kuluttaja 33, 36–38. Helsinki: Kuluttajavirasto.
- Suomen suurlähetystö, Nikosia. Yleistietoa Kyproksesta. 2008. <http://www.finland.org.cy/public/default.aspx?nodeid=32212>. (Luettu 17.8.2009).



Suomi-Kypros yhdistys ry. Kyproksen tasavalta.

<http://www.suomikyprosyhdistys.fi/tietoa.htm>. (Luettu 17.8.2009).

Syrjämaa, T. 2004a. Matkailu modernissa maailmassa. Teoksessa Suomalaisen Kirjallisuuden Seura (toim.) Matkailijan ihmeellinen maailma- Matkailun historia vanhalta ajalta omaan aikaamme. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy, 172–173, 183–184, 188, 190, 194.

Syrjämaa, T. 2004b. Matkailun perintö vanhalta ajalta uuden ajan alkuun. Teoksessa Suomalaisen Kirjallisuuden Seura (toim.) Matkailijan ihmeellinen maailma - Matkailun historia vanhalta ajalta omaan aikaamme. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy, 24, 35.

Toivonen, H. 2007. Maksaisinko lentomaksun? Ympäristö 21, 15. Helsinki: Suomen ympäristökeskus.

Tricorona. Lentomatkan ilmastokompensaatio.

[www.travellink.fi/images/PC/sdeals/pdf/Tricorona\\_fi.pdf](http://www.travellink.fi/images/PC/sdeals/pdf/Tricorona_fi.pdf). (Luettu 1.10.2009).

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Törmänen, E. 2007. Tekniikka & Talous. Ympäristöystävällisyys ei paina lomapäätöksessä. <http://www.tekniikkatalous.fi/viihde/vapaa-aika/article36047.ece>. (Luettu 14.9.2009).

Uusitalo, H. 1996. Tiede, tutkimus ja tutkielma. 1.-3. painos. Porvoo: WSOY.

World Trade Organization. 2001. The tourism sector of Cyprus: a brief overview. [www.wto.org/english/news\\_e/news01\\_e/job01\\_22\\_cyprus.doc](http://www.wto.org/english/news_e/news01_e/job01_22_cyprus.doc). (Luettu 22.11.2009).

WWF. 2009. WWF:n hankkeita.

<http://www.wwf.fi/ymparisto/ekomatkailu/hankkeita.html>. (Luettu 19.11.2009).

## LIITTEET

LIITE 1. Kestävä kehitys osana yksilön valmismatkaa – Kypros Limassol -DVD

LIITE 2. Päiväkirja Kyproksen Limassolin valmismatkalta 9.6.–24.6.2009

LIITE 3. Suomenkielinen kyselylomake

LIITE 4. Englanninkielinen kyselylomake

LIITE 1. Kestävä kehitys osana yksilön valmistatkaa – Kypros Limassol -DVD

## LIITE 2. Päiväkirja Kyproksen Limassolin valmismatkalta 9.6.–24.6.2009

Päiväkirjan pohdinnoissa on käytetty apuna kirjallista sekä sähköistä teoriatietoa.

Lähteenä Vastuullisen matkailijan käsikirja, jossa kirjoittajina Kalmari, H. & Kelola, K. Kirja on tuotettu 2009 Mondon kustantamana. Paljon apua oli myös Aurinkomatkojen Internet-sivustoista, jotka löytyvät osoitteesta [www.aurinkomatkat.fi](http://www.aurinkomatkat.fi).

Aloitimme reissun suunnittelun vertailemalla eri matkanjärjestäjien äkkilähtöjä. Tavoitteena oli toteuttaa matka mahdollisimman pienellä budjetilla, minkä vuoksi päädyimme varaamaan matkan äkkilähdöistä. Olimme jo ennen matkan varaamista tutustuneet Aurinkomatkojen kestäväen kehityksen mukaiseen ympäristöohjelmaan, joka tuki päätöstämme valita äkkilähtöheidän kautta silmällä pitäen opinnäytetyötämme. Haluamme noudattaa ekologisen ja kestäväen kehityksen periaatteita koko matkamme ajan ja ottaa nämä periaatteet huomioon kaikissa matkan aikana tehtävissä valinnoissa.

Varasimme kahden viikon matkan Kyproksen Limassoliin Internetin välityksellä. Ekologisesti ajatellen sähköisen varausjärjestelmän suosiminen ei kuluta luonnonvaroja eikä aiheuta päästöjä luontoon, toisin kuin matkan varaaminen käymällä matkatoimistossa, käyttäen kulkemiseen henkilöautoa tai julkisia kulkuneuvoja. Kyproksen Limassol on aurinkolomakohteena suomalaisten matkailijoiden suosiossa, joten matkakohde tuki omalta osaltaan opinnäytetyöaihettamme.

Tiistai 9.6.2009

Lentomme kohteeseen lähti Helsinki-Vantaan lentokentältä keskiviikkoamuna klo 06.25, jonka vuoksi matkustimme Helsinkiin jo edellisenä iltapäivänä. Valitsimme junan kulkuneuvoksi, koska junan käyttö on ekologisempaa verrattuna henkilöautolla tai lentokoneella matkustamisesta koituihin päästöihin. Valitessamme yöpymistapaa, halusimme suosia mahdollisimman edullista ja kestäväen kehityksen kannalta parhaita vaihtoehtoja. Näin ollen yövyimme kaverimme luona Vantaalla, johon siirryimme Tikkurilan asemalta sujuvasti julkista juna-liikennettä hyödyntäen. Aamulla käytimme julkista linja-autoa siirryttäessä Helsinki-Vantaan lentokentälle.

Keskiviikko 10.6.2009

Nousimme lentokentällä Kyproksen Pafokseen suuntautuvaan koneeseen varhain keskiviikkoamuna. Lentomme oli suora ja se kesti kokonaisuudessaan neljä tuntia. Suosimalla suorita lentoja vähennetään useista nousuista aiheutuvia polttoainepäästöjä. Lentokoneella matkustaminen on matkustustapana vähiten ekologinen, mutta toisaalta täyteen lastattu lomalento kuormittaa ympäristöä vähemmän kuin esimerkiksi puolitäysinä lentävät reittilennot. Toisaalta myös yhden pitkän loman suosiminen vuodessa on ekologisempaa, kuin tehdä useita lyhyitä viikonloppulomia. Matkustimme turistiluokassa, joka on myös ekologisempaa verrattuna businessluokassa matkustamiseen, koska turistiluokassa mahtuu matkustamaan enemmän ihmisiä ja näin ollen päästöjä kertyy vähemmän henkeä kohden. Lisäksi suosimalla uusinta teknologiaa käyttäviä koneita vähennetään ilmastoon päätyvien päästöjen määrää. Finnair on lentokalustoltaan tunnetusti ekotehokas. Lennolla nautimme lämpimän aamupalan, eli kasvismunakasta, sämpylää ja jogurttia. Lomalennoilla ateriat kuuluu pakettihintaan.

Pafoksen lentokentälle saavuttuamme jatkoimme matkaa ennakkoon varatulla lentokenttäkuljetuksella kohti Limassolin lomakohdetta. Lentokenttäkuljetus tapahtui matkailijoilla täyteen lastatulla linja-autolla. Saavuimme puolen päivän jälkeen Estella huoneistohotelliin, jossa aurinkolomalaisille jaettiin huoneet. Maksoimme huoneemme ilmastoinnista ylimääräisen korvauksen kahden viikon ajalle. Ilmastoinnin lisäksi otimme hotellin tarjoaman mannermaisesta aamiaisen, joka maksoi 28 euroa henkilöltä per viikko. Valitsimme valmiin aamiaistarjoilun, koska on ekologisempaa niin veden kuin energian käytön kannalta valmistaa kerralla isompi määrä tarjottavaa ruokaa kuin se, että jokainen hotelliasukas valmistaisi aamiaisen itselleen.

Valitsimme majoitukseksi huoneistohotellin, koska halusimme säästää esim. ruokailuun liittyvissä kuluissa valmistamalla muut päivän ruoat itse alusta alkaen sekä ostamalla tuotteet paikallisilta tuottajilta. Estella huoneistohotelli on pienehkö, 40 huoneiston hotelli, joka sijaitsee noin viiden kilometrin päässä Limassolin keskustasta. Valitsemalla pieni, paikallisten pyörittämä hotelli suuren hotellin sijaan tuetaan paikallista yrittäjyyttä ja hyvinvointia. Aurinkomatkojen luokituksessa Estella hotelli on saanut kaksi tähteä. Kahden tähden hotellin suosiminen on ekologisesti vähemmän kuluttavaa kuin neljän tai viiden tähden hotellin valitseminen. Tasokkaissa hotelleissa matkailijoille halutaan tarjota vain parasta, joka voi kostautua ympäristölle, esim. ylimääräisinä jätteinä tai energian kulutuksena.

Perheiden suosiossa oleva Estella tunnetaan vieraanvaraisuudestaan ja ystävällisyydestään. Hotellin vastaanotosta löytyy palveluita aina tallelokeroiden vuokraamisesta, silitys- ja pesu- palveluihin sekä rahanvaihtoon. Vastaanotosta voi myös vuokrata adaptereita, rantapyyhkeitä ja hiustenkuivaajan. Pyynnöstä voidaan järjestää myös kukkia, kortteja tms. merkkipäivän kunniaksi. Hotellin yhteydestä löytyy myös baari ja ravintola, jotka ovat avoinna aamu kahdeksasta myöhään yöhön. Ravintola tarjoaa aamiaisen sekä puolihoitopaketin lisämaksusta loman ajalle. Huoneistohotellin takapihalta löytyi uima-altaat lapsille ja aikuisille ja hotellin alakerrassa sijaitti sauna. Uima-altaan käyttö oli ilmaista hotelliasukkaille, mutta saunasta perittiin tuntiveloitus.

Estella hotellissa huoneistot siivotaan perusteellisesti sekä vaihdetaan linavaatteet kahdesti viikossa. Neljänä päivänä viikossa pedataan vuoteet, lakaistaan lattiat ja tyhjennetään roskakorit. Kyproksella on tällä hetkellä erittäin vakava vesitilanne, koska viime talvet ovat olleet vähäsateisia, jonka vuoksi pohjavedet ovat menneet vähiin. Tämän vuoksi Kyproksen hallitus toivoo, että niin paikalliset kuin myös matkailijat tekisivät parhaansa veden säästämiseksi. Astioiden tiskauksen aikana on hyvä käyttää vattia pesuun ja huuhtelemiseen, eikä antaa veden valua turhaan. Samoin tulisi toimia myös suihkun aikana. Veden säästämisen ohella on myös tärkeää muistaa energian säästäminen. Hotellihuoneesta lähdettäessä on hyvä muistaa sammuttaa kaikki valot, lämmittimet ja ilmastointilaitteet, jotta sähköä ei kuluisi turhaan. Niin veden kuin myös energian säästäminen oli otettu huomioon hotellikirjasessa, joka löytyi jokaisesta hotellihuoneesta.

Torstai 11.6.2009

Torstai alkoi aamupalan merkeissä. Aamupala oli valmiiksi katettu hotellin terassille. Päivä meni tutkiessa hotellin ympäristöä. Löysimme hotellin läheisyydestä pienen, paikallisten omistuksessa olevan marketin, josta löytyi suppea valikoima erilaisia elintarvikkeita ja kemikaalituotteita. Ostimme marketista tarvittavia elintarvikkeita sekä tiskiaineen ja sienien tiskaamista varten. Lähistöltä löytyi myös leipomo, kioskeja sekä eläinkauppa. Hotellin lähellä oli myös paljon paikallisasutusta. Kävimme eläinkaupan pihalla, jossa oli paljon erilaisia eläimiä, kuten marsuja, kaneja, lintuja, kilpikonnia sekä yksi koiranpentu. Eläimet oli sijoitettu pieniin häkkeihin. Ulkona lämpötila nousi 34 asteeseen varjossa, joten eläinten elinolot olivat melko epäsuotuisat. Häkeissä oli kuitenkin saatavilla vettä, joka ei tosin ollut enää puhdasta eikä raikasta. Eläimistä näki päällepäin, että heillä oli kuuma ja vaikea hengittää lämmöstä

johtuen. Koiranpentu olisi mielellään tullut tervehtimään meitä häntä heiluen, mutta ei kuitenkaan jaksanut nousta enää jaloilleen.

Perjantai 12.6.2009

Päivän aikana kävimme kiertelemässä rannalla ja laajemmin hotellialueella. Rannalla ja sen läheisyydessä sijaitsevilla puistoissa näimme useita nälkiintyneitä, kodittomia kissoja. Osa kissoista asui roskapöntöissä ja niillä oli mukanaan myös pentuja ruokittavana. Useissa Etelä-Euroopan maissa näkee valitettavan paljon kodittomia eläimiä, etenkin kissoja ja koiria, joka johtuu osittain lämpimän ilmaston, kulttuuritekijöiden sekä ihmisten piittaamattomuuden mukanaan tuomista seurauksista. Eläinten heitteillejätö kertoo osittain myös valtion kehittymättömyydestä, koska kyseistä asiaa ei ole hoidettu asianmukaisesti kuntoon.

Hotellimme ala-aulassa on maininta kissojen ruokinnasta. Hotelliasiakkaita pyydetään jättämään kissojen ruokinta väliin, jotta kissoja ei rupeaisi pyörimään hotellilla liiaksi asti. Olemme kuitenkin nähneet työntekijöiden tarjoavan muutamalle kissalle ruokaa, jotka ovatkin kuulemma hotellin omia hotellikissoja - oikeasti kodittomia.

Tutkiessamme ympäristöä, löysimme alueelta yleisiä roskapönttöjä. Usein roskiksiin oli laitettu kaikkea mahdollista sekaisin ja ne olivat täyteen ahdettuja. HavaitSIMME myös muutaman roskapöntön, jossa oli vierekkäin muovi-, metalli- ja paperikeräys sekä muille jätteille tarkoitettu keräysastia. Yleisistä roskiksista ei siis löydy biojätteille eikä muillekaan keräysjätteille omaa pistettä.

Lauantai 13.6.2009

Aamulla huoneessamme kävi siivoaja. Tänään oli perusteellisen siivouksen vuoro, joten lakanat ja pyyhkeet vaihdettiin, lattia luututtiin, wc siivottiin ja roskat vietiin roskiin.

Aina huoneesta poistuessa muistimme sammuttaa valot ja laittaa ilmastoinnin pois päältä, jotta voisimme omalta osaltamme vaikuttaa sähkön ja energian kulutukseen.

Tänään suoritimme ostoksemme jo aamupäivästä, koska kaupat suljetaan keskiviikkoisin ja lauantaisin jo klo 15.00. Pankit ja postit pidetään suljettuina viikonloppuisin. Tähän mennessä olemme hoitaneet kaikki tutustumiskäyntimme ja ostoksemme jalan, joten kulkuneuvoista koituvia päästöjä ei ole kertynyt.

Sunnuntai 14.6.2009

Tänään kävimme pidemmällä kävelyretkellä hotelliltamme käsin. Näimme enemmän paikallisasutusta ja maalaisseutua kuin hotellimme kupeessa. Eräässä pihassa näkyi kanoja tepastelemassa. Talojen takapihalta saattoi avautua peltomaisema kellertävine heinäpaaleineen. Paikallisasutuksen talot ovat täällä suurimmaksi osaksi valmistettu kivistä ja betonista. Talouksien pyykkiä kuivatetaan ulkona, katoilla ja takapihoilla. Veden kulutuksen säätelemiseksi pyykin pesu voi olla harvemmin tapahtuvaa huvia. Samoin peseytymistä ja suihkussa käyntiä säännöstellään ja Kyproksen alueella tulee silloin tällöin päiviä, jolloin vettä ei tule ollenkaan. Osittain tästä syystä johtuen paikalliset suosivat paljon hotellien tarjoamia uima-allaspalveluja, joista osassa löytyy myös suihkut ulkotiloista. Tällä tavalla peseytyminen saadaan hoidettua, vaikka kotona ei vettä tulisikaan. Esimerkiksi Estella hotellimme allasalueella näkee paljon paikallisia viettämässä aurinkoista kesäpäivää perheineen ja lapsineen. Hotellikirjasessamme sanotaan, että uima-altaan käyttö on hotelliasiakkaille ilmaista. Meillä ei sitten ole tietoa, paljonko uima-allaspalveluiden käyttö maksaa paikallisille. Ainakaan emme ole kertaakaan nähneet kenenkään maksavan palveluista.

Näimme kävelyllämme isompia kierrätysastioita, joissa oli vaihtoehtoina muovi-, metalli-, paperi- ja lasin keräys sekä muille jätteille tarkoitettu keräysastia, aivan kuin aikaisemmin nähdyissä roskiksissa. Nämä astiat ovat todennäköisesti keräyspisteitä, joihin ihmiset voivat tuoda talouksien omia jätteitä. Näimme myös tienvarressa kasan jätteitä, jotka oli jätetty törkeästi muiden haitoiksi. Paikallisten roskien lajittelu ja toisaalta myös roskien vienti niille varattuihin astioihin taitaa olla vielä lapsen kengissä.

Maanantai 15.6.2009

Kävimme tänään taas kävelyllä. Kulkukissoja näkee joka paikassa, ne eivät ole kadonneet mihinkään. Rannan tuntumassa huomasimme kissoille tuotua ruokaa laatikon sisällä, jossa kissoilla oli mahdollisuus käydä ruokailemassa. Todennäköistä on, että alueen turistit ruokivat lomansa ajan kissoja, jonka jälkeen ne jäävät taas oman onnensa nojaan.

Löysimme tänään hotellimme läheisyydestä lasinkeräyspisteen. Hotelliasukkaiden lasijätteet viedään kyseiseen roskikseen.



Tiistai 16.6.2009

Tänään oli kaupassakäyntipäivä. Yleensä suoritamme ostoksemme hotellin läheisyydessä toimivassa minimarketissa, joka on todennäköisesti paikallisten omistuksessa. Tällä kertaa kävimme kuitenkin alueen supermarketissa vertailemassa hintoja. Kävi ilmi, että osa tuotteista on edullisempia supermarketissa, mutta ei läheskään kaikki. Haluamme jatkossa kuitenkin suosia paikallisten omistuksessa olevaa liikettä, koska tällä tavoin tuemme paikallisväestön toimeentuloa. Supermarketti on osa isompaa ketjua, joten paikallisille tuloista jäävä osuus voi olla hyvin minimaalinen. Molemmissa kaupoissa olemme tehneet Suomen kauppojen toiminnasta poikkeavan havainnon. Hedelmien ja vihannesten punnituksen hoitaa joko kassahenkilö tai erikseen vihannesosastolle palkattu työntekijä. Ekologiselta kannalta katsottuna tällainen toiminta on pitemmän päälle hyödyllistä, koska näin säästetään sähköä. Taloudelliselta kannalta toiminta on myös suotavaa, koska näin asiakkaat eivät voi ”huijata” hedelmien ja vihannesten punnituksissa.

Kaupasta palatessa poikkesimme hieman eri reittiä takaisin hotellille. Matkalla törmäsimme niin appelsiini- kuin myös aprikoosipuihin, joita kasvoi paikallisasutuksen läheisyydessä. Suurin osa hedelmistä oli tippunut maahan ja mädäntynyt. Appelsiinipuita oli kyseisellä peltoaukiolla useita kymmeniä, joista kaikista oli hedelmät karissut maahan mädäntymään. Tällainen ruoan haaskaaminen ei ole ekologista eikä myöskään taloudellista, koska hedelmistä olisi voinut saada tuottoa myymällä ne eteenpäin, mikäli omistajalla itsellään ei ole niille käyttöä.

Hotellimme uima-altaalla sijaitsee suihkut, joita kehoitetaan käyttämään ennen altaaseen menoa. Tällainen kehoitus on toisaalta ekologista, koska toiminnan seurauksena altaan vesiä ei tarvitse vaihtaa niin usein. Toisaalta taas suihkussa käynti aina ennen altaaseen pulahtamista lisää veden kulutusta. Ekologisemmaksi taitaa kuitenkin jäädä suihku altaan kupeessa, koska usein toistuvat altaanvedenvaihdot kuluttavat vettä suhteessa paljon enemmän kuin suihkuttelu. Mikäli ihmisillä ei olisi mahdollisuutta käydä suihkussa ennen ja jälkeen altaaseen menon, he todennäköisesti kävisivät suihkussa uinnin jälkeen hotellihuoneessaan, joka taas kerrottuna altaankäyttäjien määrällä kuluttaisi monia kertoja enemmän vettä verrattuna suihkutteluun altaan vierellä.

Keskiviikko 17.6.2009

Kävimme tutustumassa laajemmin loma-alueemme ympäristöön. Kuljimme rantaa myöten pois hotellialueelta, koukkasimme matkalla myös keskustan läheisyydessä ja paikallisasutuksen kupeessa. Kun kuljemme jalkaisin, käytämme koko ajan siihen tarkoitettuja reittejä, kävelyteitä ja kujan pätkiä. Emme tee omia oikoreittejä ranta-alueen puustoalueille, vaan annamme puiden ja kasvillisuuden kasvaa rauhassa omissa oloissaan. Harmittavan paljon kasvillisuutta on raivattu turisteille suunnattujen rantojen tieltä. Puukasvusto on saanut lähteä, kun matkailijoille tarkoitettua rantaviivaa on jatkettu kilometritolkulla. Onneksi on olemassa vielä paikkoja, joissa koskematonta luontoa suojellaan huimaa vauhtia kasvavalta matkailulta. Toisaalta jos matkailun lopettaisi kokonaan, loppuisi samalla ihmisten elannon kertyminen monessa köyhässä maassa. Matkailun ja kestävän kehityksen yhteensovittaminen onkin haaste, jonka eteen meidän jokaisen tulisi nähdä vaivaa tulevaisuutemme hyvinvoinnin kannalta.

Torstai 18.6.2009

Tänään vietimme päivän keskustassa. Tutustuimme alueen ostosmahdollisuuksiin ja ravintolarajontaan. Mikäli lomamatkan aikana aikoo tehdä erilaisia hankintoja niin itselle kuin vaikkapa kotiin viemisiksi, kannattaa ostoskohteeksi valita paikallisten omistamia liikkeitä ja ostoksissa suosia paikallisten valmistamia tuotteita, kuten tekstiilejä, keramiikkaa, taidetta ja leivonnaisia. Tällä tavoin voimme parhaiten varmistaa, että kohteessa matkailuun käytettävät varamme menevät paikallisen väestön toimeentulon tukemiseen. Tuliainostoksissa tulisi välttää ostamasta kaikkea uhanalaisista eläimistä ja kasveista valmistettuja tuotteita, kuten korallia ja pallokalakoristeet. Näin emme tue korallien tai uhanalaisten eläinlajien tuhoamista. Samoin kaukana tuotettuja tuotteita sekä erilaisia piraattituotteita tulisi välttää ostamasta. Niiden kuljettamisesta ja pakkaamisesta koituu turhia kustannuksia ja ikäviä hiilidioksidipäästöjä. Ruokailimme keskustan tuntumassa sijaitsevassa Meze Tavernassa. Ravintola on paikallisten omistama perheravintola, jossa suositaan paikallista ja lähellä tuotettua ruokaa. Listalta löytyy kyproslaisia paikallisherkkuja aina Meze-aterioista, Souvlakiin ja Moussakaan. Pieniä, paikallisten omistuksessa olevia ravintoloita kannattaa suosia suurien, kansainvälisten ravintolaketjujen sijaan. Näin varmistamme paikallisten hyötyvän alueen matkailuelinkeinosta.

Matkustimme keskustaan alueella liikennöivällä bussilla, jonne matkaa hotelliltamme kertyi n. viisi kilometriä. Mikäli matka on liian pitkä käveltäväksi, on seuraava järkevä kulkuneuvo linja-auto. Linja-auto tuottaa vähemmän hiilidioksidipäästöjä henkeä kohden, kuin vaikkapa

taksilla tai vuokra-autolla ajelu. Bussit ovat usein täyteen pakattuja, joten hiilidioksidipäästöt pysyvät tästä syystä pienempinä henkilöä kohden.

Törmäsimme taas matkallamme alueen roskiksiin, johon oli tuotu roskaa laidasta laitaan: paperitavaraa, muovia eri muodoissa sekä elintarvikkeita. Roskaa oli tuotu myös roskiksien viereen, koska roskakori oli täynnä. Lisäksi monenlaista jätettä löytyi katujen varsilta. Tällainen toiminta osoittaa ihmisten piittaamattomuudesta ympäristöä kohtaan ja samalla kertoo omaa tarinaansa alueen kehittymättömyydestä kierrätysasioiden suhteen.

Perjantai 19.6.2009

Tänään kävimme hankkimassa tuliaisostoksia. Ostimme Suomeen vietäväksi paikallisten valmistamia herkkutuotteita, paikallisesti tuotettua oliiviöljyä, paikallisena käsityönä tehtyjä pitsiliinoja sekä savesta valettuja keramiikkaesineitä. Suosimalla paikallista tuotantoa ostokissamme, tuemme samalla paikallisten toimeentuloa.

Alueella laitetaan liikkeet kiinni viimeistään kello 20.00 maanantaista perjantaihin, kun taas keskiviikkona ja lauantaina liikkeet suljetaan jo kello 15.00. Sunnuntaina liikkeet ovat koko päivän suljettuina, ainoastaan pienet minimarketit pidetään auki. Liikkeiden näin aikainen kiinnilaitto tulee pitemmän päälle tappiolliseksi paikallisille yrittäjille, varsinkin näin sesonkiaikana kysyntää matkailijoiden puolelta olisi paljon enemmän myöhäiseen iltaan asti.

Kuljimme matkat keskustaan bussilla. Odotellessamme pysäkillä hotellin suuntaan kulkevaa bussia, kohdallemme pysähtyi bussi. Kyseiseen bussiin ei kuitenkaan saanut nousta vaan kuski selvitti, että paikalle saapuisi piakkoin toinen bussi. Tätä bussia odotimme noin puoli tuntia ennen kuin se saapui paikalle. Toinen bussi jäi seisomaan paikalleen meidän lähdettyämme. Tällainen käytäntö panee miettimään alueen paikallisliikenteen toimivuutta. Sillä välillä kun odotimme toista bussia saapuvaksi, olisi paikalla ollut bussi kerinnyt meidät jo viedä toisella puolelle kaupunkia. Lisäksi paikallisliikenne lopettaa liikennöinnin jo kello 21.00, vaikka kysyntää olisi paljon myöhempäänkin iltaan, varsinkin näin sesonkiaikoina. Jatkamalla bussiliikenteen kulkua myöhäisempään iltaan ja vilkkaampina iltoina, perjantaisin ja lauantaisin yömyöhään, saisivat paikalliset tienattua sesonkiaikoina paikallisliikenteen järjestämisestä paljon enemmän. Tällainen olisi tietysti taloudelliselta kannalta katsottuna järkevää, mutta ekologisuutta ajatellen asia muuttuu monimutkaisemmaksi. Kun alueella liikennöivää liikennettä on vähemmän, myös ilmastoon joutuvat päästöt pysyvät pienempinä. Toisaalta taas paikallisliikenteen puuttuminen yömyöhällä lisää taksien suosimista, jolloin hiilidioksidipääs-

töt henkilöä kohden jäävät suuremmiksi kuin bussilla kuljettaessa – varsinkin jos bussi kulkee suhteellisen täytenä keskustan ja hotellialueen väliä.

Lauantai 20.6.2009

Reissulla syntyvien jätteiden määrään voi vaikuttaa monella tapaa. Kannattaa pakata jo koti- maasta mukaan kangaskassi ostoksilla käyntiä varten. Tällä tavalla vähennät muovipussijätteen määrää. Muovi on materiaali, joka roskaa paljon mutta hajoaa todella hitaasti. Voi kestää jopa satoja vuosia ennen kuin muovi hajoaa. Muovi voi myös tappaa merieläimiä ja lintuja joutuessaan veteen, kun eläimet luulevat muovia ruoaksi.

Kaikki reissussa kertyvä ongelmajäte kannattaa viedä mukanaan palatessa Suomeen. Ongelmajätettä ovat esimerkiksi patterit ja akut. Kohdemaan kierrätysjärjestelmä ei todennäköisesti ole yhtä kehittyntä kuin meillä Suomessa. Kohdemaahan jäädessä jätteet saattaisivat päätyä saastuttamaan luontoa.

Luonnossa liikkussa jälkeen ei saisi jättää roskia eikä vahingoittaa tai poimia kasveja. Myöskään eläimiä ei saa häiritä eikä vahingoittaa. Luonnonvarat säilyvät, kun kuljetaan merkittyjä reittejä eikä poiketa polulta.

Myös muovipulloista kertyvien jätteiden määrää tulisi vähentää. Ei kannata ostaa tarvetta enempää muovipulloja ja suosia suuria pulloja pienien sijaan. Valitse kierrätettäviä pulloja, jos vaan mahdollista. Parasta olisi, kun reissua varten hankkisi vedenpuhdistimen, jonka avulla hanavedestä saa juomakelpoista. Mikäli kuitenkin joutuu ostamaan pulloitettua vettä, kannattaa suosia mahdollisimman lähellä tuotettua vettä. Pullojen kuljetus maasta toiseen tuottaa paljon ympäristölle haitallisia kasvihuonekaasuja. Näiden vinkkien avulla pienennämme reissun aikana jälkeemme jäävien jätteiden määrää.

Sunnuntai 21.6.2009

Päivä meni kotitöitä tehdessä. Valmistimme ruokaa, tiskasimme astiat ja pesimme pyykkiä. Kahden viikon aikana pyykkiä kertyy kuitenkin jonkin verran, joten peseminen on pakollista, jotta vaatteet reissulla riittävät. Pesemme kohteessa pyykit itsenäisesti käsienspesualtaassa. Mielestämme se on taloudellisempaa, kuin pesulaan vieminen. Olemme tutkineet alueen pesulapalveluita, mutta emme ole löytäneet alueelta kuin vaan suurempaan ketjuun kuuluvan pesulan, jonne emme vie vaatteitamme pesuun. Mikäli alueelta olisi löytynyt paikallisten omistuksessa oleva pesula, olisimme voineet viedä vaatteemme myös sinne, tukeaksemme

paikallisten toimeentuloa. Toisaalta pesulassa pesu on epäekologisempaa kuin pyykkien pesu itse. Mikäli pyykkiä kertyy vähän, pyykkikonetta pyöritetään puolitäysinä ja vettä kuluu turhaan. Varsinkin täällä Kyproksella veden käyttöä tulisi tarkkailla entistä enemmän.

Alueella on paljon harrastusmahdollisuuksia. Valittavissa on erilaisia vesiturheilulajeja, ratsastusta, patikointia, vesipuistossa käyntiä ja paljon muuta. Monet paikalliset, ja myös matkailijat, suuntaavat viikonloppuisin keskustan ulkopuolella sijaitsevaan Fassourin vesipuistoon. Vesipuistossa käynti on erittäin huonoa ajanvietettä, varsinkin ekologiselta kannalta katsottuna. Vesipuisto kuluttaa hirvittäviä määriä vettä ja köyhillä alueilla, joissa vettä on muutenkin vähän käytettävissä, vesipuistossa käytetty vesi on pois paikallisilta.

Maanantai 22.6.2009

Tänään oli kaupassakäynti päivä. Kaupassa kannattaa suosia luomutuotteita, jos vaan valikoimaa löytyy kaupasta. Luomutuotteita suosimalla tuetaan kestävästä kehityksestä. Luomutuotteiden viljelyssä ei käytetä keinotekoisia lannoitteita eikä torjunta-aineita, jotka voivat olla haitallisia ympäristölle. Samalla vältymme torjunta-aineiden ja lannoitteiden valmistuksesta seuraavalta ympäristönkuormitukselta, eikä näiden aineiden kuljetukseen ja tuotantoon kulu turhaa energiaa. Köyhemmissä lomakohteissa ei välttämättä kuitenkaan meinaa löytää luomutuotteita kaupan hyllyiltä. Suosi kuitenkin lähellä tuotettuja tuotteita, kuten hedelmiä, vihanneksia, kasviksia sekä lihatuotteita. Tällä tavalla elintarvikkeiden kuljetuksesta ei kerry turhia päästöjä ympäristölle. Samalla tuemme paikallisten ihmisten toimeentuloa.

Kävimme myös tutustumassa alueen kulttuurillisiin kohteisiin. Limassolin keskustan alueelta löytyy vanha linna ja erilaisia kauniita rakennuksia, kuten museo, kirkot ja minareetti. Linna on peräisin keskiajalta ja kerrotaan, että itse Richard Leijonamieli on vaikuttanut tässä Limassolin linnassa. Kulttuurillisiin nähtävyyksiin tutustuessa on muistettava, että matkailu voi myös vahingoittaa vanhoja, suojeltavia kohteita. Jos turistit eivät noudata alueelle asetettuja sääntöjä, kulkevat esim. merkittyjen reittien ulkopuolella, roskaavat tai vahingoittavat kohdetta, joutuu kohde kärsimään matkailun seurauksena. Ihmisten tulisi muistaa vaalia näitä historiallisia kohteita, eikä liiallinen altistuminen kulumiselle ole hyväksi.

Tänään keskustakäynnillä näimme myös liikkeen, joka mainosti heillä olevan myynnissä suuri koralleihin ja simpukoihin keskittynyt kokoelma. Tällaisissa putiikeissa ei matkailijan tulisi vierailla ollenkaan. Mikäli annamme varoja korallien myyjille, tuemme samalla yhden maapallon tärkeimmän ekosysteemin tuhoamista.

Tiistai 23.6.2009

Tänään kävimme vielä viimeisen kerran kävelyllä Limassolin ympäristössä ja näimme taas monia kodittomia kissoja, joille annoimme vettä. Osa kissoista oli paremmassa kunnossa kuin toiset, jotka näyttivät melko heikkokuntoisilta. Limassolin alueella ei ole lainkaan näkyvissä olevia vesipisteitä eläimille. Tämä on todella järkyttävää, koska ulkona on kuitenkin lähes neljäkymmentä astetta lämmintä näin kesäisin. Mielestämme kodittomien eläimien hyväksi tulisi myös muuten tehdä jotain. Niille voisi mm. perustaa hoitokodin, jonne muut ihmiset voisivat halutessaan tulla katsomaan niitä ja tarjota jollekin eläimelle hyvän kodin tai muuten vain rahallisesti avustaa hoitokotia ja siellä olevia eläimiä.

Keskiviikko 24.6.2009

Tänään oli aika palata takaisin Suomeen. Aamupalan jälkeen siirryimme hotellin aulaan odottamaan lentokonekuljetusta. Bussi kävi hakemassa matkailijoita kolmesta Limassolin hotellista, jotka kaikki löytyvät aurinkomatkojen listoilta. Bussimatka Pafoksen lentokentälle kesti noin tunnin, jonka jälkeen siirryimme lähtöselvitykseen. Bussimatalla lentokentälle näimme useita jätkeasoja, jotka oli heitetty maaseudun pelloille ja tien vieruksille. Romujätöksistä oli ajan saatossa muodostunut kaatopaikkoja. Lentokone nousi ilmaan kohti Suomen Helsinkiä klo 11.25. Finnairin päästölaskurilla saimme laskettua paljonko päästöjä kerryttää edestakainen matkamme Helsingistä Kyproksen Pafokseen ja takaisin Suomeen. Ympäristölle haitallisia hiilidioksidipäästöjä kertyy 374 kg henkilöä kohden. Matkustajilla on mahdollisuus hyvittää nämä hiilidioksidipäästöt maksamalla vapaaehtoinen lentomaksu. Lentomaksun voi maksaa useaan eri kohteeseen ja varat käytetään esim. energian säästämiseen ja uusiutuvan energian lisäämiseen. Selvää kuitenkin on, että lentokoneella matkustaminen on matkustustavoista epäekologisin. Jos pystyt, käytä kulkemiseen muita liikkumismuotoja, kuten junaa tai linja-autoa. Mikäli kuitenkin matkustat kauas ja lentokoneella matkustaminen tulee ajankohtaiseksi, suosi suoria lentoja. Nousuvaiheessa lentokone kuluttaa eniten polttoainetta ja samalla syntyy ympäristölle haitallisia kasvihuonekaasuja. Matkustimme turistiluokassa ja kyseessä oli lomalento. Koneessa tarjoiltiin lounaaksi kasviksilla höystettyä jauhelihapihviä perunamuusin kera.

Suomen päässä siirryimme noutamaan laukkuja liukuhihnalta. Matkamme jatkui paikallisliikenteen linja-autolla kohti Pasilan juna-asemaa. Ennen kotiinlähtöä kävimme Linnanmäen huvipuistossa, joka sijaitsee lähellä Pasilan asemaa. Tämän matkan kuljimme jalkaisin. Huvi-

puistossa vieraillessa kannattaa suosia vesi- ja tuulivoimaa hyödyntäviä huvipuistoja. Linnanmäki on yksi tällaisista kestävän kehityksen huomioivista huvipuistokohteista. Kohti Kaajania matkamme jatkui vielä samana päivänä, noin klo 19.00, jolloin juna lähti Helsingistä. Junalla matkustaminen on ekologisempaa kuin bussilla matkustaminen. Varsinkin Suomessa junat kulkevat sähköllä, toisin kuin esim. Tanskassa junat kulkevat pääasiassa dieselillä. Sähköjunat ovat ekologisempia kuin dieseljunat. Lisäksi Suomessa junat kulkevat uusiutuvalla energialla, kuten tuuli- ja vesivoimalla. Paras ratkaisu olisikin kulkea uusiutuvaa energiaa käyttävällä junalla.

Matka oli mielestämme onnistunut niin opinnäytetyömme materiaalin keruun kuin myös matkalla kertyneiden kokemusten osalta. Otimme lomallamme kestävän kehityksen periaatteet huomioon ja opimme kirjallisuuden avulla monia käyttökelpoisia vinkkejä, joissa huomioimme niin ekologisen, eettisen kuin myös taloudellisen puolen. Kirjallisuutta lukemalla keksimme myös itse uusia tehokkaita vinkkejä, joiden avulla ympäristöä saa säästettyä tai paikallista toimintaa tuettua. Näitä reissultamme koottuja kestävän kehityksen vinkkejä voi hyödyntää lomamatkalla, mutta myös kotimaassa. Samalla myös vierailustamme koituvat päästöt pienenevät huomattavasti, kun otimme kirjallisuuden antamat vinkit huomioon lomallamme.

Kestävän kehityksen mukaiset toimintatavat kannattaa ottaa huomioon jokapäiväisessä elämässä, jolloin toimintatavoista kehittyy rutiineja ja ekologista ajattelumallia on helppo ylläpitää ilman suurempia ponnistuksia. Ainakin omalta osaltamme voimme sanoa, että matkan aikana kestävään kehitykseen paneutuminen on kasvattanut meidän kiinnostustamme ekologisia, kestävän kehityksen toimintamalleja kohtaan. Aiomme ottaa kestävän kehityksen huomioon jatkossakin, olimmepa sitten lomamatkalla tai kotimaassa Suomessa.

## LIITE 3. Suomenkielinen kyselylomake

Kestävän kehityksen kyselylomake

Olemme kaksi Kajaanin ammattikorkeakoulun opiskelijaa. Olemme aloittaneet työstämään opintoihimme kuuluvaa opinnäytetyötä. Keräämme tietoa kestävän kehityksen mukaisten toimintatapojen toteutumisesta Limassolissa. Tutkimuksemme keskittyy alueen Aurinkomatkojen hotelleihin ja heidän ravintoloihinsa. Olisimme kiitollisia, mikäli teillä olisi aikaa vastata seuraaviin kysymyksiin.

Kiittäen

Hanna-Maria Hannonen ja Outi-Meri Kekäläinen

**Kestävä kehitys osana hotellien majoitustoimintaa****Energian säästötavat**

Uusiutuvien energiavarojen käyttö	
Energiaa säästävän valaistuksen suosiminen	
Paikallisen työvoiman suosiminen kuljetuksissa, tarkoituksena vähentää tuotteiden kuljetuksiin käytettävää aikaa	
Energiansäästömahdollisuuksista kertominen hotellin asukkaille	
Luonnonvalon suosiminen	
Elektronisten laitteiden sulkeminen työpäivän loppuksi	
Energiaa vähän kuluttavien elektronisten laitteiden suosiminen	
Eristävien materiaalien käyttö vesihanoissa sekä lämpimän veden talteenotto lämmön menetyksen vähentämiseksi	

**Kestävyyden huomioiva sosiokulttuurillinen ympäristö**

Äänen voimakkuuden säännösteleminen	
Paikallisen väestön työllistäminen	
Luonnonmukaisesti kasvatettujen ja paikallisesti tuotettujen tuotteiden tarjoaminen	
Mainostaa itseään vihreänä hotellina	
Työntekijöiden palkkaus ylittää alueen vähimmäisvaatimukset	
Työntekijöiden kouluttaminen ympäristöasioissa	
Yhteistyön kehittäminen, huomioiden alueella sijaitsevien yritysten suojelun	
Uusien toimintatapojen etsiminen jätteiden kierrätyksessä	
Käytännöllisen ympäristötiedon jakaminen	



**Tavaran poisheittämissä välttämisen (esim. kierrätys ja jätteen vähentäminen)**

Sähköpostiviestien käyttäminen yritysten sisäisten faksien sijaan	
Käsi-paperin käytön vähentäminen käyttämällä tehokkaita käsien kuivaajia	
Laadittu suunnitelma jätteen vähentämiseksi	
Materiaalien ja tuotteiden suosiminen, jotka eivät vahingoita luontoa ja ympäristöä	
Eloperäisen jätteen erottelu	
Käymälöiden pesualtaat on varustettu automaattisilla vedenkattaisijoilla	
Suosii ainoastaan kompostoitavia materiaaleja	
Tupakointialueet on varustettu tuhka-kupeilla	
Luonossahajoavien ja syövyttämättömien puhdistusaineiden suosiminen	
Erilliset astiat kiinteälle jätteelle	
Luonossahajoavien materiaalien suosiminen kosmeettisissa tuotteissa	
Tiedottaa jätteen lajittelusta yrityksen sisällä	

**Kestävä kehitys osana hotellien kuljetustoimintaa****Veden säästäminen**

Vedenkulutuksen tehokas kontrollointi	
Järjestelmä veden kulutuksen vähentämiseksi ja optimoimiseksi	
Vähemmän ympäristölle haitallisten kemikaalien suosiminen veden puhdistamisessa	
Lupaus vedenkulutuksen vähentämiseksi	
Sadeveden kerääminen ja hyödyntäminen kastelussa	
Alueen viranomaiset kouluttavat matkailijoita ja paikallista väestöä kohti tehokasta ja ympäristön huomioivaa veden säästämistä	

**Kuljetus**

Vaihtoehtoisten kuljetusmuotojen suosiminen (esim. uusiutuvan energian käyttäminen)	
Pyörävuokrauksen mahdollisuus	
Turvallisten pyöräily- ja kävelyreittien tarjoaminen	
Tarjoaa mielekkään mahdollisuuden saapua kohteeseen hyödyntäen julkista liikennettä	
Tarjoaa tietoa julkisen liikenteen käyttömahdollisuuksista kohteessa	
Rohkaisee vähentämään auton käyttöä	

## Kestävä kehitys osana ravintolapalveluita

### Ruoka

Paikallisesti tuotettujen ja luonnonmukaisesti viljeltyjen tuotteiden suosiminen	
Ravintola ei tarjoile uhanalaisia lajeja	
Ruoan valmistus toteutetaan hyödyntäen luonnollisia menetelmiä	

### Luonnonvarojen tehokkaaseen käyttöön pyrkiminen

Sertifioitujen ja ympäristölle turvallisten puhdistusaineiden suosiminen	
Käymälöiden pesualtaat on varustettu automaattisilla vedenkatkaisijoilla	
Vähän energiaa kuluttavan valaistuksen suosiminen	
Höyrykattiloiden kunnosta huolehtiminen	
Elektronisten laitteiden sulkeminen työpäivän päätteeksi	
Vähän energiaa kuluttavien elektronisten laitteiden suosiminen	
Hotellihenkilökunnan kouluttaminen veden- ja energian säästön osalta	
Vesihanojen virtauksen säätely	
Uusiutuvien energiavarojen suosiminen	

### Tavaran poisheittämisen välttäminen (esim. kierrätys ja jätteiden vähentäminen)

Kierrätettävien vaihtoehtojen valinta aina kun mahdollista (esim. lasit ja mukit)	
Lasin ja kierrätettävän teräsmateriaalin käyttö	
Uudelleen käytettävien ja kierrätettävien säilytysastioiden suosiminen	
Valkaisemattomien tuotteiden suosiminen	
Käsien kuivaajien käyttö paperipyyhkeiden sijaan	
Uudelleenladattavien pattereiden suosiminen	
Takaa haitallisten materiaalien asianmukaisen hävittämisen	
Käyttämättömän ruoan kompostointi tai ruoan luovuttaminen alueen yhteisölle	
Tarpeettomien ja ikivanhojen laitteiden luovuttaminen hyväntekeväisyyteen	
Jätteiden vähentäminen on suunniteltu myös tulevaisuuden osalta, sisältäen jätetarkastuksen toteuttamisen	
Jätteiden lajittelusta tiedottaminen yrityksen sisällä	
Tupakointialueet on varustettu tuhka-kupeilla	

## LIITE 4. Englanninkielinen kyselylomake

Questionnaire of sustainable tourism

We are two students from Kajaani University of Applied Sciences in Finland. At the moment we have beginning to make our final year thesis. We collect information about sustainability development here in Limassol. Our research focused on Suntours hotels in that area and their restaurants. We will be thankful, if you have a little time to answer the following questions.

Best wishes

Hanna-Maria Hannonen & Outi-Meri Kekäläinen

**Hotels accommodations pay attention to sustainable development****Ways of saving energy**

Use renewable energy alternatives	
Prefer to energy saving lightning	
Prefer to local workforce in transportation, meaning of reduce time to transport products	
Tell for the guests of the hotel, how to save energy	
Prefer to natural light	
Switch off electrical devices before it`s time to go home	
Prefer to electrical devices, which mode are low energy	
Use insulated materials in water pipes and deposits of hot water to reduce heat loss	

**Sustainability consider sociocultural environment**

Regulate noise levels	
Give work for local people	
Provide organically grown and locally produced products	
Hotel promote itself as a green hotel	
Give more than a minimum local standards for workers	
Educate hotel workers in environmental issues	
Develop co-operation with protecting organizations in local area	
Looking for new ways to reduce waste	
Share useful information about environmental issues	

**Refuse disposal (for example recycling and reduction)**

Use e-mails instead of inter-company faxes	
Reduce paper towels use, for using high efficiency hand-dryers	
Have make a plan, how to reduce waste	
Prefer materials and products, which are not hazardous to the environment and nature	
Separate organic waste from another products	
Toilets has automatic shut off sinks	
Prefer only combustible materials	
Smoking areas are fit up with cigarette disposal bins	
Prefer cleaning products which are biodegradable and non-corrosive	
Solid waste has separate bins	
Prefer biodegradable materials in cosmetic products	
Offer and inform waste separation inside in company	

**Hotels tourism transportations pay attention to sustainable development****Ways to save water**

Hotel can control theirs efficiency of water consumption	
Hotel has a water consumption reduction and optimization systems	
Prefer less damaging chemicals to the nature when cleaning water	
Hotel has make a promise to reduce water consume	
Hotel collect rain water and utilize it for watering	
Tourist areas authorities educated tourists and local people to save water for way which is effectual and take care about environment	

**Transportation**

Prefer to different ways of transport (for example consider renewable energy)	
Give opportunity to rent a bike	
Offer safety tracks for tourists in cycling and walking	
Offer reasonable way to enter the resort utilize public transport	
Offer information about how to travel in resort area by using public transport	
Encourage to limitation of using a car	

## Restaurant services pay attention to sustainable development

### Food

Prefer products which are produced locally and grown in organic way	
Endangerous species doesn't belong in menu	
Preparation is realized by natural way	

### Try to use natural resources in effective way

Prefer cleaning products which are certified and safe for environment	
Toilets has automatic shut off sinks	
Prefer only lightning with low energy	
Take care about boilers	
Switch off electrical devices before it's time to go home	
Prefer to electrical devices, which mode are low energy	
Educate hotel workers on water conservation and ways to save energy	
Set up water flow from tap	
Prefer renewable energy sources	

### Refuse disposal (for example recycling and reduction)

Choose recyclable alternatives every time, when it's possible (for example glasses, cups etc.)	
Use glass and recyclable steel	
Prefer containers which are reusable and returnable	
Prefer non-bleached products	
Use hand-dryers instead of paper towels	
Prefer batteries which are rechargeable	
Guarantee proper disposal to materials which are harmful	
Put unused food to compost or give it to the society	
Give unnecessary and ancient equipments etc. to charity	
Reduction waste have organized also in future, including implement a waste audit	
Offer and inform waste separation inside in company	
Smoking areas are fit up with cigarette disposal bins	